

EUROOPAN KESKUSPANKKI

EUROJÄRJESTELMÄ

JOHDANTO JA YHTEENVETO

LÄHENTYMISRAPORTTI
JOULUKUU 2006

BCE ECB EZB EKT EKP

FI

EUROOPAN KESKUSPANKKI

EUROJÄRJESTELMÄ

Vuonna 2006
kaikkien EKP:n
julkaisujen
kuva-aiheet on
valittu 5 euron
setelistä.

JOHDANTO JA YHTEENVETO

LÄHENTYMISRAPORTTI JOULUKUU 2006

© Euroopan keskuspankki, 2006

Käyntiosoite

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main
Germany

Postiosoite

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Germany

Puhelinnumero

+49 69 1344 0

Internet

<http://www.ecb.int>

Faksi

+49 69 1344 6000

Teleksi

411 144 ecb d

Kaikki oikeudet pidätetään. Kopiointi on sallittu ei-kaupallisiin ja opetustarkoituksiin, kunhan lähde mainitaan.

Tämän raportin luvut perustuvat 17.11.2006 käytettävissä olleisiin tietoihin.

Tämä suomenkielinen toisinto sisältää joulukuun 2006 lähentymisraportin johdannon ja yhteenvedon. Kokonaisuudessaan raportti on luettavissa englanniksi verkkoosoitteessa <http://www.ecb.int>.

ISSN 1725-9363 (painettu julkaisu)
ISSN 1725-9576 (verkkojulkaisu)

SISÄLLYS

SISÄLLYS

JOHDANTO JA YHTEENVETO

JOHDANTO	6
I TALOUDELLISEN LÄHENTYMISEN ARVIOINTI	7
1.1 Arviointimenetelmä	7
1.2 Taloudellisen lähentymisen tila	14
Yhteenvetotaulukko: Talouden lähentymistä kuvaavat indikaattorit	20
2 KANSALLISEN LAINSÄÄDÄNNÖN SOPUSOINTUISUUS PERUSTAMISSOPIMUKSEN KANSSA	21
2.1 Johdanto	21
2.2 Mukautusten soveltamisala	22
2.3 Kansallisten keskuspankkien riippumattomuus	23
2.4 Keskuspankkirahoitusta ja erityisoikeuksia koskeva kielto	29
2.5 Euron yhtenäinen kirjoitustapa	31
2.6 Kansallisten keskuspankkien oikeudellinen integroituminen eurojärjestelmään	32
3 MAITTAISET YHTEENVEDOT	35

LYHENTEET

MAAT

BE	Belgia	LU	Luxemburg
CZ	Tšekki	HU	Unkari
DK	Tanska	MT	Malta
DE	Saksa	NL	Alankomaat
EE	Viro	AT	Itävalta
GR	Kreikka	PL	Puola
ES	Espanja	PT	Portugali
FR	Ranska	SI	Slovenia
IE	Irlanti	SK	Slovakia
IT	Italia	FI	Suomi
CY	Kypros	SE	Ruotsi
LV	Latvia	UK	Iso-Britannia
LT	Liettua		

MUUT

BIS	Kansainvälinen järjestelypankki
BKT	bruttokansantuote
BPM5	IMF:n maksutasekäsikirja (5. laitos)
EKP	Euroopan keskuspankki
EKPJ	Euroopan keskuspankkijärjestelmä
EKT 95	Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmä 1995
EMI	Euroopan rahapoliittinen instituutti
EMU	talous- ja rahaliitto
ERM	valuuttakurssimekanismi
EU	Euroopan unioni
EUR	euro
ILO	Kansainvälinen työjärjestö
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
KHI	kuluttajahintaindeksi
OECD	Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö
YKHI	yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi

Euroopan yhteisöjen käytännön mukaisesti EU-maiden nimet ovat aakkosjärjestyksessä kunkin maan omakielisen nimen mukaan (eivät suomennoksen mukaan).

JOHDANTO JA YHTEENVETO

JOHDANTO

Euro otettiin käyttöön 11:ssä Euroopan unionin jäsenvaltiossa 1.1.1999 ja Kreikassa 1.1.2001. Kymmenen uuden jäsenvaltion liittyttyä Euroopan unioniin 1.5.2004 EU:ssa oli vuonna 2006 kolmetoista sellaista jäsenvaltiota, jotka eivät olleet talous- ja rahaliiton (EMU) täysjäseniä. Laatimalla tämän raportin Euroopan keskuspankki (EKP) täyttää Euroopan yhteisön perustamissopimuksen (jäljempänä ”perustamissopimus”) artiklan 122 kohdassa 2 ja artiklan 121 kohdassa 1 määrättyä tehtäväänsä eli antaa Euroopan unionin neuvostolle (jäljempänä ”EU:n neuvosto”) kertomuksia ”jäsenvaltioiden edistymisestä talous- ja rahaliiton toteuttamiseen liittyvien jäsenvaltioiden velvollisuuksien täyttämiseksi” vähintään kerran kahdessa vuodessa tai sellaisen jäsenvaltion pyynnöstä, jota koskee poikkeus. Sama tehtävä on annettu myös Euroopan komissiolle. EKP:n ja komission raportit on toimitettu EU:n neuvostolle samanaikaisesti.

Toukokuussa 2006 EKP ja Euroopan komissio antoivat Liettuan ja Slovenian pyynnöstä näitä kahta jäsenvaltiota koskevat lähentymisraportit. Talous- ja valtiovarainministerien kokouksessa kokoontunut EU:n neuvosto (Ecofin-neuvosto) päätti 11.7.2006 näiden raporttien pohjalta ja komission ehdotuksesta kumota Sloveniaa koskevan poikkeuksen. Päätöksen nojalla Slovenia saa ottaa euron käyttöön 1.1.2007. Liettuan asemaa valtiona, jota koskee poikkeus, ei muutettu. Koska Liettuan lähentymistä tarkasteltiin jo toukokuun 2006 lähentymisraportissa, sitä ei käsitellä tässä raportissa. Lisäksi kahdella niistä jäsenvaltioista, jotka eivät ole EMUn täysjäseniä, on erityisasema. Nämä maat ovat Tanska ja Iso-Britannia, jotka ilmoittivat aikaisemmin, että ne eivät osallistu EMUn kolmanteen vaiheeseen. Tästä seuraa, että kummastakaan jäsenvaltiosta ei tarvitse laatia lähentymisraporttia, ellei maa itse pyydä sitä. Koska tällaista pyyntöä ei ole esitetty, tässä lähentymisraportissa ei käsitellä näitä kahta maata. Raportissa tarkastellaan siis yhdeksää maata: Tšekkiä, Viroa, Kyprosta, Latviaa, Unkaria, Maltaa, Puolaa, Slovakiaa ja Ruotsia. Niiden lähentymistä on edellisen kerran käsitelty vuoden 2004 lähentymisraportissa, joten

kyse on säännöllisestä joka toinen vuosi laadittavasta raportista.

Tässä raportissa on käytetty samaa arviointimenetelmää kuin aiemmissakin EKP:n ja Euroopan rahapoliittisen instituutin (EMI) laatimissa lähentymisraporteissa. EKP arvioi, ovatko tarkasteltavat yhdeksän maata saavuttaneet kestävä lähtymisen korkean tason, ja varmistaa, että niiden kansallinen lainsäädäntö on sopu-soinnussa perustamissopimuksen kanssa. EKP arvioi niin ikään, onko lainsäädäntöä koskevat vaatimukset täytetty siten, että maiden kansalliset keskuspankit voivat tulla kiinteäksi osaksi eurojärjestelmää.

Talouden lähentymisprosessin tarkastelu vaatii pohjakeseen laadukkaita ja luotettavia tilastoja. Poliittiset näkökohdat eivät saa vaikuttaa eten-kään julkista taloutta koskevien tilastojen laadintaan ja raportointiin. Jäsenvaltioita keho-tetaan pitämään tilastojensa laatua ja luotetta-vuutta ensiarvoisen tärkeänä asiana ja varmistamaan, että niillä on tilastojen laadin-nassa käytössään asianmukainen varmistusjär-jestelmä, sekä noudattamaan tilastoinnissa vähimmäisstandardeja. Noudatettavien standar-dien tulisi vahvistaa kansallisten tilastolaitosten riippumattomuutta, koskemattomuutta ja vas-tuuvelvollisuutta ja parantaa osaltaan luotta-musta julkisen talouden tilastojen laatuun (ks. luvun 1 tilastoliite).

Johdannon jälkeen tarkastellaan keskeisiä nä-kökohtia taloudellisen ja oikeudellisen lähenty-misen arvioinnissa sekä tärkeimpiä arviointitu-loksia. Yksityiskohtaisempi analyysi on lu-vuissa 1 ja 2 (ei suomennettu). Luvussa 1 arvioidaan taloudellista lähentymistä kussakin tarkasteltavana olevista yhdeksästä jäsenvalti-osta. Luvussa 2 tarkastellaan, onko näiden jä-senvaltioiden kansallinen lainsäädäntö, keskus-pankin perussääntö mukaan luettuna, sopusoin-nussa perustamissopimuksen artiklojen 108 ja 109 sekä EKPJ:n perussäännön kanssa.

I TALOUDELLISEN LÄHENTYMISEN ARVIOINTI

I.1 ARVIOINTIMENETELMÄ

Arvioidessaan tarkasteltavien yhdeksän jäsenvaltion taloudellisen lähentymisen tilaa EKP soveltaa samaa arviointimenetelmää jokaiseen maahan. Menetelmä perustuu ensiksikin perustamissopimuksen määräyksiin ja EKP:n tapaan soveltaa niitä. Määräykset koskevat hintojen, julkisen talouden rahoitusaseman ja velkasuhteen, valuuttakurssien sekä pitkien korkojen kehitystä ja muita tekijöitä. Toiseksi menetelmän perustana ovat monet mennyttä ja tulevaa kehitystä kuvaavat talouden indikaattorit, joiden katsotaan olevan käyttökelpoisia lähentymisen kestävyuden tarkemmassa arvioinnissa. Kehikoissa 1–4 viitataan lyhyesti perustamissopimuksen määräyksiin. Lisäksi niissä selostetaan EKP:n kunkin määräyksen kohdalla soveltamien arviointimenetelmien yksityiskohtia.

Tämä raportti pohjautuu EMin ja EKP:n aiempien raporttien periaatteisiin. Näin varmistetaan jatkuvuus ja tasavertainen kohtelu. EKP noudattaa tiettyjä johtavia periaatteita lähentymiskriteereiden soveltamisessa. Ensinnäkin yksittäisiä kriteereitä tulkitaan ja sovelletaan tiukasti. Tämä periaate perustuu siihen, että kriteereiden ensisijainen tarkoitus on varmistaa, että euroalueeseen otetaan vain sellaisia jäsenvaltioita, joiden taloudelliset olot edistävät hintavakautta ja euroalueen yhtenäisyyttä. Toiseksi lähentymiskriteerit muodostavat yhtenäisen ja eheän kokonaisuuden, ja ne on täytettävä kaikilta osiltaan. Perustamissopimuksessa kriteerit esitetään yhdenvertaisina eikä niitä aseteta tärkeysjärjestykseen. Kolmanneksi lähentymiskriteereiden on täyttyvä arviointihetken tietojen perusteella. Neljänneksi lähentymiskriteereitä tulee soveltaa johdonmukaisesti, avoimesti ja

selkeästi. Lisäksi korostetaan, että lähentymisessä on onnistuttava pysyvästi, ei pelkästään tiettyä ajankohtana. Tämän vuoksi maaraporteissa käsitellään seikkaperäisesti lähentymisen kestävyyttä.

Arviotavien maiden talouskehitystä tarkastellaan takautuvasti, periaatteessa kymmenen edellisen vuoden ajalta. Näin voidaan suhteellisen hyvin päätellä, missä määrin nykyinen kehitys johtuu aidoista rakenteellisista muutoksista, ja tämän perusteella puolestaan voidaan arvioida taloudellisen lähentymisen kestävyyttä varsin luotettavasti. Samalla on otettava huomioon, että useimpien uusien jäsenvaltioiden takautuviin tietoihin voi vaikuttaa vahvasti niiden siirtyminen markkinatalouteen. Lisäksi tulevaa kehitystä arvioidaan niin laajasti kuin on tarpeen. Tässä yhteydessä korostetaan, että suotuisan taloudellisen kehityksen kestävyys riippuu olennaisesti siitä, reagoidaanko talouspolitiikalla nykyisiin ja tuleviin haasteisiin oikealla ja kestäväällä tavalla. Ennen kaikkea korostetaan, että taloudellisen lähentymisen kestävyys riippuu siitä, miten hyvät lähtöasemat saadaan ja millaista politiikkaa euron käyttöönoton jälkeen harjoitetaan.

Arviointimenetelmää sovelletaan erikseen kuhunkin tarkasteltavista yhdeksästä jäsenvaltiosta. Maaraportteja, joissa käsitellään kunkin jäsenvaltion kehitystä, tulee perustamissopimuksen artiklan 121 mukaisesti tarkastella erikseen.

Hintakehitystä koskevia perustamissopimuksen määräyksiä ja tapaa, jolla EKP on soveltanut niitä, kuvataan kehikossa 1.

HINTAKEHITYS

1 Perustamissopimuksen määräykset

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdan 1 ensimmäisessä luetelmakohdassa on seuraava vaatimus:

”hintatason korkeatasoisen vakauden toteutuminen; tämä on ilmeistä, jos rahanarvon alenemisaste on lähellä korkeintaan kolmen hintatason vakaudessa parhaiten suoriutuneen jäsenvaltion vastaavaa astetta”.

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdassa 1 tarkoitettuja lähentymiskriteereitä koskevan pöytäkirjan artiklassa 1 määrätään seuraavaa:

”Tämän sopimuksen 121 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitettulla hintatason vakauden arviointiperusteella tarkoitetaan, että jäsenvaltio on saavuttanut kestävästi hintatason vakauden ja tarkasteluajankohtaa edeltävän vuoden aikana todetun keskimääräisen rahanarvon alenemisasteen, joka ylittää enintään 1,5 prosentilla enintään kolmen hintatason vakaudessa parhaiten suoriutuneen jäsenvaltion vastaavan asteen. Rahanarvon aleneminen lasketaan kuluttajahintaindeksin avulla yhtäläisin perustein ottaen huomioon kansallisten määritelmien erot.”

2 Perustamissopimuksen määräysten soveltaminen

Tässä raportissa EKP soveltaa näitä perustamissopimuksen määräyksiä seuraavalla tavalla:

- Ensiksikin kun kyseessä on ”tarkasteluajankohtaa edeltävän vuoden aikana todettu keskimääräinen rahanarvon alenemisaste”, inflaatiövauhti on laskettu yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin (YKHI) viimeisen saatavissa olevan 12 kuukauden keskiarvon muutoksena edellisten 12 kuukauden keskiarvosta. Näin ollen inflaatiövauhtia on tässä raportissa tarkasteltu marraskuusta 2005 lokakuuhun 2006.
- Toiseksi käsitettä ”enintään kolme hintatason vakaudessa parhaiten suoriutunutta jäsenvaltiota”, jota on käytetty viitearvon määrittelyssä, on sovellettu käyttämällä kolmen alhaimman inflaation maan inflaatiövauhdin painottamatonta aritmeettista keskiarvoa. Nämä kolme EU-maata ovat Puola (1,2 %), Suomi (1,2 %) ja Ruotsi (1,5 %). Keskimääräiseksi inflaatiövauhdiksi saadaan siis 1,3 %, ja kun siihen lisätään 1½ prosenttiyksikköä, viitearvoksi tulee 2,8 %.

Inflaatiota on mitattu käyttämällä yhdenmukaistettuja kuluttajahintaindeksejä (YKHI), jotka on kehitetty, jotta hintavakautta koskevaa lähentymistä voitaisiin arvioida yhtäläisin perustein (ks. tilastoja koskeva liite luvussa 1). Euroalueen keskimääräinen inflaatiövauhti on esitetty tämän raportin tilasto-osassa.

Jotta hintakehityksen kestävyttä voidaan arvioida yksityiskohtaisesti, jäsenvaltioiden keskimääräistä YKHI-inflaatiota marraskuusta 2005 lokakuuhun 2006 ulottuvalla vuoden pituisella tarkastelujaksolla verrataan kymmenen edellisen vuoden hintakehitykseen. Tässä yhteydessä tarkastellaan rahapolitiikan linjausta ja erityisesti sitä, onko hintavakauden saavuttaminen ja ylläpitäminen ollut rahapolitiikasta vastaavien viranomaisten pääasiallisena tavoitteena. Lisäksi arvioidaan, millainen on ollut muiden talouspolitiikan osa-alueiden sekä kokonaisuutaloudellisen ympäristön vaikutus tämän tavoitteen saavuttamiseen. Hintakehitystä arvioidaan kysynnän ja tarjonnan kannalta tarkastellen mm. yksikkötyökustannuksiin ja tuontihintoihin vaikuttavia tekijöitä. Lopuksi vertaillaan hintojen kehitystä muilla hintaindeksillä laskettuna (mm. ilman jalostamattomien elintarvikkeiden ja energian hintoja laskettu yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, kansallinen

kuluttajahintaindeksi, ilman välillisten verojen muutoksia laskettu kuluttajahintaindeksi, yksityisen kulutuksen deflaattori, BKT:n deflaattori ja tuottajahinnat). Tulevaa kehitystä arvioidaan tarkastelemalla tulevien vuosien inflaationäkymiä ja keskeisten kansainvälisten järjestöjen ja markkinaosapuolten inflaatioennusteita. Lisäksi tarkastellaan sellaisia rakenteellisia näkökohtia, joilla on merkitystä pyrittäessä säilyttämään hintavakauden kannalta otolliset olosuhteet euron käyttöönoton jälkeen.

Julkisen talouden kehitystä koskevia perustamissopimuksen määräyksiä sekä niihin liittyviä EKP:n soveltamis- ja menettelytapoja kuvataan kehikossa 2.

Julkisen talouden kestävyttä arvioitaessa tarkasteluvuoden 2005 lukuja verrataan jäsenvaltioiden kehitykseen edellisten 10 vuoden aikana. Aluksi arvioidaan, miten BKT:hen suh-

Kehikko 2

JULKISEN TALOUDEN KEHITYS

1 Perustamissopimuksen määräykset

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdan 1 toisessa luetelmakohdassa on seuraava vaatimus:

”kestävä julkisen talouden tilanne; tämä on ilmeistä, jos valtion julkisyhteisöjen talousarvioiden osalta on tilanne, jossa ei ole 104 artiklan 6 kohdassa tarkoitettua liiallista alijäämää”.

Perustamissopimuksen artiklassa 121 tarkoitettuja lähentymiskriteereitä koskevan pöytäkirjan artiklan 2 mukaan tämä arviointiperuste ”merkitsee, ettei jäsenvaltiota tarkasteluajankohtana koske tämän sopimuksen 104 artiklan 6 kohdassa tarkoitettu neuvoston päätös liiallisen alijäämän olemassaolosta kyseisessä jäsenvaltiossa”.

Perustamissopimuksen artiklassa 104 määrätään liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä. Euroopan komission tulee artiklan 104 kohtien 2 ja 3 mukaan laatia kertomus, jos jäsenvaltio ei täytä julkisen talouden kurinalaisuutta koskevia vaatimuksia, erityisesti jos

- (a) julkisen talouden ennakoidun tai toteutuneen alijäämän suhde BKT:hen ylittää viitearvon (joka liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä laaditun pöytäkirjan mukaan on 3 % BKT:stä), paitsi

- jos tämä suhde on pienentynyt olennaisesti tai jatkuvasti tasolle, joka on lähellä viitearvoa, tai vaihtoehtoisesti,
- jos viitearvon ylittyminen on vain poikkeuksellista ja väliaikaista ja suhde pysyy lähellä viitearvoa;

(b) julkisen velan suhde BKT:hen ylittää viitearvon (joka liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä laaditun pöytäkirjan mukaan on 60 % BKT:stä), paitsi jos suhde pienenee riittävästi ja lähestyy riittävän nopeasti viitearvoa.

Euroopan komission kertomuksessa tulee ottaa huomioon myös se, onko julkisen talouden alijäämä suurempi kuin julkiset investointimenot, sekä kaikki muut tärkeät tekijät mukaan lukien jäsenvaltion keskipitkän aikavälin taloudellinen tilanne ja julkisen talouden rahoitusasema. Komissio voi laatia kertomuksen silloinkin, kun arviointiperusteet täyttyvät, jos sen näkökulmasta on olemassa riski, että jäsenvaltiossa syntyy liiallinen alijäämä. Talous- ja rahoituskomitea antaa lausunnon Euroopan komission kertomuksesta. Lopuksi EU:n neuvosto päättää artiklan 104 kohdan 6 mukaisesti komission suosituksesta, kokonaistilanteen arvioituaan ja kyseisen jäsenvaltion mahdollisesti esittämät huomautukset huomioon ottaen määränemmistöllä, onko jäsenvaltiolla liiallinen alijäämä.

2 Perustamissopimuksen määräysten soveltaminen

Lähentymisen arvioimiseksi EKP ilmaisee mielipiteensä julkisen talouden kehityksestä. Julkisen talouden kestävyttä arvioidessaan EKP tutkii tärkeimpiä julkisen talouden indikaattoreita vuodesta 1996 vuoteen 2005, pohtii julkisen talouden näkymiä ja haasteita sekä tarkastelee alijäämän ja julkisen talouden velan kehityksen välistä yhteyttä.

Toisin kuin komissiolla, EKP:llä ei ole virallista asemaa perustamissopimuksen artiklan 104 mukaisessa liiallisia alijäämiä koskevassa menettelyssä. EKP:n raportissa ainoastaan kerrotaan, onko maa liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn kohteena.

Soveltaessaan perustamissopimuksen määräystä, jossa edellytetään, että velkasuhde, joka ylittää 60 % BKT:stä, ”pienenee riittävästi ja lähestyy riittävän nopeasti viitearvoa”, EKP tarkastelee velkasuhteen aikaisempia ja nykyisiä kehityssuuntia.

Julkisen talouden kehityksen arviointi perustuu kansantalouden tilinpidon mukaisiin tietoihin, jotka noudattavat Euroopan kansantalouden tilinpitäjärjestelmää vuodelta 1995 (ks. tilastoja koskeva liite luvussa 1). Useimmat tässä raportissa esitetyt luvut on saatu Euroopan komissiolta lokakuussa 2006, ja ne sisältävät julkisen talouden rahoitusasemaa koskevat tiedot vuodesta 1996 vuoteen 2005 sekä komission ennusteet vuodeksi 2006.

teutettu julkisen talouden velka on kehittynyt, ja tutkitaan tähän kehitykseen vaikuttaneita tekijöitä eli nimellisen BKT:n kasvuvauhdin ja korkojen välistä eroa, perusjäämää sekä alijäämä-velkakoikaisua. Tämä näkökulma voi tuoda lisävalaistusta siihen, miten merkittävästi kokonaistaloudellinen ympäristö, erityisesti

BKT:n kasvun ja korkojen yhteisvaikutus, on vaikuttanut velkadynamiikkaan. Näin voidaan saada tietoa myös siitä, mikä vaikutus on ollut julkisen talouden vakauttamistoimenpiteillä perusjäämän kehityksen perusteella arvioituna tai alijäämä-velkakoikaisuun sisältyvillä erityis-tekijöillä. Lisäksi tarkastellaan julkisen velan

rakennetta tutkien erityisesti lyhytaikaisen ja valuuttamääräisen velan osuuksia sekä niiden kehitystä. Vertaamalla näitä osuuksia velkasuhteen nykyiseen kokoon tuodaan esiin, miten herkkä julkisen talouden rahoitusasema on valuuttakurssien ja korkojen muutoksille.

Tämän jälkeen tutkitaan, miten BKT:hen suhteutettu julkisen talouden alijäämä on kehittynyt. Tässä yhteydessä on hyvä muistaa, että monet eri tekijät vaikuttavat vuotuisen alijäämäsuhteeseen. Tällaiset tekijät jaotellaan usein edelleen ”suhdannetekijöihin”, jotka kuvaavat suhdannevaihtelujen vaikutuksia alijäämään, sekä ”ei-suhdannetekijöihin”, joiden katsotaan usein kuvaavan finanssipolitiikan rakenteellisten ja pysyvien muutosten vaikutuksia. Ei-suhdannetekijöiden, siten kuin ne on tässä raportissa esitetty, ei kuitenkaan voida välttämättä katsoa edustavan yksinomaan rakenteellisia muutoksia julkisen talouden rahoitusasemassa, koska niihin sisältyy sellaisia toimenpiteitä ja muita tekijöitä, joilla on vain väliaikaisia vaikutuksia budjettitasapainoon. Lisäksi tarkastellaan lähemmin julkisen talouden menojen ja

tulojen aikaisempia kehityssuuntia ja hahmotellaan vakauttamistoimien kohdealueita yleisellä tasolla.

Tulevan kehityksen tarkastelussa arvioidaan kansallisia budjettisuunnitelmia ja Euroopan komission viimeaikaisia ennusteita vuodelle 2006 ja otetaan huomioon lähentymisohjelmassa esitetyt finanssipolitiikan keskipitkän aikavälin strategiat. Arvioinnin kohteena on myös vakaus- ja kasvusopimuksessa edellytetyt keskipitkän aikavälin tavoitteen saavuttamista koskeva ennuste. Samoin arvioidaan velkasuhteen kehitysnäkymiä finanssipolitiikan tämänhetkisen virityksen pohjalta. Lisäksi korostetaan pitkän aikavälin haasteita julkisen talouden rahoitusaseman kestävyyskannalta – erityisesti niitä, jotka liittyvät ei-rahastoivien julkisten eläkejärjestelmien ongelmaan väestönkehityksen muuttuessa ja valtion takauksiin.

Valuuttakurssikehitystä koskevia perustamissopimuksen määräyksiä ja tapaa, jolla EKP on soveltanut niitä, kuvataan kehikossa 3.

Kehikko 3

VALUUTTAKURSSIKEHITYS

1 Perustamissopimuksen määräykset

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdan 1 kolmannessa luetelmakohdassa on seuraava vaatimus:

”Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmässä määrättyjen tavanomaisten vaihteluvälien noudattaminen ainakin kahden vuoden ajan siten, ettei valuutan ulkoista arvoa ole alennettu suhteessa toisen jäsenvaltion valuuttaan.”

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdassa 1 tarkoitettuja lähentymiskriteereitä koskevan pöytäkirjan artiklassa 3 määrätään seuraavaa: ”Tämän sopimuksen 121 artiklan 1 kohdan kolmannessa luetelmakohdassa tarkoitettu Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmään osallistumista koskeva arviointiperuste merkitsee, että jäsenvaltio on noudattanut Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmässä määrättyjä tavanomaisia vaihteluvälejä ilman, että sillä on ollut merkittäviä paineita, ainakin kahtena viimeisenä tarkasteluajankohtaa edeltävänä vuotena. Erityisesti jäsenvaltio ei ole omasta aloitteestaan alentanut valuutan kahdenvälistä keskusarvoa suhteessa toisen jäsenvaltion valuuttaan samana aikana.”

2 Perustamissopimuksen määräysten soveltaminen

Valuuttakurssien vakautta arvioidessaan EKP tutkii, onko maa osallistunut ERM II:een (ERMin tilalle tuli tammikuussa 1999 ERM II) ainakin kahden vuoden ajan ennen tarkasteluajankohtaa ilman merkittäviä paineita ja erityisesti siten, ettei valuutan ulkoista arvoa ole alennettu suhteessa euroon. Silloinkin kun osallistumisaika on ollut lyhyempi, valuuttakurssikehitystä on kuvattu kahden vuoden pituisena ajanjaksona kuten aiemmissakin raporteissa.

Arvioitaessa valuuttakurssien vakautta suhteessa euroon pääpaino on asetettu siihen, ovatko valuuttakurssit olleet lähellä ERM II:n keskuskurssia. Arvioinnissa otetaan myös huomioon tekijät, jotka ovat saattaneet johtaa valuuttakurssin vahvistumiseen. Tämä vastaa aiempaa lähestymistapaa. Valuuttakurssin vaihteluvälin suuruus ERM II:ssa ei siis vaikuta valuuttakurssin vakautta koskevan kriteerin noudattamisen arviointiin.

Kysymystä ”merkittävistä paineista” on yleensä lähestytty 1) tutkimalla, kuinka paljon valuutat ovat poikenneet ERM II:n keskuskurseistaan suhteessa euroon, 2) käyttämällä indikaattoreina mm. valuuttakurssin heilahtelua ja kehitystä suhteessa euroon sekä lyhyiden korkojen eroja suhteessa euroalueen korkotasoon sekä 3) pohtimalla valuuttainterventioiden osuutta.

Kaikki marraskuusta 2004 lokakuuhun 2006 ulottuvan tarkastelujakson kahdenväliset valuuttakurssit ovat EKP:n virallisia viitekursseja (ks. tilastoja koskeva liite luvussa 1).

Tässä lähentymisraportissa tarkasteltavista jäsenvaltioista viisi osallistuu tällä hetkellä ERM II:een. Näistä maista Viro liittyi ERM II:een 28.6.2004. Kypros, Latvia ja Malta ovat osallistuneet mekanismiin 2.5.2005 lähtien ja Slovakia 28.11.2005 lähtien. Maiden valuuttojen kurssikehitystä 1.11.2004 ja 31.10.2006 välisellä tarkastelujaksolla on tutkittu vertaamalla sitä euron kehitykseen. Jos valuutalla ei ole ERM II:n keskuskurssia, vertailukohtana käytetään valuutan kurssia marraskuussa 2004. Vastaavaa käytäntöä on noudatettu aiemmissa lähentymisraporteissa, eikä tällä valinnalla oteta kantaa siihen, millä tasolla valuuttakurssin tulisi olla.

Sen lisäksi, että raportissa tarkastellaan nimellisten valuuttakurssien kehitystä suhteessa euroon, siinä käsitellään lyhyesti tämänhetkisten valuuttakurssien kestävyyttä. Kestävyyttä tarkastellaan tutkimalla, miten reaaliset kahdenväliset ja efektiiviset valuuttakurssit ovat kehittyneet, ja tarkastelemalla vaihtotasetta, pääomatasetta ja rahoitustasetta maksutaseessa sekä ulkomaista nettovarallisuutta pitkällä aikavälillä. Markkinoiden yhdentymistä seura-

taan tarkastelemalla euroalueen osuutta kunkin maan koko ulkomaankaupasta.

Pitkien korkojen kehitystä koskevia perustamissopimuksen määräyksiä ja tapaa, jolla EKP niitä soveltaa, kuvataan kehikossa 4.

Kuten edellä mainittiin, perustamissopimuksessa viitataan selvästi siihen, että ”lähentymisen kestävyys” ilmenee pitkien korkojen tasossa. Sen vuoksi marraskuusta 2005 lokakuuhun 2006 ulottuvan tarkastelujakson korkokehitystä verrataan pitkien korkojen kehitykseen edellisten kymmenen vuoden aikana (tai aikana, jolta tiedot ovat saatavilla) ja selvitetään tärkeimpiä tekijöitä, jotka vaikuttivat eroihin suhteessa euroalueen pitkiin korkoihin keskimäärin.

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdassa 1 edellytetään, että raportissa otetaan vielä huomioon muita merkityksellisiä tekijöitä, nimittäin ”ecun kehitys, markkinoiden yhdentymisen tulokset, vaihtotaseiden tasapainon tilanne ja kehitys sekä yksikkötyökustannusten ja muiden hintaosoittimien kehityksen tarkastelu”. Näitä

Kehikko 4

PITKIEN KORKOJEN KEHITYS**1 Perustamissopimuksen määräykset**

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdan 1 neljännessä luetelmakohdassa on seuraava vaatimus:

”jäsenvaltion saavuttaman lähentymisen ja jäsenvaltion Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmään osallistumisen pysyvyys, sellaisena kuin se ilmenee pitkän aikavälin korkokantojen tasossa”.

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdassa 1 tarkoitettuja lähentymiskriteereitä koskevan pöytäkirjan artiklassa 4 määrätään seuraavaa:

”Tämän sopimuksen 121 artiklan 1 kohdan neljännessä luetelmakohdassa tarkoitettu korkokantojen lähentymisperuste tarkasteluajankohtaa edeltävänä vuotena merkitsee, että jäsenvaltion pitkän aikavälin korkokantojen keskimääräinen nimellistaso on enintään kaksi prosenttiyksikköä korkeampi verrattuna enintään kolmen hintatason vakaudessa parhaiten suoriutuneen jäsenvaltion vastaavaan tasoon. Korkokantojen taso lasketaan jäsenvaltioiden pitkän aikavälin obligaatioiden ja vastaavien arvopapereiden perusteella ottaen huomioon kansallisten määrittelyjen erot.”

2 Perustamissopimuksen määräysten soveltaminen

Tässä raportissa EKP soveltaa näitä perustamissopimuksen määräyksiä seuraavalla tavalla:

- Ensiksi: Kun kysymyksessä on ”pitkän aikavälin korkokantojen keskimääräinen nimellistaso” tarkasteluajankohtaa edeltävänä vuotena”, pitkä korko lasketaan aritmeettisena keskiarvona viimeiseltä kahdentoista kuukauden jaksolta, jolta on saatavilla YKHI-tilastot. Raportissa käytetty tarkastelujakso ulottuu marraskuusta 2005 lokakuuhun 2006.
- Toiseksi: Viitearvon määrittelyssä käytettävää käsitettä ”enintään kolme hintatason vakaudessa parhaiten suoriutunutta jäsenvaltiota” sovelletaan käyttämällä niiden kolmen maan pitkien korkojen painottamatonta aritmeettistä keskiarvoa, joita käytettiin myös hintavakautta koskevan lähentymiskriteerin viitearvon laskennassa (ks. kehikko 1). Tämän raportin tarkastelujakson aikana näiden kolmen maan pitkät korot olivat 3,7 % (Ruotsi), 3,7 % (Suomi) ja 5,2 % (Puola). Keskikorko on siis 4,2 %, ja kun siihen lisätään 2 prosenttiyksikköä, saadaan viitearvoksi 6,2 %.

Korot on laskettu käyttäen pitkiä korkoja koskevia yhdenmukaistettuja tietoja, jotka on kehitetty lähentymisen arviointia varten (ks. tilastotietoja koskeva luvun 1 liite).

Jos jonkin jäsenvaltion yhdenmukaistetuista pitkestä koroista ei ole saatavilla tietoja, kyseisen maan lähentymisen ja ERM II -jäsenyyden kestävyyttä arvioidaan tekemällä mahdollisuuksien mukaan laaja rahoitusmarkkina-analyysi, jossa otetaan huomioon julkinen velka ja muita olennaisia indikaattoreita.

tekijöitä käsitellään seuraavassa luvussa lähentymiskriteereittäin. Koska euro otettiin käyttöön 1.1.1999, raportissa ei enää tarkastella ecun kehitystä.

Lähentymiskriteereiden soveltamisessa käytetyt tilastotiedot on toimittanut Euroopan komissio (ks. myös tilastotietoja koskeva luvun 1 liite). Pitkiä korkoja koskevat tiedot se on kerännyt yhteistyössä EKP:n kanssa. Hintakehitystä ja pitkien korkojen kehitystä koskevat tiedot lähentymisestä ulottuvat lokakuuhun 2006 eli viimeiseen kuukauteen, jolta yhdenmukaistettua kuluttajahintaindeksiä koskevat tiedot (YKHI-tiedot) olivat saatavilla. Valuuttakurssien tarkastelujakso päättyy tässä raportissa 31.10.2006. Tiedot julkisen talouden rahoitusasemasta ulottuvat vuoden 2005 loppuun. Huomioon otetaan myös eri lähteistä saadut ennusteet sekä tarkasteltavien jäsenvaltioiden uusimmat lähentymisohjelmat samoin kuin muut tiedot, joita pidetään merkityksellisinä lähentymisen kestävyuden ennakoivan arvioinnin kannalta.

Tämän lähentymisraportin tilastot perustuvat tietoihin, jotka olivat käytettävissä 17.11.2006.

1.2 TALOUDELLISEN LÄHENTYMISEN TILA

Kaikkia tässä lähentymisraportissa tarkasteltavia yhdeksää maata koskee poikkeus. Toisin kuin Tanskalla ja Isolla-Britannialla, niillä ei kuitenkaan ole erityisasemaa EMUn kolmannen vaiheen suhteen. Näin ollen näitä maita sitoo perustamissopimuksen velvoite ottaa euro käyttöön, mikä merkitsee sitä, että niiden on pyrittävä täyttämään kaikki lähentymiskriteerit.

Monet tarkastelluista maista ovat edistyneet taloudellisessa lähentymisessä vuoden 2004 lähentymisraportin tilanteeseen verrattuna, mutta joissakin maissa on myös koettu takaiskuja. Hintavakauden saralla tässä raportissa tarkasteltavista maista neljä on pitänyt 12 kuukauden keskimääräisen inflaatiiovauhtinsa viitearvoa hitaampana. Määrä on sama kuin vuoden 2004 lähentymisraportissa, jossa arvioitavia maita

oli 11. Joissakin niistä maista, joissa inflaatiiovauhti on viitearvoa nopeampi, inflaatio on kuitenkin kiihtynyt viime vuosina huomattavasti. Viidellä maalla yhdeksästä on tällä hetkellä liiallinen julkisen talouden alijäämä. Vuoden 2004 raportissa liiallinen alijäämä todettiin kuudella maalla. Tuolloin vain kolmessa nyt tarkasteltavassa maassa oli joko perustamissopimuksen mukaisen kolmen prosentin viitearvon alittava alijäämäsuhte tai ylijäämäinen julkisen talouden rahoitusasema. Tässä raportissa alijäämäsuhdetta koskevan viitearvon alitti viisi maata (kun laskuissa otetaan huomioon julkisyhteisöjen pakolliset rahastoivat eläkejärjestelmät Puolassa ja Ruotsissa). Valtaosassa tarkasteltavista maista julkista taloutta on kuitenkin vielä vakautettava. Niiden maiden määrä, joissa velkasuhde on alle 60 prosentin viitearvon, on vähentynyt kuuteen. Valuuttakursseja koskevasta kriteeristä voidaan todeta, että viiden tässä raportissa käsiteltävän maan valuutat osallistuvat ERM II:een. Myös pitkien korkojen lähentymisessä on edistytty jonkin verran: vuoden 2004 lähentymisraportissa pitkät korot alittivat viitearvon vain kuudessa tällä kertaa tarkasteltavista maista, mutta nyt jo seitsemässä.

Lähentymisen kestävyys on keskeinen tekijä tarkasteltaessa lähentymiskriteereiden täyttymistä. Lähentymisessä on onnistuttava pysyvästi eikä pelkästään tietyllä hetkellä. Tarkasteltavien maiden on lisättävä ponnistuksiaan huomattavasti saavuttaakseen kestävä lähtymisen korkean tason. Erityisesti on ponnistettava hintavakauden saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi tilanteessa, jossa valuuttakurssit ovat kiinteät suhteessa euroon, sekä julkisen talouden tervehtyttämiseksi pysyvästi. Poliitiikan pysyvää mukauttamista edellyttävät seuraavat tekijät: 1) suhteellisen suuri julkinen sektori ja korkeat julkiset menot verrattuna muihin maihin, joissa asukasta kohden lasketut tulot ovat yhtä suuret, 2) arvioidut nopeat ja huomattavat väestökehityksen muutokset, 3) suuret julkisen talouden vastuusitoumukset monissa maissa, 4) toisissa maissa huomattava työttömyys, joka on useimpien analyysien mukaan enimmäkseen rakenteellista, ja toisissa maissa orastava työ-

voimapula, sekä 5) monissa tarkasteltavina olevista maista suuri vaihtotaseen alijäämä, josta ulkomaisiin suoriin sijoituksiin liittyvä pääomantuonti kattaa vain osan, eli ulkoisen varallisuusaseman kestävyys olisi varmistettava. Lisäksi useissa EU:hun toukokuussa 2004 liittyneissä jäsenvaltioissa markkinatalouteen siirtyminen – siis hyödykemarkkinoiden vapauttaminen, hallinnollisesti säänneltyjen hintojen entistä laajempi sopeuttaminen markkinoilla määräytyviin hintoihin sekä tulojen lähentyminen – saattaa lisätä hintoihin tai nimellisiin valuuttakursseihin kohdistuvia nousupaineita.

HINTATASON VAKAUSTA KOSKEVA LÄHENTYMISKRITEERI

Marraskuusta 2005 lokakuuhun 2006 ulottuvalla 12 kuukauden tarkastelujaksolla hintavakautta koskevana lähentymiskriteerinä oleva viitearvo oli 2,8 %. Viitearvo laskettiin lisäämällä 1,5 prosenttiyksikköä Suomen, Puolan ja Ruotsin YKHI-inflaatiiovauhdin 12 kuukauden painottamattomaan aritmeettiseen keskiarvoon. Puolan 12 kuukauden YKHI-inflaatiiovauhti oli 1,2 %, Suomen 1,2 % ja Ruotsin 1,5 %. Tarkastelujaksolla keskimääräinen YKHI-inflaatiiovauhti alitti viitearvon neljässä yhdeksästä tarkastellusta jäsenvaltiosta (Tšekissä, Kyproksessa, Puolassa ja Ruotsissa). Viidessä jäsenvaltiossa YKHI-inflaatiiovauhti sitä vastoin ylitti viitearvon, eniten Virossa, Latviassa ja Slovakiassa (ks. yhteenvetotaulukko).

Monissa tarkasteltavista maista, erityisesti vuonna 2004 EU:hun liittyneissä Keski- ja Itä-Euroopan maissa, inflaatiiovauhti on asteittain hidastunut viimeisten kymmenen vuoden aikana oltuaan alun perin varsin nopeaa. Muissa maissa, varsinkin Ruotsissa ja vähäisemmässä määrin myös Kyproksessa ja Maltassa, inflaatio pysyi tarkastelujaksun aikana enimmäkseen suhteellisen maltillisena (Kyproksessa tosin esiintyi ajoittain inflaatiopiikkejä).

Tämän pitemmän aikavälin inflaatiokehityksen taustalla on suhteellisen voimakas talouskasvu erityisesti Keski- ja Itä-Euroopan maissa. Monet tekijät ovat voimistaneet tuotannon kasvua näissä maissa. Ensinnäkin 1990-luvulla toteu-

tetut rakenteelliset uudistukset ja makrotalouden vakauttaminen ovat edistäneet tuotannon kasvua sekä suoraan että houkuttelemalla suuria ulkomaisia suoria sijoituksia useimpiin tarkastelluista maista, minkä ansiosta näihin maihin on saatu uutta tekniikkaa ja niiden tuottavuus on lisääntynyt suhteellisen voimakkaasti. Lisäksi kotimainen kysyntä on hyötynyt korkotason alenemisesta ja luotonsaantimahdollisuuksien paranemisesta. Myös EU-jäsenyys on edistänyt lähentymisprosessia. Ajoittain tuotannon kasvu on kuitenkin kärsinyt negatiivisista ulkoisista sokeista, kuten vuoden 1998 kriisistä Venäjällä tai maailmantalouden kasvun hidastumisesta vuosina 2001 ja 2002.

Viimeaikaista kehitystä tarkasteltaessa havaitaan inflaation kiihtyneen useimmissa maissa vuoden 2004 lähentymisraportin julkaisemisen jälkeen. Tämä johtuu energian maailmanmarkkinahintojen noususta, joka on eräissä maissa vaikuttanut kuluttajahintoihin hallinnollisesti säänneltyjen hintojen ja markkinahintojen muutosten kautta. Lisäksi eräissä maissa viimeaikaiseen inflaatiokehitykseen on vaikuttanut elintarvikkeiden hinnannousu, joka on kiihtynyt vuonna 2006 hintakehityksen oltua hyvin vaimeaa vuonna 2005. Inflaatiopaineet ovat voimistuneet yhtäältä kotimaisen kysynnän kasvettua nopeasti – reaalityulojen ja luotannon voimakkaan kasvun lisätessä kotitalouksien kulutusta – monissa tarkasteltavista maista ja toisaalta välillisten verojen ja hallinnollisesti säänneltyjen hintojen noustua EU:hun liittymisen yhteydessä. Eräissä maissa, joiden talous kasvaa nopeasti, yksikkötyökustannusten nousu on myös kiihdyttänyt inflaatiota. Sitä vastoin avoimen sektorin tuotteiden, kuten vaatteiden ja jalkineiden, viimeaikainen halpeneminen viittaa siihen, että lisääntyvä tuonti alhaisten tuotantokustannusten maista hidastaa hintojen nousua.

Useimpien maiden kohdalla odotukset kotimaisen ja ulkomaisen kysynnän jatkumisesta vahvana vaikuttavat hyvin paljon tuleviin inflaationäkymiin. Työmarkkinatilanteen tiukentumisessa tällainen kysynnän kasvu voisi aiheuttaa hintojen nousupaineita erityisesti talouksissa,

joissa on tarjontapuolen rajoitteita ja joissa raha- ja finanssipolitiikka ja/tai palkkakehitys ei tue riittävästi hintavakautta. Tämä lisää myös riskiä luottomarkkinoiden liiallisesta kasvusta ja varallisuushintojen noususta EU:n uusissa jäsenvaltioissa. Lisäksi hallinnollisesti säänneltyjen hintojen muutokset ja välillisten verojen mukautukset (jotka aiheutuvat osaksi näiden maiden liittymissopimuksista) kuulunevat tulevinakin vuosina merkittäviin hintojen nousupaineita aiheuttaviin tekijöihin monissa maissa. Nopeasti kasvavissa talouksissa tällaisista hinnannousuista saattaisi myös aiheutua kerrannaisvaikutuksia, jotka voisivat johtaa inflaatiopaineiden voimistumiseen ja pitkittymiseen.

Pitemmällä aikavälillä myös lähentymisprosessi vaikuttanee inflaatioon tai nimellisiin valuuttakursseihin varsinkin maissa, joiden asukaslukuun suhteutettu BKT ja hintataso ovat edelleen huomattavasti alhaisemmat kuin euroalueella. Prosessista aiheutuvien vaikutusten suuruutta on kuitenkin vaikea arvioida täsmällisesti.

Jotta tässä raportissa tarkasteltaviin maihin voi syntyä hintatason kestävää vakautta edistävä ympäristö, tarvitaan tervettä finanssipolitiikkaa ja maltillisia palkankorotuksia. Useimmissa maissa on lisättävä finanssipoliittisia ponnistuksia ja erityisesti uskottavia vakauttamistoimia hintavakautta tukevien olosuhteiden ylläpitämiseksi, lujittamiseksi tai luomiseksi. Palkkojen nousu ei saisi olla nopeampaa kuin työn tuottavuuden kasvu, ja palkankorotuksissa olisi otettava huomioon myös työmarkkinatilanne ja kehitys kilpailijamaissa. Lisäksi uudistukset työ- ja hyödykemarkkinoilla ovat tarpeen, jotta voidaan lisätä joustavuutta ja ylläpitää talouden ja työllisyyden kasvulle suotuisia olosuhteita. Kaikkien maiden on myös ensiarvoisen tärkeää harjoittaa tarkoituksenmukaista rahapolitiikkaa, jotta talous voi lähentyä pysyvästi kohti tilannetta, jossa vallitsee hintatason vakaus.

JULKISTA TALOUTTA KOSKEVA LÄHENTYMISKRITEERI

Tarkastelluista yhdeksästä maasta viidellä (Tšekillä, Unkarilla, Maltalla, Puolalla ja Slovakiassa) on tällä hetkellä liiallinen alijäämä. Vuonna 2005 julkisen talouden rahoitusasema oli ylijäämäinen kolmessa maassa (Virossa, Latviassa ja Ruotsissa) ja alijäämäinen kuudessa. Näistä kuudesta maasta kahdessa (Kyproksessa ja Puolassa) alijäämäsuhte oli alle perustamissopimuksessa määrätyn 3 prosentin viitearvon. Neljässä maassa (Tšekissä, Unkarissa, Maltassa ja Slovakiassa) BKT:hen suhteutettu alijäämä oli yli 3 %. Euroopan komissio ennustaa Viron ja Ruotsin julkisen talouden pysyvän ylijäämäisenä myös vuonna 2006. Alijäämän arvioidaan supistuvan Tšekissä, Kyproksessa, Maltassa ja Puolassa, mutta Latviassa julkisen talouden rahoitusasema heikentyyne ylijäämäisestä alijäämäiseksi. Unkarissa ja Slovakiassa alijäämäsuhteiden arvioidaan kasvavan ja pysyvän – kuten Tšekissäkin – yli 3 prosentin viitearvon (ks. yhteenvertaustaulukko). Eurostatin 2.3.2004 tekemän päätöksen mukaisesti Puolan ja Ruotsin julkisen talouden alijäämään ja velkaan luetaan julkisyhteisöjen pakollinen rahastoiva eläkejärjestelmä. Eläkejärjestelmät jätetään pois laskuista huhtikuussa 2007, jolloin liiallisen alijäämän menettelyssä tarvittavat tiedot on ilmoitettava seuraavan kerran. Ilman pakollisen rahastoivan eläkejärjestelmän vaikutusta laskettuna Puolan julkisen talouden alijäämäsuhte ylitti 3 prosentin viitearvon vuosina 2005 ja 2006.

Julkisen velan suhde BKT:hen ylitti 60 prosentin viitearvon kolmessa maassa (Kyproksessa, Unkarissa ja Maltassa) vuonna 2005. Kyproksessa ja Maltassa velkasuhde pieneni: Kyproksessa velkasuhde oli 69,2 % eli 1,1 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2004, ja Maltassa luku oli 74,2 % eli 0,7 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2004. Unkarissa velkasuhde oli 61,7 % BKT:stä eli 2,3 % korkeampi kuin vuotta aiemmin. Muissa tarkasteltavissa maissa velkasuhde oli noin 50 % BKT:stä (Ruotsissa) tai pienempi.

Vuosien 1996 ja 2005 välillä julkisen velan suhde BKT:hen kasvoi huomattavasti Tšekissä (noin 18 prosenttiyksikköä), Kyproksessa (noin 19 prosenttiyksikköä) ja Maltassa (noin 36 prosenttiyksikköä). Sitä vastoin Virossa, Unkarissa ja Ruotsissa velkasuhde oli vuonna 2005 selvästi pienempi kuin tarkastelujakson alussa. Latvian, Puolan ja Slovakian velkasuhde ei juuri muuttunut huolimatta jonkinasteisesta vaihtelusta tarkastelujakson aikana. Velkasuhteiden kasvu johtui ensisijaisesti suurista perusalijäämistä ja huomattavista alijäämä-/velkakoikaisuista. Viime vuosina velkasuhteet näyttävät vakaantuneen tai pienentyneen useimmissa maissa. Tähän on pääasiassa vaikuttanut perusalijäämien supistuminen. Vain Unkarissa velkasuhde alkoi taas kasvaa vuonna 2002 supistuttuaan ensin tarkastelujakson alkuvuosina.

Vuonna 2006 velkasuhteen arvioidaan laskevan useimmissa tarkasteltavista maista. Kyproksen ja Maltan velkasuhteen arvioidaan pienenevän mutta ylittävän edelleen 60 prosentin viitearvon (ks. yhteenvetotaulukko). Unkarin velkasuhde jatkaa nousuaan.

Valtaosassa tarkasteltavista maista julkista taloutta on vielä vakautettava. Vakauttaminen on tarpeen varsinkin niissä maissa, joilla on liiallinen alijäämä. Niissä maissa, joiden alijäämäsuhte on yli 3 % BKT:stä, alijäämä olisi supistettava alle viitearvon mahdollisimman pian noudattaen aikataulua, johon kyseiset maat ovat sitoutuneet. Kunnianhimoisia vakauttamistoimia tarvitaan kuitenkin myös niissä maissa, joiden julkisen talouden alijäämäsuhte on viitearvoa pienempi, jotta ne voivat saavuttaa kestävästi vakaus- ja kasvusopimuksen mukaiset keskipitkän aikavälin tavoitteensa ja selviytyä väestön vanhenemisen aiheuttamista julkisen talouden haasteista.

Vakauttaminen on tarpeen useimmissa maissa julkisen talouden kestävyuden varmistamiseksi. Kyproksessa BKT:hen suhteutettujen rahoitus- ja perusjäätymien pitäminen nykyisellään saisi ilman alijäämä-/velkakoikaisuja velkasuhteen pienenevän vain hyvin vaimeasti. Maltassa vastaava politiikka ei riittäisi pienentämään

velkasuhdetta, ja Unkarissa se saisi velkasuhteen kasvamaan nopeasti. Tšekissä ja Puolassa velkasuhteet kasvaisivat seuraavien kymmenen vuoden kuluessa lähelle viitearvoa – ja Puolassa ylikin. Slovakiassa velkasuhde kasvaisi mutta pysyisi alle viitearvon. Muissa maissa velkasuhde pysyisi selvästi alle 60 prosentin BKT:stä seuraavat kymmenen vuotta. Lisäksi väestön vanhenemisen arvioidaan kasvattavan julkisen talouden räsitusta useimmissa maissa – joissakin tapauksissa huomattavasti.

VALUUTTAKURSSEJA KOSKEVA LÄHENTYMISKRITEERI

Ruotsia lukuun ottamatta kaikki tässä lähentymisraportissa tarkasteltavat maat liittyivät EU:hun 1.5.2004. Näitä maita koskee poikkeus, joten niiden on pidettävä valuuttakurssipolitiikkaa yhteistä etua koskevana asiana. Kukin maa voi myös milloin tahansa hakea ERM II -jäsenyyttä. Tässä raportissa tarkasteltavista maista vain Viro on perustamissopimuksen artiklan 121 mukaisesti osallistunut ERM II:een vähintään kahden vuoden ajan ennen tarkasteluajankohtaa. Kypros, Latvia ja Malta ovat osallistuneet ERM II:een 2.5.2005 lähtien eli noin puolentoista vuoden ajan. Slovakia puolestaan liittyi mekanismiin 28.11.2005, eli se on osallistunut ERM II:een alle vuoden ajan. Neljä maata – Tšekki, Unkari, Puola ja Ruotsi – on pitänyt valuuttansa valuuttakurssimekanismin ulkopuolella.

ERM II:een osallistumista koskevien sopimusten perustana ovat olleet lukuisat poliittiset sitoumukset, jotka velvoittavat osallistujamaiden viranomaisia muun muassa harjoittamaan tervettä finanssipolitiikkaa, edistämään maltillista palkkakehitystä, hillitsemään luotonannon kasvua sekä toteuttamaan uusia rakenteellisia uudistuksia. Jotkin maat myös sitoutuivat ERM II:een liittyessään yksipuolisesti pitämään valuuttakurssinsa vaadittua kapeammalla vaihteluvälillä. Näistä yksipuolisista sitoumuksista ei aiheudu lisävelvoitteita EKP:lle. Esimerkiksi Viro sai säilyttää valuuttakatejärjestelmänsä ERM II:een liittyessään. Maltan viranomaiset ovat ilmoittaneet pitävänsä Maltan liiran eurokeskuskurssissaan, ja Latvian viran-

omaiset pyrkivät pitämään latin arvon ± 1 prosentin vaihteluvälillä.

Yhdenkään tässä raportissa tarkasteltavan ERM II -maan valuutan keskuskurssia ei ole devalvoitu tarkastelujakson aikana. Valtaosa valuutoista pysyikin keskuskurssissaan tai lähellä sitä. Viron kruunu ja Maltan liira eivät poikenneet lainkaan eurokeskuskurssistaan, ja Kyproksen punnan ja Latvian latin kurssit vaihtelivat hyvin maltillisesti ERM II:n vakiovaihteluvälin yläpäässä. Valuuttakurssin vakauteen tähtäävän politiikkansa vuoksi kyseiset maat toimivat aktiivisesti valuuttamarkkinoilla, samoin kuin Slovakia, jonka valuutan arvo heilahteli suhteellisen voimakkaasti ja oli alhaisimmillaan 0,2 % keskuskurssin alapuolella ja korkeimmillaan 5,0 % sen yläpuolella (luvut perustuvat kymmenen päivän liukuviin keskiarvoihin). Slovakian liittyttyä ERM II:een korunan eurokurssi oli usein vaihteluvälinsä yläpäässä ja huomattavasti keskuskurssia vahvempi. Vuoden 2006 toisella neljänneksellä korunaan kuitenkin kohdistui suhteellisen voimakkaita tilapäisiä heikkenemispaineita, jotka liittyivät pääasiassa markkinoilla vallinneeseen huoleen Slovakian uuden hallituksen tulevasta finanssipolitiikan virityksestä ja siihen, että kansainväliset sijoittajat pyrkivät entistä enemmän karttamaan kehittyviin markkinoihin liittyviä riskejä. Slovakian korunan eurokurssi painuikin tilapäisesti ERM II -keskuskurssin alapuolelle heinäkuussa 2006. Tukeakseen korunaa ja hillitäkseen sen kurssin heilahtelua Slovakian keskuspankki intervenoi voimakkaasti valuuttamarkkinoilla. Kun inflaatioarvioita sitten korjattiin ylöspäin, keskuspankki myös nosti ohjaukorkojaan, minkä tuloksena lyhyiden korkojen ero kolmen kuukauden euriboriin nähden kasvoi lokakuuhun 2006 päättyneellä kolmen kuukauden jaksolla jälleen jopa 1,6 prosenttiyksikköön. Koruna vahvistuikin koronnoston jälkeen ja oli 31. lokakuuta merkittävästi keskuskurssiaan vahvempi.

ERM II:een kuulumattomista valuutoista Tšekin koruna ja Puolan zloty vahvistuivat suhteessa euroon marraskuun 2004 ja lokakuun 2006 välisenä aikana. Ruotsin kruunun eurokurssi oli

lokakuussa 2006 hieman heikompi kuin marraskuussa 2004. Unkarin forintti taas heikkeni suhteellisen voimakkaasti marraskuun 2004 keskimääräisestä eurokurssistaan. Huhtikuusta 2004 lähtien forintin arvo myös heilahteli aiempaa enemmän. Syynä olivat Unkarin talouden suhteellisen heikot perustekijät: julkisen talouden alijäämä on huomattava ja maksutaseessa on suhteellisen suuri vaihtotaseen alijäämä.

Ajanjaksolla 1.–17.11.2006 valuuttamarkkinoilla ei ollut merkittävää heilahtelua (raportti perustuu 17.11.2006 käytettävissä olleisiin tietoihin).

PITKIÄ KORKOJA KOSKEVA LÄHENTYMIKRITEERI

Pitkiä korkoja koskevana lähentymiskriteerinä oleva viitearvo oli 6,2 % marraskuusta 2005 lokakuuhun 2006 ulottuvalla 12 kuukauden tarkastelujaksolla. Viitearvo laskettiin lisäämällä 2 prosenttiyksikköä hintavakautta koskevana kriteerinä olevan viitearvon laskennassa käytettyjen kolmen maan – Suomen, Puolan ja Ruotsin – pitkien korkojen painottamattomaan aritmeettiseen keskiarvoon. Pitkät korot olivat Ruotsissa 3,7 %, Suomessa 3,7 % ja Puolassa 5,2 %.

Tarkastelujaksolla seuratuista jäsenvaltioista seitsemässä (Tšekissä, Kyproksessa, Latviassa, Maltassa, Puolassa, Slovakiassa ja Ruotsissa) pitkät korot olivat keskimäärin alle viitearvon (ks. yhteenvetotaulukko). Useimmissa näistä maista pitkien korkojen ero euroalueen korkotasoon nähden oli tarkastelujaksolla keskimäärin suhteellisen pieni. Lokakuussa 2006 pitkien korkojen ero euroalueen korkotasoon nähden oli suurentunut Slovakiassa (jossa se oli 54 peruspistettä) ja Latviassa (jossa se oli 67 peruspistettä).

Puolassa keskimääräinen korkoero oli tarkastelujakson aikana suhteellisen suuri (146 peruspistettä). Unkarissa pitkät korot olivat viitearvoa korkeammat (7,1 %) ja kymmenen vuoden korkojen ero euroalueen korkotasoon nähden oli keskimäärin 331 peruspistettä. Näissä maissa pitkien joukkolainojen korkoerot euroalueen korkotasoon nähden pysyivät suu-

rina julkisen talouden ongelmien ja ulkoisten tasapainottomuuksien vaikutuksesta.

Viron pitkien korkojen tasosta ei ole yhdenmukaistettuja tietoja, sillä Viron kruunun määräisten joukkolainojen markkinat eivät ole kyllin kehittyneet ja maan julkinen velka on vähäinen. Ennen euron käyttöönottoa saavutetun lähentymisen arviointia hankaloittaa se, että euro on jo nyt yleisesti käytössä Viron rahoitusjärjestelmässä. Julkisen velan vähäisyyden ja rahoitusmarkkinoiden laajan analyysin perusteella mikään ei kuitenkaan tällä hetkellä viittaa siihen, että viitearvo ylittyisi.

MUUT TEKIJÄT

Tässä mainittujen lähentymiskriteereiden lisäksi lähentymisraportissa otetaan huomioon joukko muita tekijöitä, joihin nimenomaisesti viitataan perustamissopimuksen artiklan 121 kohdassa 1: markkinoiden yhdentymisen tulokset, vaihtotaseen tasapainon tilanne ja kehitys sekä yksikkötyökustannusten ja muiden hintaindeksien tarkastelu. Näitä tekijöitä on käsitelty maakohtaisissa luvuissa lähentymiskriteereittäin. Koska euro otettiin käyttöön 1.1.1999, eun kehitystä ei enää tarkastella.

Yhteenvetotaulukko: Talouden lähentymistä kuvaavat indikaattorit

(ilman valuuttakurssikriteeriä)

		YKHI- ¹⁾ inflaatio ¹⁾	Pitkät korot ²⁾	Julkisen talouden ylijäämä (+) tai alijäämä (-) ³⁾	Julkinen velka ³⁾
Tšekki	2004	2,6	4,8	-2,9	30,7
	2005	1,6	3,5	-3,6	30,4
	2006	2,2	3,8	-3,5	30,9
Viro	2004	3,0	.	2,3	5,2
	2005	4,1	.	2,3	4,5
	2006	4,3	.	2,5	4,0
Kypros	2004	1,9	5,8	-4,1	70,3
	2005	2,0	5,2	-2,3	69,2
	2006	2,3	4,1	-1,9	64,8
Latvia	2004	6,2	4,9	-0,9	14,5
	2005	6,9	3,9	0,1	12,1
	2006	6,7	3,9	-1,0	11,1
Unkari	2004	6,8	8,2	-6,5	59,4
	2005	3,5	6,6	-7,8	61,7
	2006	3,5	7,1	-10,1	67,6
Malta	2004	2,7	4,7	-5,0	74,9
	2005	2,5	4,6	-3,2	74,2
	2006	3,1	4,3	-2,9	69,6
Puola	2004	3,6	6,9	-3,9	41,8
	2005	2,2	5,2	-2,5	42,0
	2006	1,2	5,2	-2,2	42,4
Slovakia	2004	7,5	5,0	-3,0	41,6
	2005	2,8	3,5	-3,1	34,5
	2006	4,3	4,3	-3,4	33,0
Ruotsi	2004	1,0	4,4	1,8	50,5
	2005	0,8	3,4	3,0	50,4
	2006	1,5	3,7	2,8	46,7
Viitearvo ⁴⁾		2,8 %	6,2 %	-3 %	60 %

Lähteet: EKP, Eurostat ja Euroopan komissio.

1) Vuotuinen prosenttimuutos keskimäärin. Vuoden 2006 tiedot ajanjaksolta marraskuu 2005 – lokakuu 2006.

2) Prosentteina, vuotuinen keskiarvo. Vuoden 2006 tiedot ajanjaksolta marraskuu 2005 – lokakuu 2006.

3) Prosentteina suhteessa BKT:hen. Vuoden 2006 tiedot Euroopan komission ennusteesta.

4) YKHI-inflaation ja pitkien korkojen viitearvot ajanjaksolta marraskuu 2005 – lokakuu 2006, julkisen talouden alijäämän ja velan viitearvot vuodelta 2005.

2 KANSALLISEN LAINSÄÄDÄNNÖN SOPUSOINTUISUUS PERUSTAMISSOPIMUKSEN KANSSA

2.1 JOHDANTO

2.1.1 YLEISTÄ

Perustamissopimuksen artiklan 122 kohdassa 2 edellytetään, että EKP (ja komissio) raportoivat EU:n neuvostolle artiklan 121 kohdassa 1 tarkoitetun menettelyn mukaisesti ainakin kerran kahdessa vuodessa tai sellaisen jäsenvaltion pyynnöstä, jota koskee poikkeus. Näissä raporteissa tulee tarkastella, onko kunkin jäsenvaltion, jota koskee poikkeus, kansallinen lainsäädäntö, sen kansallisen keskuspankin perussääntö mukaan luettuna, sopusoinnussa perustamissopimuksen artiklojen 108 ja 109 sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön (jäljempänä perussääntö) kanssa. Tästä perustamissopimuksen velvoitteesta, jota sovelletaan niihin jäsenvaltioihin, joita koskee poikkeus, käytetään myös nimitystä ”oikeudellinen lähentyminen”. EKP:n oikeudellista lähentymistä koskeva arviointi ei rajoitu kansallisen lainsäädännön sananmuodon muodolliseen arviointiin, vaan EKP voi myös arvioida, sovelletaanko asianomaisia säännöksiä perustamissopimuksen ja perussäännön tarkoituksen mukaisesti. EKP on erityisen huolissaan yhä selvemmistä merkeistä siitä, että tiettyjen jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien päätöksentekoihin kohdistuu paineita tavalla, joka olisi perustamissopimuksen tarkoituksen kanssa ristiriidassa keskuspankin riippumattomuuden osalta. Näin ollen EKP seuraa tilannetta tarkasti sellaisen lopullisen myönteisen yleisarvion antamista, jonka mukaan tietyn jäsenvaltion lainsäädäntö on perustamissopimuksen ja perussäännön kanssa sopusoinnussa.

JÄSENVALTIOT, JOITA KOSKEE POIKKEUS, JA OIKEUDELLINEN LÄHENTYMINEN

EKP on arvioinut oikeudellisen lähentymisen saavuttamista Tšekin tasavallassa, Virossa, Kyproksessa, Latviassa, Unkarissa, Maltassa, Puolassa, Slovakiassa ja Ruotsissa sekä niitä lainsäädäntötoimia, joita näissä jäsenvaltioissa on tehty tai joudutaan tekemään tämän päämäärän saavuttamiseksi. Nämä jäsenvaltiot ovat jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus. Tämä

tarkoittaa, että ne eivät vielä ole ottaneet euroa käyttöön. Ruotsi sai sellaisen jäsenvaltion aseman, jota koskee poikkeus, EU:n neuvoston päätöksellä toukokuussa 1998. Muita mainittuja jäsenvaltioita koskee liittymisehdoista tehdyn asiakirjan¹ artikla 4, jossa määrätään seuraavaa: ”Jokainen uusi jäsenvaltio osallistuu talous- ja rahaliittoon liittymispäivästä alkaen EY:n perustamissopimuksen 122 artiklassa tarkoitettuna jäsenvaltiona, jota koskee poikkeus.” Sloveniaa koskeva poikkeus kumotaan 1 päivästä tammikuuta 2007 ja siksi tämä raportti ei koske Sloveniaa. Slovenian lisäksi myös Liettua arvioitiin toukokuussa 2006 julkaistussa lähentymisraportissa, joten tämä raportti ei koske myöskään Liettuaa. Tanskaa ja Isoa-Britannia käsitellään erikseen (ks. kohta 2.1.2).

Oikeudellisen lähentymisen arvioinnin tarkoituksena on helpottaa EU:n neuvoston päätöstä siitä, mitkä jäsenvaltiot ”täyttävät yhteisen valtuutan käyttöön oton edellytykset”. Nämä edellytykset tarkoittavat oikeudellisessa mielessä erityisesti keskuspankin riippumattomuutta ja kansallisten keskuspankkien oikeudellista integroitumista eurojärjestelmään.

OIKEUDELLISEN LÄHENTYMIEN ARVIINTI

Oikeudellisen lähentymisen arvioinnissa noudatetaan suurin piirtein EKP:n ja EMIn aiempien oikeudellista lähentymistä koskevien raporttien rakennetta. Tällaisia raportteja ovat erityisesti toukokuussa julkaistu vuoden 2006 (Liettuaa ja Sloveniaa koskeva) lähentymisraportti, vuoden 2004 (Tšekin tasavaltaa, Viroa, Kyprosta, Latviaa, Liettuaa, Unkaria, Maltaa, Puolaa, Sloveniaa, Slovakiaa ja Ruotsia koskeva) lähentymisraportti, vuoden 2002 (Ruotsia koskeva) lähentymisraportti ja vuoden 2000 (Kreikkaa ja Ruotsia koskeva) lähentymisraportti sekä EMIn vuoden 1998 lähentymisraportti. Kansallisen lainsäädännön tarkastelussa otetaan huomioon myös lainsäädännölliset

¹ Asiakirja Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltaan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu (EUVL L 236, 23.9.2003, s. 33).

muutokset, jotka on toteutettu ennen 17.11.2006.

2.1.2 TANSKA JA ISO-BRITANNIA

Tämä raportti ei koske Tanskaa ja Isoa-Britanniaa, sillä ne ovat erityisasemassa olevia jäsenvaltioita, jotka eivät ole vielä ottaneet euroa käyttöön.

Eräistä Tanskaa koskevista määräyksistä tehdyssä perustamissopimuksen liitteenä olevassa pöytäkirjassa todetaan, että Tanskan hallitus antaa EU:n neuvostolle tiedoksi kantansa osallistumisesta EMUn kolmanteen vaiheeseen ennen kuin neuvosto suorittaa perustamissopimuksen artiklan 121 kohdassa 2 tarkoitetun arviointinsa. Tanska on jo ilmoittanut, ettei se aio osallistua EMUn kolmanteen vaiheeseen. Pöytäkirjan artiklan 2 mukaan tämä merkitsee, että Tanskaa kohdellaan jäsenvaltiona, jota koskee poikkeus. Siitä, miten asiantila vaikuttaa Tanskaan, on määrätty päätöksessä, jonka jäsenvaltioiden valtion- ja hallitusten päämiehet tekivät huippukokouksessaan Edinburghissa 11.–12.12.1992. Tässä päätöksessä todetaan, että Tanskalla säilyy sen nykyinen kansallisiin lakeihin ja asetuksiin perustuva rahapoliittinen toimivalta Danmarks Nationalbankin rahapoliittiset valtuudet mukaan luettuina. Koska perustamissopimuksen artiklaa 108 sovelletaan Tanskaan, Danmarks Nationalbankin on täytettävä keskuspankin riippumattomuutta koskevat vaatimukset. EMIn vuoden 1998 lähentymisraportissa tämä vaatimus todettiin täytetyksi. Tanskan lähentymistä ei ole arvioitu sitten vuoden 1998 sen erityisaseman vuoksi. Danmarks Nationalbankin oikeudellista integroitumista eurojärjestelmään ei tarvitse toteuttaa eikä muuta lainsäädäntöä tarvitse mukauttaa niin kauan kuin Tanska ei ilmoita EU:n neuvostolle aikovansa ottaa yhteistä rahaa käyttöön.

Perustamissopimuksen liitteenä olevan eräistä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevista määräyksistä tehdyn pöytäkirjan mukaan Iso-Britannia ei ole velvollinen siirtymään EMUn kolmanteen vaiheeseen, ellei se ilmoita EU:n neuvostolle täl-

laisesta aikomuksestaan. Iso-Britannia ilmoitti neuvostolle 30.10.1997, ettei se aio ottaa käyttöön yhteistä rahaa 1.1.1999, eikä tilanne ole muuttunut. Tämän ilmoituksen johdosta Isoon-Britanniaan ei sovelleta tiettyjä perustamissopimuksen määräyksiä (artiklat 108 ja 109 mukaan luettuina) eikä perussäännön määräyksiä. Näin ollen ei ole oikeudellista velvoitetta varmistaa, että kansallinen lainsäädäntö (Bank of Englandin perussääntö mukaan luettuna) on sopusoinnussa perustamissopimuksen ja perussäännön kanssa.

2.2 MUKAUTUSTEN SOVELTAMISALA

2.2.1 MUKAUTETTAVAT ALUEET

Niiden alueiden määrittämiseksi, joilla kansallista lainsäädäntöä on mukautettava, tutkitaan seuraavat seikat:

- yhteensopivuus kansallisten keskuspankkien riippumattomuutta koskevien perustamissopimuksen (artikla 108) ja perussäännön (artiklat 7 ja 14.2) määräysten sekä salassapitomääräysten (perussäännön artikla 38) kanssa
- keskuspankkirahoitusta (perustamissopimuksen artikla 101) ja erityisoikeuksia (perustamissopimuksen artikla 102) koskevien kieltojen noudattaminen ja yhteisön oikeudessa edellytetyn euron yhtenäisen kirjoitustavan noudattaminen sekä
- kansallisten keskuspankkien oikeudellinen integroituminen eurojärjestelmään (erityisesti perussäännön artiklojen 12.1 ja 14.3 osalta).

2.2.2 ”SOPUSOINTU” VAI ”YHDENMUKAISTAMINEN”

Perustamissopimuksen artiklassa 109 määrätään, että kansallisen lainsäädännön on oltava ”sopusoinnussa” perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Mahdolliset ristiriitaisuudet on siksi poistettava. Tämän vel-

voitteen noudattamisen tarpeellisuuteen eivät vaikuta perustamissopimuksen ja perussäännön ensisijaisuus kansalliseen lainsäädäntöön nähden eikä kulloisenkin ristiriitaisuuden luonne.

Vaatus siitä, että kansallisen lainsäädännön on oltava ”sopuoinnussa”, ei tarkoita, että perustamissopimuksessa edellytettäisiin kansallisten keskuspankkien perussääntöjen ”yhdenmukaistamista” toisiinsa tai EKPJ:n perussääntöön nähden. Kansallisia erityispiirteitä saa edelleen olla, kunhan ne eivät heikennä yhteisön yksinomaista toimivaltaa rahapolitiikan alalla. EKPJ:n perussäännön artiklassa 14.4 sallitaan kansallisille keskuspankeille myös muita kuin EKPJ:n perussäännössä määrättyjä tehtäviä, kunhan ne eivät ole ristiriidassa EKPJ:n tavoitteiden ja tehtävien kanssa. Tällaisia muita tehtäviä mahdollistavat säännökset ovat selkeä esimerkki tapauksista, joissa kansallisten keskuspankkien perussääntöjen sallitaan edelleen poiketa toisistaan. Ilmaisua ”sopuoinnussa” merkitseekin, että kansallista lainsäädäntöä ja kansallisten keskuspankkien perussääntöjä täytyy muuttaa siten, etteivät ne ole ristiriidassa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa ja että kansalliset keskuspankit integroituvat EKPJ:hin tarvittavalla tavalla. Erityisesti on muutettava kaikkia säännöksiä, joilla rikotaan perustamissopimuksessa määriteltä kansallisen keskuspankin riippumattomuutta ja sen asemaa EKPJ:n erottamattomana osana. Tämän saavuttamiseksi ei siten ole riittävää nojautua yksinomaan yhteisön lainsäädännön ensisijaisuuteen.

Perustamissopimuksen artiklan 109 mukainen velvoite kattaa ainoastaan yhteensopimattomuuden perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Myös sellainen kansallinen lainsäädäntö, joka on ristiriidassa yhteisön johdetun oikeuden kanssa, olisi kuitenkin mukautettava tähän johdettuun oikeuteen. Yhteisön lainsäädännön ensisijaisuus ei poista tarvetta mukauttaa kansallista lainsäädäntöä. Tämä yleisvaatus ei perustu yksinomaan perustamissopimuksen artiklaan 109 vaan myös Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön.²

Perustamissopimuksessa ja EKPJ:n perussäännössä ei määrätä, millä keinoin kansallista lainsäädäntöä on mukautettava. Se voidaan tehdä sisällyttämällä kansalliseen lainsäädäntöön joko viittauksia perustamissopimukseen ja EKPJ:n perussääntöön tai sisällyttämällä siihen näiden määräyksiä siten, että niiden alkuperä mainitaan, tai poistamalla ristiriitaisuudet taikka käyttämällä näitä menetelmiä yhdessä.

Jotta kansallisen lainsäädännön sopusointisuus perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa voidaan saavuttaa ja sitä voidaan ylläpitää, yhteisön toimielinten ja jäsenvaltioiden on lisäksi kuultava EKP:tä säädösluonnoksista EKP:n toimivaltaan kuuluvilla aloilla perustamissopimuksen artiklan 105 kohdan 4 ja EKPJ:n perussäännön artiklan 4 mukaisesti. Jäsenmaiden viranomaisten velvollisuudesta kuulla Euroopan keskuspankkia suunnitelmista lainsäädännöksi 29 päivänä kesäkuuta 1998 tehdyssä neuvoston päätöksessä 98/415/EY³ edellytetään nimenomaisesti, että jäsenvaltiot toteuttavat tarpeelliset toimenpiteet varmistaakseen tämän vaatimuksen noudattamisen.

2.3 KANSALLISTEN KESKUSPANKKIJEN RIIPPUMATTOMUUS

Keskuspankkien riippumattomuudesta ja salassapitokysymyksistä on todettava, että EU:hun vuonna 2004 liittyneiden jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä oli mukautettava siten, että se oli 1.5.2004 perustamissopimuksen ja perussäännön määräysten mukainen. Ruotsi oli sen sijaan velvollinen saattamaan voimaan tarvittavat mukautukset EKPJ:n perustamiseen eli 1.6.1998 mennessä.

2.3.1 KESKUSPANKIN RIIPPUMATTOMUUS

EMI määritteli vuonna 1997 keskuspankin riippumattomuuden tunnusmerkit (joita kuvattiin sittemmin yksityiskohtaisesti vuoden 1998 lä-

² Ks. mm. asia 167/73, Euroopan yhteisöjen komissio v. Ranskan tasavalta (Kok. 1974, s. 359) (”Code du Travail Maritime”).

³ EYVL L 189, 3.7.1998, s. 42.

hentymisraportissa), jotka olivat tuolloin jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön, erityisesti kansallisten keskuspankkien perussääntöjen, arvioinnin perustana. Keskuspankin riippumattomuuden käsitteeseen sisältyy riippumattomuuden eri osatekijöitä, joita on arvioitava erikseen, eli toiminnallinen, institutionaalinen, henkilökohtainen ja taloudellinen riippumattomuus. Viime vuosina näitä keskuspankin riippumattomuuden osatekijöitä on tarkennettu edelleen EKP:n lausunnoissa. Näiden osatekijöiden perusteella arvioidaan sellaisten jäsenvaltioiden, joita koskee poikkeus, lainsäädännön lähentymistä perustamissopimukseen ja EKPJ:n perussääntöön nähden.

TOIMINNALLINEN RIIPPUMATTOMUUS

Keskuspankin riippumattomuus ei ole päämäärä sinänsä, vaan pikemminkin keino saavuttaa kaikkia muita tavoitteita tärkeämpi, selkeästi määritelty tavoite. Toiminnallinen riippumattomuus edellyttää, että jokaisen kansallisen keskuspankin ensisijainen tavoite on määritelty selkeästi ja oikeusvarmuuden periaatteen mukaisesti ja on perustamissopimuksessa määritetty hintatason vakautta koskevan ensisijaisen tavoitteen kanssa täysin sopusoinnussa. Sen toteuttaminen edellyttää, että kansallisilla keskuspankeilla on käytettävissään tarvitsemansa keinot ja välineet tämän tavoitteen saavuttamiseksi muista viranomaisista riippumatta. Perustamissopimuksen vaatimus keskuspankin riippumattomuudesta kuvastaa yleistä näkemystä, jonka mukaan ensisijaisesta hintavakauden tavoitteesta pystyy parhaiten huolehtimaan täysin riippumaton laitos, jonka toimivalta on tarkasti määritelty. Keskuspankin riippumattomuus on täysin sopusoinnussa sen kanssa, että kansalliset keskuspankit ovat tilivelvollisia päätöksistään. Tällä on tärkeä merkitys pyrittäessä lisäämään luottamusta niiden riippumattomaan asemaan. Se edellyttää avoimuutta ja vuoropuhelua kolmansien osapuolten kanssa.

Ajoituksesta on todettava, että perustamissopimuksen sanamuoto on epäselvä sen osalta, mistä alkaen jäsenvaltioiden, joita koskee poikkeus, kansallisten keskuspankkien oli noudatettava perustamissopimuksen 105 artiklan 1 koh-

dassa ja EKPJ:n perussäännön artiklassa 2 määriteltyä hintavakauden ensisijaista tavoitetta. Ruotsin osalta oli pohdittava, olisiko tämä velvoite voimassa EKPJ:n perustamisesta vai euron käyttöönotosta lukien. Niiden jäsenvaltioiden osalta, jotka liittyivät EU:hun 1.5.2004, oli pohdittava, olisiko se voimassa tästä päivä-määrästä vai euron käyttöönotosta lukien. Vaikka perustamissopimuksen artiklan 105 kohtaa 1 ei sovelleta jäsenvaltioihin, joita koskee poikkeus (ks. artiklan 122 kohta 3), EKPJ:n perussäännön artiklaa 2 sovelletaan näihin jäsenvaltioihin (ks. EKPJ:n perussäännön artikla 43.1). EKP katsoo, että hintavakauden tulee olla kansallisten keskuspankkien ensisijaisena tavoitteena Ruotsin osalta 1.6.1998 lähtien ja EU:hun 1.5.2004 liittyneiden jäsenvaltioiden osalta liittymispäivästä lähtien. Tämä perustuu siihen, että yhtä yhteisön johtavista periaatteista eli hintavakautta (perustamissopimuksen artiklan 4 kohta 3) sovelletaan myös jäsenvaltioihin, joita koskee poikkeus. Se perustuu myös perustamissopimuksen tavoitteeseen, jonka mukaan kaikkien jäsenvaltioiden on pyrittävä makrotalouden reaalisesti lähentymiseen ja myös hintavakauteen. Tätä vartenhan EKP:n ja komission raportit laaditaan säännöllisesti. Lisäksi tämä näkemys pohjautuu keskuspankin riippumattomuusvaatimuksen taustalla oleviin syihin, jotka ovat perusteltavissa vain, jos yleinen hintavakauden tavoite on ensisijainen.

Tämän raportin maakohtaiset arviot perustuvat näihin päätelmiin siitä, milloin niiden jäsenvaltioiden, joita koskee poikkeus, kansallisten keskuspankkien ensisijaisena tavoitteena on olta-va hintavakaus.

INSTITUTIONAALINEN RIIPPUMATTOMUUS

Institutionaalisen riippumattomuuden periaatteeseen viitataan nimenomaisesti perustamissopimuksen artiklassa 108 ja perussäännön artiklassa 7. Näissä kahdessa artiklassa kansallisia keskuspankkeja ja niiden päätöksentekielinten jäseniä kielletään pyytämästä tai ottamasta ohjeita yhteisön toimielimiltä tai laitoksilta, jäsenvaltioiden hallituksilta ja muilta tahoilta. Lisäksi niissä kielletään yhteisön toimielimiä ja laitoksia sekä jäsenvaltioiden halli-

tuksia yrittämästä vaikuttaa kansallisten keskuspankkien sellaisten päätöksentekuelinten jäseniin, joiden päätökset voivat vaikuttaa keskuspankkien toimintaan näiden suorittaessa EKPJ:ään liittyviä tehtäviään.

Jos kansallinen keskuspankki on muodostettu siten, että se on valtion omistama laitos, julkisoikeudellinen erityislaitos tai tavallinen osakeyhtiö, vaarana on, että omistaja saattaa omistajuutensa perusteella vaikuttaa sen päätöksentekoon EKPJ:hin liittyvissä tehtävissä. Tällainen vaikutusvalta, jota käytetään osakkeenomistajan oikeuksien kautta tai muulla tavoin, saattaa heikentää kansallisen keskuspankin riippumattomuutta, ja sitä tulee sen vuoksi rajoittaa lailla.

Ohjeidenantokielto

Kolmansien osapuolten oikeudet antaa EKPJ:hin liittyviä tehtäviä koskevia ohjeita kansallisille keskuspankeille, niiden päätöksentekuelimille tai jäsenille ovat ristiriidassa perustamissopimuksen ja perussäännön kanssa.

Päätösten hyväksymistä, täytäntöönpanon keskeyttämistä, päätösten kumoamista tai päätöksenteon lykkäämistä koskeva kielto

Kolmansien osapuolten oikeudet, jotka koskevat EKPJ:n tehtäviin liittyvien kansallisten keskuspankkien päätösten hyväksymistä, täytäntöönpanon keskeyttämistä, päätösten kumoamista tai päätöksenteon lykkäämistä, ovat ristiriidassa perustamissopimuksen ja perussäännön kanssa.

Päätösten laillisuusvalvontaa koskeva kielto

Muiden laitosten kuin riippumattomien tuomioistuinten oikeus harjoittaa laillisuusvalvontaa EKPJ:hin liittyvien tehtävien suorittamista koskevien päätösten osalta on ristiriidassa perustamissopimuksen ja perussäännön kanssa, koska näiden tehtävien suorittamista ei saa arvioida uudelleen poliittisella tasolla. Pääjohtajan oikeus keskeyttää EKPJ:n tai kansallisen keskuspankin päätöksentekuelinten päätösten täytäntöönpano oikeudellisin perustein ja jättää ne poliittisten elinten lopullisesti päätettäväksi

vastaisi ohjeiden pyytämistä kolmansilta osapuolilta.

Kansallisen keskuspankin päätöksentekuelinten toimintaan osallistumista ja niissä äänioikeutta käyttämistä koskeva kielto

Kolmansien osapuolten edustajien osallistuminen kansallisen keskuspankin päätöksentekuelimen toimintaan ja tähän liittyvä äänioikeus asioissa, jotka koskevat EKPJ:hin liittyvien tehtävien suorittamista kansallisissa keskuspankeissa, on ristiriidassa perustamissopimuksen ja perussäännön kanssa, vaikkei kyseessä olisikaan ratkaiseva ääni.

Kolmansien osapuolten kuulemista ennakolta kansallisen keskuspankin päätöksestä koskeva kielto

Kansallisen keskuspankin perussäännössä asetettu nimenomainen velvollisuus kuulla ennakolta kolmansia osapuolia antaa näille osapuolille virallisen väylän vaikuttaa lopulliseen päätökseen ja on sen vuoksi ristiriidassa perustamissopimuksen ja perussäännön kanssa.

Vaikka kansallisten keskuspankkien ja kolmansien osapuolten välinen vuoropuhelu perustuisikin perussäännön mukaisesti velvollisuuksiin antaa tietoja ja vaihtaa näkemyksiä, se on kuitenkin sopusoinnussa keskuspankin riippumattomuuden kanssa, jos

- sillä ei vaaranneta keskuspankkien päätöksentekuelinten jäsenten riippumattomuutta
- pääjohtajien erityisasemaa EKP:n yleisneuvoston jäsenenä kunnioitetaan kaikilta osin ja
- perussäännön määräyksistä johtuvia salassapitovaatimuksia noudatetaan.

Vastuuvapauden myöntäminen kansallisen keskuspankin päätöksentekuelinten jäsenille

Kansallisen keskuspankin perussäännön määräyksissä, jotka koskevat kolmansien osapuolten (esimerkiksi hallitusten) kansallisen keskuspankin päätöksentekuelinten jäsenille (esimerkiksi tilinpidon osalta) myöntämää vastuuvapautta, tulee olla riittävät suojalausekkeet siten, että tällainen oikeus vastuuvapauden myöntä-

miseen ei vaikuta kansallisen keskuspankin päätöksentekuelimen yksittäisen jäsenen kykyyn tehdä itsenäisesti EKPJ:hin liittyviä tehtäviä koskevia päätöksiä (tai panna täytäntöön EKPJ:ssä hyväksytyjä päätöksiä). Tätä koskeva nimenomainen määräys suositellaan otettavaksi kansallisten keskuspankkien perussääntöihin.

HENKILÖKOHTAINEN RIIPPUMATTOMUUS

Myös perussäännön määräys kansallisen keskuspankin päätöksentekuelinten jäsenten toimikausiturvasta suojaa keskuspankin riippumattomuutta. Pääjohtajat ovat EKP:n yleisneuvoston jäseniä. Perussäännön artiklan 14.2 mukaan kansallisten keskuspankkien perussääntöissä on erityisesti määrättävä keskuspankin pääjohtajan toimikaudeksi vähintään viisi vuotta. Lisäksi artikla suojaa keskuspankkien pääjohtajia mielivaltaiselta erottamiselta, sillä sen mukaan pääjohtaja voidaan erottaa tehtävästään ainoastaan, jos hän ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen. Pääjohtaja voi myös hakea muutosta erottamispäätökseen Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelta. Tätä määräystä on noudatettava kansallisten keskuspankkien perussääntöissä siten kuin jäljempänä esitetään.

Pääjohtajien vähimmäistoimikausi

Kansallisten keskuspankkien perussääntöissä on perussäännön artiklan 14.2 mukaisesti määrättävä pääjohtajalle vähintään viiden vuoden toimikausi. Tämä ei estä määräämistä pidempää toimikautta. Jos toimikausi on voimassa toistaiseksi, kansallisen keskuspankin perussääntöä ei tarvitse muuttaa, kunhan pääjohtajan erottamisperusteet ovat perussäännön artiklan 14.2 mukaisia. Kun kansallisen keskuspankin perussääntöä muutetaan, myös muutetun lain tulee taata pääjohtajan ja päätöksentekuelinten sellaisten muiden jäsenten toimikausiturva, jotka saattavat toimia pääjohtajan sijaisina.

Pääjohtajien erottamisperusteet

Kansallisten keskuspankkien perussääntöissä on varmistettava, että pääjohtajaa ei saa erottaa

muista kuin perussäännön artiklassa 14.2 mainituista syistä. Tämän vaatimuksen tarkoituksena on estää pääjohtajien nimitykseen osallistuvia viranomaisia, erityisesti hallitusta tai parlamenttia, käyttämästä harkintavaltaansa pääjohtajan erottamiseksi. Kansallisten keskuspankkien perussääntöissä olisi oltava joko perussäännön artiklan 14.2 mukaiset erottamisperusteet tai niissä ei saa mainita mitään erottamisperusteita, koska artikla 14.2 on suoraan sovellettava.

EKPJ:hin liittyviä tehtäviä hoitaville päätöksentekuelinten muille jäsenille kuin pääjohtajille taattava toimikausiturva sekä erottamisperusteet

Henkilökohtainen riippumattomuus voisi vaarantua, jollei määräyksiä pääjohtajien toimikausiturvasta sekä erottamisperusteista sovellettaisi myös muihin kansallisen keskuspankin EKPJ:hin liittyviä tehtäviä hoitaviin päätöksentekuelinten jäseniin.⁴ Lukuisissa perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön määräyksissä edellytetään vastaavaa toimikausiturvaa. Perussäännön artiklan 14.2 mukainen toimikausiturva ei rajoitu pääjohtajiin, ja perustamissopimuksen artiklassa 108 ja perussäännön artiklassa 7 viitataan kansallisten keskuspankkien ”pätöksentekuelinten jäseniin” eikä nimenomaisesti pääjohtajiin. Tämä koskee erityisesti tilannetta, jossa pääjohtaja on valittu vertaistensa joukosta ja kollegoilla on yhtäläinen äänioikeus, tai jossa muut jäsenet voivat joutua toimimaan pääjohtajan sijaisena.

Oikeus tuomioistuinkäsittelyyn

Kansallisten keskuspankkien päätöksentekuelinten jäsenillä tulee olla oikeus saattaa heitä koskeva erottamispäätös riippumattoman tuomioistuimen käsiteltäväksi, jotta rajoitetaan poliittisen harkintavallan käyttämisen mahdol-

⁴ Ks. EKP:n lausunto CON/2005/26, annettu 4 päivänä elokuuta 2005, Národná Banka Slovenskan pyynnöstä, lakiehdotuksesta Národná Banka Slovenskasta annetun lain N:o 566/1992 Coll., sellaisena kuin se on muutettuna, muuttamiseksi, sekä muutoksista eräisiin lakeihin, kohta 8 sekä EKP:n lausunto CON/2006/44, annettu 25 päivänä elokuuta 2006, Banca d’Italian pyynnöstä, Banca d’Italian perussäännön muutoksista, kohta 3.3.

lisuutta heidän erottamisperusteidensa arvioinnissa.

Perussäännön artiklassa 14.2 määrätään, että toimestaan erotettu keskuspankin pääjohtaja voi saattaa erottamispäätöksen Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Kansallisessa lainsäädännössä joko tulee viitata EKPJ:n perussääntöön tai ei saa mainita mitään oikeudesta saattaa päätös Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistavaksi, koska EKPJ:n perussäännön artikla 14.2 on suoraan sovellettava.

Kansallisessa lainsäädännössä pitäisi myös säätää kansallisten tuomioistuinten oikeudesta käsitellä kansallisen keskuspankin EKPJ:hin liittyviä tehtäviä hoitavia päätöksentekojen kaikkia muitakin jäseniä koskevia erottamispäätöksiä. Tämä oikeus voi perustua joko yleiseen lainsäädäntöön, tai siitä voidaan säätää erikseen. Vaikka tällaisen oikeuden voidaan katsoa olevan olemassa yleisen lainsäädännön perusteella, saattaa oikeusvarmuussyistä olla suositeltavaa säätää tällaisesta oikeudesta erikseen.

Eturistiriitojen estäminen

Henkilökohtaisen riippumattomuuden takaamiseksi on myös varmistettava, ettei kansallisten keskuspankkien päätöksentekojen jäsenille synny eturistiriitaa keskuspankkeja kohtaan määrättyjen velvollisuuksien (eikä myöskään pääjohtajille EKP:tä kohtaan määrättyjen velvollisuuksien) ja muiden sellaisten tehtävien välillä, joita EKPJ:hin liittyviä tehtäviä hoitavien päätöksentekojen jäsenet saattavat suorittaa ja jotka voivat vaarantaa jäsenten henkilökohtaisen riippumattomuuden. Jäsenyys EKPJ:hin liittyviä tehtäviä hoitavassa päätöksentekojen jäsenissä on lähtökohtaisesti ristiriidassa muiden, mahdollisesti eturistiriitaa johtavien tehtävien hoitamisen kanssa. Päätöksentekojen jäsenillä ei etenkään saa olla tehtävien hoitoon vaikuttavia toimia tai intressejä sen paremmin valtion kuin alueellisten tai paikallisten hallintoelinten toimeenpano- tai lainsäädäntöelimissä olevien toimien tai yritystoiminnankaan kautta. Erityistä varovaisuutta

mahdollisten eturistiriitojen estämiseksi tulee noudattaa silloin, kun kyseessä ovat päätöksentekojen muut kuin täytäntöönpanosta vastaavat jäsenet.

TALOUDELLINEN RIIPPUMATTOMUUS

Vaikka keskuspankki olisikin täysin riippumaton toiminnallisen, institutionaalisen ja henkilökohtaisen riippumattomuuden näkökulmista (ts. ne on taattu kansallisen keskuspankin perussäännön nojalla), sen yleinen riippumattomuus vaarantuu, jos se ei voi itsenäisesti käyttää riittäviä taloudellisia resursseja tehtävänsä täyttämiseksi (eli perustamissopimuksessa ja EKPJ:n perussäännössä edellytettyjen EKPJ:hin liittyvien tehtävien suorittamiseksi).

Jäsenvaltiot eivät saa asettaa kansallisia keskuspankkejaan sellaiseen asemaan, että niillä on riittämättömät taloudelliset resurssit EKPJ:hin tai eurojärjestelmään liittyvien tehtävien suorittamiseksi. EKPJ:n perussäännön artikloissa 28.1 ja 30.4 määrätään, että on mahdollista vaatia kansallisia keskuspankkeja siirtämään EKP:lle lisää pääomaa ja valuuttavarantoja.⁵ Lisäksi EKPJ:n perussäännön artiklassa 33.2 määrätään⁶, että jos EKP:n tulos on tappiollinen eikä tappiota voida täysin kattaa yleisrahastosta, EKP:n neuvosto voi päättää tappion kattamisesta kyseisen tilikauden rahoitustulolla kansallisille keskuspankeille kohdennettuun määrään asti. Taloudellisen riippumattomuuden periaate edellyttää, ettei näiden määräysten noudattaminen saa haitata kansallisen keskuspankin tehtävän suorittamista.

Taloudellisen riippumattomuuden periaate merkitsee myös sitä, että kansallisella keskuspankilla on oltava riittävät mahdollisuudet suorittaa paitsi EKPJ:hin liittyvät tehtävänsä myös omat kansalliset tehtävänsä kuten oman hallintonsa ja omien operaatioidensa rahoittaminen.

Taloudellisen riippumattomuuden käsitettä tulee siksi arvioida siitä näkökulmasta, voiko jo-

5 Perussäännön artiklaa 30.4 sovelletaan ainoastaan eurojärjestelmän sisällä.

6 Perussäännön artiklaa 33.2 sovelletaan ainoastaan eurojärjestelmän sisällä.

kin kolmas osapuoli vaikuttaa suoraan tai epäsuorasti paitsi kansallisen keskuspankin toimintaan myös sen kykyyn (ymmärrettynä sekä toiminnallisesti työvoiman että taloudellisesti tarkoituksenmukaisten taloudellisten resurssien muodossa) täyttää tehtävänsä. Jäljempänä esitettävät taloudellisen riippumattomuuden neljä osatekijää ovat tässä yhteydessä erityisen tärkeitä, ja joitakin niistä on täsmennetty vasta viime aikoina.⁷ Nämä ovat niitä taloudellisen riippumattomuuden alueita, joilla kansalliset keskuspankit ovat altteimpia ulkopuolisille vaikutteille.

Budjetista määrääminen

Kolmannen osapuolen oikeus määrätä kansallisen keskuspankin budjetista tai vaikuttaa siihen olisi ristiriidassa taloudellisen riippumattomuuden kanssa, ellei laissa ole suojalauseketta siitä, että tällainen oikeus ei rajoita keskuspankin taloudellisia resursseja, joita se tarvitsee suorittaakseen EKPJ:hin liittyvät tehtävänsä.

Tilinpitosäännöt

Tilinpidosssa tulee noudattaa joko yleisiä tilinpitosääntöjä tai kansallisen keskuspankin päätöksentekuelinten määrittelemiä sääntöjä. Jos sen sijaan kolmannet osapuolet laativat tällaiset säännöt, ne on ainakin laadittava kansallisen keskuspankin päätöksentekuelinten esityksen perusteella.

Kansallisen keskuspankin päätöksentekuelinten tulee vahvistaa tilinpäätös käyttäen apunaan riippumattomia tilintarkastajia. Tilinpäätös saattaa edellyttää kolmansien osapuolten (kuten hallitus, eduskunta) jälkikäteishyväksyntää. Kansallisen keskuspankin päätöksentekuelinten tulee voida päättää itsenäisesti ja ammattimaisesti voittojen laskennasta.

Jos julkisten varojen käyttöä valvova valtion tilintarkastusvirasto tai vastaava elin valvoo kansallisen keskuspankin toimintaa, valvonnan laajuus tulee määritellä selvästi lainsäädännössä. Valvontaa tulee toteuttaa myös siten, ettei se rajoita kansallisen keskuspankin riippumattomien ulkopuolisten tilintarkastajien toimintaa, siten kuin EKPJ:n perussäännön

artiklassa 27.1 määrätään. Valtion tilintarkastus tulee suorittaa epäpoliittisesti, riippumattomasti ja täysin ammattimaisesti.

Voitonjakoa, kansallisten keskuspankkien pääomaa ja taloutta koskevat määräykset

Kansallisen keskuspankin perussäännössä voidaan määrätä, miten voitot tulee jakaa. Jos tällaista määräystä ei ole, kansallisen keskuspankin päätöksentekuelinten tulee päättää voitonjako ammattilaisin perustein eikä sitä tule jättää kolmansien osapuolten harkintaan, ellei ole nimenomaista suojalauseketta, jonka mukaan näin voidaan menetellä sen rajoittamatta kansallisen keskuspankin EKPJ:hin liittyvien tehtävien suorittamiseen tarvittavia taloudellisia resursseja.

Jäsenvaltiot eivät saa pienentää kansallisten keskuspankkien pääomaa ilman keskuspankkien päätöksentekuelinten etukäteissuostumusta, millä pyritään varmistamaan, että keskuspankeilla on edelleen käytössään riittävät taloudelliset resurssit täyttääkseen tehtävänsä EKPJ:n jäsenenä perustamissopimuksen artiklan 105 kohdan 2 ja EKPJ:n perussäännön mukaisesti. Keskuspankeilla tulee olla vapaus laatia itsenäisesti taloutta koskevia määräyksiä tai luoda puskureita turvatakseen pääomansa ja varojensa reaalisen arvon.

7 Tärkeimmät EKP:n tätä koskevat lausunnot ovat seuraavat:
– CON/2002/16, annettu 5 päivänä kesäkuuta 2002, Irlannin valtiovarainministeriön pyynnöstä, Central Bank and Financial Authority of Irelandia koskevasta lakiehdotuksesta, 2002;
– CON/2003/22, annettu 15 päivänä lokakuuta 2003, Suomen valtiovarainministeriön pyynnöstä, Suomen Pankista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta;
– CON/2003/27, annettu 2 päivänä joulukuuta 2003, Itävallan liittotasavallan valtiovarainministeriön pyynnöstä, kansallisesta tutkimuksen, tekniikan ja kehityksen rahastosta ja
– CON/2004/1, annettu 20 päivänä tammikuuta 2004, Suomen eduskunnan talousvaliokunnan pyynnöstä, Suomen Pankista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Valvontaviranomaisten taloudellinen vastuu

Joissakin jäsenvaltioissa rahoitustarkastus on sijoitettu kansallisiin keskuspankkeihin. Silloin kun tällainen viranomaisellinen toimii kansallisen keskuspankin riippumattomien päätöksentekojen alaisuudessa, ongelmaa ei ole. Jos laissa kuitenkin määrätään, että valvontaviranomaiset tekevät päätöksensä keskuspankista erillään, on tärkeää varmistaa, että valvontaviranomaisten tekemät päätökset eivät vaaranna kansallisen keskuspankin taloutta kokonaisuutena. Tällaisissa tapauksissa kansallisille keskuspankeille pitäisi antaa kansallisessa lainsäädännössä mahdollisuus tutkia viimeisenä elimenä sellainen valvontaviranomaisen päätös, joka saattaisi vaikuttaa keskuspankin riippumattomuuteen ja erityisesti sen taloudelliseen riippumattomuuteen.

2.3.2 SALASSAPITO

Perussäännön artiklan 38 mukainen EKP:n ja kansallisten keskuspankkien henkilöstön salassapitovelvollisuus saattaa vaikuttaa kansallisten keskuspankkien perussääntöjen tai jäsenvaltioiden lainsäädännön vastaaviin määräyksiin. Yhteisön oikeuden ja sen nojalla annettujen määräysten ensisijaisuuden vuoksi kansalliset säädökset ulkopuolisten oikeudesta saada asiakirjoja eivät saa johtaa EKP:n salassapitomääräysten rikkomiseen.

2.4 KESKUSPANKKIRAHOITUSTA JA ERITYIS-OIKEUKSIA KOSKEVA KIELTO

2.4.1 KESKUSPANKKIRAHOITUSTA KOSKEVA KIELTO

Keskuspankkirahoitusta koskevasta kiellosta määrätään perustamissopimuksen artiklan 101 kohdassa 1, jossa kielletään tilinlitysoikeudet ja muut sellaiset luottojärjestelyt EKP:ssa tai jäsenvaltioiden kansallisissa keskuspankeissa, yhteisön toimielinten tai laitosten, jäsenvaltioiden keskushallintojen, alueellisten, paikallisten tai muiden viranomaisten, muiden julkisoikeudellisten laitosten tai julkisten yritysten hyväksi, samoin kuin se, että EKP tai kansalliset

keskuspankit hankkisivat suoraan velkasitoutumuksia näiltä julkisen sektorin yksiköiltä. Perustamissopimuksen sisältyy yksi poikkeus tästä kiellosta: sitä ei sovelleta julkisessa omistuksessa oleviin luottolaitoksiin, joita on kohdeltava samalla tavalla kuin yksityisiä luottolaitoksia keskuspankkirahoituksen osalta (perustamissopimuksen artiklan 101 kohta 2). Lisäksi EKP ja kansalliset keskuspankit voivat toimia edellä mainittujen julkisen sektorin elinten verojen ja maksujen välittäjinä (perussäännön artikla 21.2). Keskuspankkirahoitusta koskevan kiellon täsmällistä soveltamisalaa selvennetään lisäksi perustamissopimuksen artiklassa 104 ja artiklan 104 b kohdassa 1 (joista on tullut artikla 101 ja artiklan 103 kohta 1) tarkoitettujen kieltojen soveltamiseksi tarvittavien määritelmien täsmäntämisestä 13 päivänä joulukuuta 1993 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 3603/93⁸, jossa tehdään selväksi, että tämä kiello sisältää kaikenlaisen julkisen sektorin kolmansille antamien sitoumusten rahoituksen.

Keskuspankkirahoitusta koskeva kiello on olennaisen tärkeä sen varmistamiseksi, että rahapolitiikan ensisijaisen tavoitteen (eli hintavakauden säilyttämisen) saavuttaminen ei esty. Lisäksi julkisen sektorin keskuspankkirahoitus vähentäisi painetta noudattaa kurinalaista talouspolitiikkaa. Tästä syystä kielloa on tulkittava laajasti, jotta varmistetaan sen täsmällinen soveltaminen, ja sitä rajoittavat ainoastaan tietyt perustamissopimuksen artiklan 101 kohtaan 2 ja asetukseen (EY) N:o 3603/93 sisältyvät vähäiset poikkeukset. EKP:n yleistä linjaa, joka koskee kansallisen lainsäädännön yhteensopivuutta kiellon kanssa, on kehitetty lähinnä siinä yhteydessä, kun jäsenvaltiot ovat pyytäneet

⁸ EYVL L 332, 31.12.1993, s.1.

EKP:lta lausuntoja kansallisista lakiehdotuksista perustamissopimuksen artiklan 105 kohdan 4 nojalla.⁹

KESKUSPANKKIRAOHITUSTA KOSKEVAN KIELLON TÄYTÄNTÖÖNPANO KANSALLISESSA LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ

On sinänsä tarpeetonta panna perustamissopimuksen artiklaa 101 ja sitä täydentävää asetusta (EY) N:o 3603/93 täytäntöön kansallisessa lainsäädännössä, koska molemmat ovat välittömästi sovellettavia. Mikäli kuitenkin kansallisiin säännöksiin sisällytetään näitä välittömästi sovellettavia yhteisön oikeussääntöjä, niillä ei saa kaventaa keskuspankkirahoitusta koskevan kiellon soveltamisalaa eikä laajentaa yhteisön oikeuden mukaisten poikkeusten soveltamisalaa. Esimerkiksi kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan kansallinen keskuspankki rahoittaa jäsenvaltion kansainvälisille rahoituslaitoksille (muille kuin IMF:lle, siten kuin asetuksessa (EY) N:o 3603/93 säädetään) tai kolmansille maille antamia taloudellisia sitoumuksia, on ristiriidassa keskuspankkirahoitusta koskevan kiellon kanssa.

JULKISEN SEKTORIN TAI JULKISEN SEKTORIN KOLMANSILLE OSAPUOLILLE ANTAMIEN SITOUJUSTEN RAHOITTAMINEN

Kansallisessa lainsäädännössä ei voida edellyttää sitä, että kansallinen keskuspankki rahoittaa muiden julkisen sektorin laitosten toiminnan hoitamista tai julkisen sektorin kolmansille osapuolille antamia sitoumuksia. Esimerkiksi kansallinen lainsäädäntö, joissa sallitaan se, että kansalliset keskuspankit rahoittavat keskuspankista riippumattomia lainkäyttöelimiä tai lainkäyttöelinten kaltaisia elimiä, jotka toimivat valtion eliminä, tai edellytetään sitä, on ristiriidassa keskuspankkirahoitusta koskevan kiellon kanssa.

JULKISEN SEKTORIN VELOISTA VASTAAMINEN

Kansallinen lainsäädäntö, jossa edellytetään kansallisen keskuspankin ottavan vastattavakseen aikaisemmin riippumattoman julkisen laitoksen velat tiettyjen tehtävien ja veloitteiden

kansallisten uudelleenjärjestelyjen vuoksi (esmerkiksi tilanteessa, jossa kansalliselle keskuspankille siirretään tiettyjä valvontatehtäviä, jotka on aikaisemmin hoitanut valtio taikka riippumattomat viranomaiset tai laitokset), ilman että kansallinen keskuspankki jätettäisiin tällaisten aikaisemmin riippumattomien julkisten laitosten aikaisemmista toimenpiteistä johtuvien taloudellisten veloitteiden ulkopuolelle, on ristiriidassa keskuspankkirahoitusta koskevan kiellon kanssa.

9 Tärkeimmät EMIn/EKP:n tätä koskevat lausunnot ovat seuraavat:

– CON/95/8, annettu 10 päivänä toukokuuta 1995, Ruotsin valtiovarainministeriön Euroopan yhteisön perustamissopimuksen artiklan 109 f kohdan 6 ja EMIn perussäännön artiklan 5.3 nojalla esittämästä pyynnöstä, keskuspankkirahoituksen kieltä koskevasta lakiehdotuksesta;

– CON/97/16, annettu 27 päivänä elokuuta 1997, Itävallan liittovaltion valtiovarainministeriön Euroopan yhteisön perustamissopimuksen artiklan 109 f kohdan 6 ja EMIn perussäännön artiklan 5.3, sellaisena kuin sitä on kehitetty 22 päivänä marraskuuta 1993 tehdyllä neuvoston päätöksellä 93/717/EY, nojalla esittämästä pyynnöstä, Itävallan osallistumista uuteen IMF:n lainajärjestelyyn koskevasta liittovaltion lakiehdotuksesta;

– CON/2001/32, annettu 11 päivänä lokakuuta 2001, Portugalin valtiovarainministeriön pyynnöstä, luottolaitoksia ja rahoitusyhtiöitä koskevan lainsäädännön muuttamisesta annettavaa lakiasetusta koskevasta ehdotuksesta;

– CON/2003/27, annettu 2 päivänä joulukuuta 2003, Itävallan liittotasavallan valtiovarainministeriön pyynnöstä, kansallisesta tutkimuksen, tekniikan ja kehityksen rahastosta;

– CON/2005/1, annettu 3 päivänä helmikuuta 2005, Italian talous- ja valtiovarainministeriön pyynnöstä, kiireellisistä toimenpiteistä Italian osallistumiseksi Kansainvälisen valuuttarahaston toimenpiteisiin sen jäsenvaltion vakavien talouskriisien ratkaisemiseksi 25.1.1999 annetun lakiasetuksen nro 7, sellaisena kuin se on muutettu laiksi 25.3.1999 annetulla lailla nro 74, muuttamisesta annetusta lakiehdotuksesta;

– CON/2005/24, annettu 15 päivänä heinäkuuta 2005, Tšekin tasavallan valtiovarainministeriön pyynnöstä, rahoitusmarkkinoiden valvonnan uudelleenjärjestelystä annetusta lakiehdotuksesta;

– CON/2005/29, annettu 11 päivänä elokuuta 2005, Itävallan liittotasavallan valtiovarainministeriön pyynnöstä, Oesterreichische Nationalbankin rahoitusta Itävallan osuudeksi International Monetary Fundin trustirahastoon luonnonmullistusten koettelemia alhaisen tulotason maita varten annetusta liittovaltion lakiehdotuksesta

– CON/2005/50, annettu 1 päivänä joulukuuta 2005 Národná Banka Slovenskan pyynnöstä, lakiehdotuksesta pankkitalletuksien suojasta annetun lain N:o 118/1996 Coll., sellaisena kuin se on muutettuna, muuttamiseksi, sekä muutoksista eräisiin lakeihin, ja

– CON/2005/60, annettu 30 päivänä joulukuuta 2005, Liettuan keskuspankin pyynnöstä, Liettuvos bankasin perussäännön muuttamisesta annetusta lakiehdotuksesta.

LUOTTO- JA/TAI RAHOITUSLAITOKSILLE ANNETTAVA TALOUDELLINEN TUKI

Kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan kansallinen keskuspankki antaa luottolaitoksille rahoitusta muussa yhteydessä kuin keskuspankkitehtäviin liittyen (esimerkiksi rahapolitiikkaan, maksujärjestelmiin tai tilapäiseen hätärahoitukseen liittyen) tai erityisesti tukea maksuvaikeuksissa olevia luotto- ja/tai muita rahoituslaitoksia, on keskuspankkirahoitusta koskevan kiellon vastainen.

TALOUDELLINEN TUKI TALLETUSTEN VAKUUS- JÄRJESTELMILLE JA SIOITTAJIAIN KORVAUS- JÄRJESTELMILLE

Talletusten vakuusjärjestelmistä annetussa direktiivissä¹⁰ ja sijoittajien korvausjärjestelmistä annetussa direktiivissä¹¹ säädetään siitä, että talletusten vakuusjärjestelmien ja sijoittajien korvausjärjestelmän rahoituskulut kuuluvat luottolaitosten ja sijoitusyhtiöiden itsensä vastattaviksi. Kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan kansallinen keskuspankki rahoittaa julkisen sektorin kansallista talletusten vakuusjärjestelmää luottolaitosten puolesta tai kansallista sijoittajien korvausjärjestelmää sijoitusyhtiöiden puolesta, olisi keskuspankkirahoitusta koskevan kiellon vastainen, jos rahoitus ei ole lyhytaikaista, se ei kohdistu hätätilanteisiin, järjestelmien vakauteen liittyviä seikkoja ei vaaranneta ja jos päätösten tekeminen ei ole kansallisen keskuspankin harkintavallassa.

2.4.2 ERITYISOIKEUKSIA KOSKEVA KIELTO

Kansalliset keskuspankit eivät saa viranomaisina ryhtyä toimenpiteisiin, joilla julkinen sektori myöntää erityisoikeuksia rahoituslaitoksille, elleivät tällaiset toimenpiteet perustu vakauden valvontaan. Kansallisten keskuspankkien suorittamia velkainstrumenttien siirtoja tai panttauksia koskevia sääntöjä ei saa myöskään käyttää keinona kiertää erityisoikeuksia koskevaa kieltoa.¹² Jäsenvaltioiden tällä alalla antamalla lainsäädännöllä ei saa ottaa käyttöön tällaista erityisoikeutta.

Tässä raportissa keskitytään siihen, että sekä kansallisten keskuspankkien antamassa kansal-

lisessa lainsäädännössä että kansallisten keskuspankkien perussäännöissä noudatetaan perustamissopimuksessa vahvistettua erityisoikeuksia koskevaa kieltoa. Tämä raportti ei kuitenkaan vaikuta arviointiin siitä, käytetäänkö lakeja, asetuksia tai hallinnollisia määräyksiä jäsenvaltioissa vakuuden valvontaan liittyvinä verukkeina erityisoikeuksia koskevan kiellon kiertämiseksi. Tällainen arviointi ei kuulu tähän raporttiin.

2.5 EURON YHTENÄINEN KIRJOITUSTAPA

Euro on ainoa valuutta niissä jäsenvaltioissa, jotka ovat ottaneet sen käyttöön. Jotta tämä yhteisyys olisi ilmeistä, yhteisön lainsäädännössä edellytetään, että sana ”euro” kirjoitetaan yksikön nominatiivimuodossa samalla tavalla kaikissa yhteisön säännöksissä ja kansallisissa säännöksissä siten, että erilaiset kirjoitusasut otetaan huomioon.

Eurooppa-neuvosto päätti Madridissa 15.–16.12.1995 pitämässään kokouksessa, että ”eurorahasta käytetään nimeä ”euro”, että ”nimen on oltava sama Euroopan unionin kaikilla virallisilla kielillä ja sen on otettava huomioon erilaiset kirjoitusasut” ja että ”euroksi määritettyä nimeä käytetään nimityksen ecu sijasta, jota sopimuksessa käytettiin eurooppalaisesta rahayksiköstä”. Lopuksi Eurooppa-neuvosto toteasi seuraavaa: ”Viidentoista jäsenvaltion hallitukset päättivät yhteisellä sopimuksella, että tämä päätös on lopullinen ja hyväksytty tulkinta perussopimuksen asiaankuuluvista määräyksistä.” Tämä jäsenvaltioiden valtionpäämiesten ja hallitusten päämiesten yksiselittei-

¹⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 94/19/EY, annettu 30 päivänä toukokuuta 1994, talletusten vakuusjärjestelmistä (EYVL L 135, 31.5.1994, s. 5), johdanto-osan perustelukappale 23.

¹¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/9/EY, annettu 3 päivänä toukokuuta 1997, sijoittajien korvausjärjestelmistä (EYVL L 84, 26.3.1997, s. 22), johdanto-osan perustelukappale 23.

¹² Ks. perustamissopimuksen artiklassa 104 a [josta on tullut artikla 102] tarkoitettua erityisoikeuksia koskevan kiellon soveltamiseksi tarvittavien määritelmien täsmäntämisestä 13 päivänä joulukuuta 1993 annetun neuvoston asetuksen N:o 3604/93 (EYVL L 332, 31.12.1993, s. 4) artiklan 3 kohta 2 ja johdanto-osan perustelukappale 10.

nen ja lopullinen päätös on vahvistettu kaikissa yhteisön säädöksissä, joissa viitataan euroon, ja se kirjoitetaan aina samalla tavalla kaikilla yhteisön virallisilla kielillä. Erityisen tärkeää on se, että jäsenvaltioiden sopima euron samanlainen kirjoitustapa on säilytetty yhteisön rahapolitiikkaa koskevassa lainsäädännössä.¹³ Äskettäin hyväksytyssä euron käyttöönotosta annetun asetuksen (EY) N:o 974/98 muuttamisesta 21 päivänä joulukuuta 2005 annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2169/2005¹⁴ vahvistetaan yhtenäisvaluutan asianmukainen kirjoitustapa. Ensinnäkin asetuksen (EY) N:o 974/98 kaikissa kieliversioissa todetaan, että ”Euroopan yhtenäisvaluutan nimi on ’euro’”. Toiseksi asetuksen (EY) N:o 2169/2005 kaikissa kieliversioissa viitataan ”euroon”.

Vuonna 2003 kaikki jäsenvaltiot ratifioivat neuvoston päätöksen, joka tehtiin 21.3.2003 pidetyssä valtionpäämiesten ja hallitusten päämiesten kokouksessa ja jolla muutettiin Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön¹⁵ artiklaa 10.2, jossa jälleen kerran, tällä kertaa säädöksessä, joka kuuluu primäärioikeuteen, yhtenäisvaluutan nimi kirjoitetaan samalla tavoin kaikissa kieliversioissa.

Jäsenvaltioiden yksiselitteinen ja lopullinen kanta sitoo siis myös jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus. Liittymishdoista laaditun asiakirjan artiklan 5 kohdassa 3 määrätään, että ”uudet jäsenvaltiot ovat samassa asemassa kuin nykyiset jäsenvaltiot Eurooppa-neuvoston tai neuvoston julistusten, päätöslauselmien ja muiden kannanottojen suhteen sekä jäsenvaltioiden yhteisellä sopimuksella hyväksymien, yhteisöä tai unionia koskevien julistusten, päätöslauselmien ja muiden kannanottojen suhteen; tästä seuraa, että ne noudattavat edellä mainituista julistuksista, päätöslauselmista tai muista kannanotoista johtuvia periaatteita ja suuntaviivoja ja toteuttavat niiden soveltamisen varmistamiseksi välttämättömät toimenpiteet”.

Tämän perusteella, ja koska yhteisöllä on yksinomainen toimivalta päättää yhteisen rahan nimestä, kaikki poikkeamiset tästä säännöstä

ovat perustamissopimuksen vastaisia, ja ne on poistettava. Vaikka tätä periaatetta sovelletaan kaikkeen kansalliseen lainsäädäntöön, maakohtaisessa arvioinnissa tai maakohtaisissa arvioinneissa keskitytään arvioimaan kansallisten keskuspankkien perussääntöjä ja euron käyttöönottoa koskevia lakeja.

2.6 KANSALLISTEN KESKUSPANKKIEN OIKEUDELLINEN INTEGROITUMINEN EUROJÄRJESTELMÄÄN

Kansalliset (erityisesti kansallisten keskuspankkien perussääntöihin mutta myös muuhun lainsäädäntöön sisältyvät) säännökset, jotka estäisivät eurojärjestelmään liittyvien tehtävien suorittamista tai EKP:n päätösten noudattamista, ovat eurojärjestelmän tehokkaan toiminnan vastaisia sen jälkeen, kun kyseinen jäsenvaltio on ottanut euron käyttöön. Sen vuoksi kansallista lainsäädäntöä on mukautettava, jotta se olisi sopusoinnussa perustamissopimuksen ja perussäännön kanssa eurojärjestelmään liittyvien tehtävien osalta. Jotta kansallinen lainsäädäntö olisi sopusoinnussa perustamissopimuksen artiklan 109 kanssa, sitä oli mukautettava siten, että se on sen mukainen EKP:n perustamispäivään mennessä (Ruotsin osalta) ja toukokuun 1. päivään 2004 mennessä (kyseisenä päivänä EU:hun liittyneiden jäsenvaltioiden osalta). Säännösten kansallisten keskuspankkien täydellisestä oikeudellisesta integroitumisesta eurojärjestelmään tarvitsee kuitenkin tulla voimaan vasta silloin, kun täydellinen integroituminen toteutuu eli kun jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, ottaa yhteisen rahan käyttöön.

13 Ks. tietyistä euron käyttöön ottamiseen liittyvistä säännöksistä 17 päivänä kesäkuuta 1997 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1103/97 (EYVL L 162, 19.6.1997, s. 1); euron käyttöönotosta 3 päivänä toukokuuta 1998 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 974/98 (EYVL L 139, 11.5.1998, s. 1) ja euron ja euron käyttöön ottavien jäsenvaltioiden valuuttojen välisistä muuntokursseista 31 päivänä joulukuuta 1998 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 2866/98 (EYVL L 359, 31.12.1998, s. 1); kaikkia kolmea muutettiin vuonna 2000, kun Kreikka otti euron käyttöön; ks. myös säädökset, joita yhteisö on antanut eurokolikoista vuosina 1998 ja 1999.

14 EYVL L 346, 29.12.2005, s. 1.

15 EYVL L 83, 1.4.2003, s. 66.

Tarkastelun kohteena tässä raportissa ovatkin lähinnä ne alueet, joilla perussäännön määräykset voivat estää kansallista keskuspankkia noudattamasta eurojärjestelmän vaatimuksia. Näihin kuuluvat määräykset, jotka saattaisivat estää kansallista keskuspankkia osallistumasta EKP:n päätöksentekoeelinten määrittelemän yhteisen rahapolitiikan toteuttamiseen tai estää pääjohtajaa täyttämästä velvoitteitaan EKP:n neuvoston jäsenenä tai joissa ei oteta huomioon EKP:n erioikeuksia. Seuraavat alueet voidaan erottaa toisistaan: talouspolitiikan tavoitteet, tehtävät, taloutta koskevat määräykset, valuuttakurssipolitiikka ja kansainvälinen yhteistyö. Jäljempänä mainitaan myös muita alueita, joilla keskuspankkien perussääntöjä saatetaan joutua mukauttamaan.

2.6.1 TALOUSPOLITIIKAN TAVOITTEET

Kansallisen keskuspankin täydellinen integroituminen eurojärjestelmään edellyttää, että sen perussäännössä mainitut tavoitteet ovat yhteensopivia EKP:n tavoitteiden kanssa, sellaisina kuin ne on vahvistettu perussäännön artiklassa 2. Tämä merkitsee muun muassa sitä, että ”kansallisesti painottuneita” perussäännön tavoitteita, kuten velvollisuus harjoittaa rahapolitiikkaa osana asianomaisen jäsenvaltion yleistä talouspolitiikkaa, on mukautettava.

2.6.2 TEHTÄVÄT

Euron käyttöön ottaneen jäsenvaltion kansallisen keskuspankin tehtävät määräytyvät lähinnä perustamissopimuksen ja perussäännön perusteella, kun otetaan huomioon kansallisen keskuspankin asema eurojärjestelmän erottamattomana osana. Perustamissopimuksen artiklan 109 noudattamiseksi kansallisten keskuspankkien perussääntöjen määräyksiä niiden tehtävistä on verrattava perustamissopimuksen ja perussäännön vastaaviin määräyksiin ja mahdolliset ristiriitaisuudet on poistettava.¹⁶ Tämä koskee kaikkia sellaisia määräyksiä, jotka euron käyttöönoton ja eurojärjestelmään integroitumisen jälkeen voisivat estää EKPJ:hin liittyvien tehtävien suorittamista, ja erityisesti määräyksiä,

joissa ei oteta huomioon perussäännön luvussa IV määriteltyä EKPJ:n toimivaltaa.

Rahapolitiikkaa koskevissa kansallisissa säännöksissä tulee tunnustaa, että yhteisön rahapolitiikka on tehtävä, jota suoritetaan eurojärjestelmän kautta.¹⁷ Kansallisten keskuspankkien perussäännöissä voi olla määräyksiä rahapolitiikan välineistä. Tällaisia määräyksiä on verrattava perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön määräyksiin, ja mahdolliset ristiriitaisuudet on poistettava perustamissopimuksen artiklan 109 noudattamiseksi.

Sellaisissa kansallisissa säännöksissä, joissa säädetään kansallisen keskuspankin yksinoikeudesta laskea liikkeeseen seteleitä, on tunnustettava, että sen jälkeen kun euro on otettu käyttöön, EKP:n neuvostolla on perustamissopimuksen artiklan 106 kohdan 1 ja perussäännön artiklan 16 nojalla yksinoikeus antaa lupa eurosetelien liikkeeseenlaskuun. Kansalliset säännökset, joiden nojalla hallitukset voivat vaikuttaa esimerkiksi eurosetelien nimellisarvoihin, valmistukseen, liikkeeseen laskettaviin määriin ja liikkeestä poistamiseen, on niin ikään tapauskohtaisesti joko kumottava tai niissä on tunnustettava edellä mainittujen perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön määräysten mukainen euroseteleihin liittyvä EKP:n toimivalta. Riippumatta kolikoita koskevasta tehtävänjaoista hallitusten ja kansallisten keskuspankkien kesken asianomaisissa säännöksissä on tunnustettava EKP:n toimivalta hyväksyä liikkeeseen laskettavien eurokolikoiden määrä sen jälkeen kun euro on otettu käyttöön.

Valuuttavarantojen hoidosta todettakoon¹⁸, että euron käyttöön ottaneet jäsenvaltiot, jotka eivät siirrä virallisia varantojaan kansallisille keskuspankeilleen¹⁹, eivät toimi perustamissopi-

16 Ks. erityisesti perustamissopimuksen artiklat 105 ja 106 sekä perussäännön artiklat 3–6 ja 16.

17 Perustamissopimuksen artiklan 105 kohdan 2 ensimmäinen luetelmakohta.

18 Perustamissopimuksen artiklan 105 kohdan 2 kolmas luetelmakohta.

19 Lukuun ottamatta valuuttamääräisiä käyttövaroja, joita jäsenvaltioiden hallitukset voivat pitää hallussaan perustamissopimuksen artiklan 105 kohdan 3 nojalla.

muksen mukaisesti. Myöskään kolmannen osapuolen, kuten hallituksen tai parlamentin, oikeus vaikuttaa kansallisen keskuspankin päätöksiin virallisten valuuttavarantojen hoitoa koskevissa asioissa ei ole perustamissopimuksen artiklan 105 kohdan 2 kolmannen luetelmakohdan mukainen. Kunkin kansallisen keskuspankin on myös siirrettävä EKP:lle valuuttavarantosaamisiaan suhteessa sen osuuteen EKP:n merkitystä pääomasta. Tämä merkitsee sitä, ettei kansallisilla keskuspankeilla saa olla säädöksiin perustuvia esteitä siirtää valuuttavarantosaamia EKP:lle.

2.6.3 TALOUTTA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

Taloutta koskevat perussäännön määräykset ovat määräyksiä tilinpidosta²⁰, tilintarkastuksesta²¹, pääoman merkitsemisestä²², valuuttavarantosaamisten siirroista²³ ja rahoitustulon jakamisesta²⁴. Kansallisten keskuspankkien on pystyttävä noudattamaan näihin määräyksiin perustuvia velvollisuuksiaan, ja sen vuoksi risti-riittaiset kansalliset säännökset on kumottava.

2.6.4 VALUUTTAKURSSIPOLITIikka

Jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, voi pitää voimassa kansallisen lainsäädännön, jossa säädetään, että hallitus vastaa kyseisen jäsenvaltion valuuttakurssipolitiikasta ja että kansallinen keskuspankki toimii neuvonantajana ja/tai toteuttajana. Siihen mennessä, kun kyseinen jäsenvaltio ottaa euron käyttöön, näistä säännöksistä on kuitenkin käytävä ilmi, että vastuu euroalueen valuuttakurssipolitiikasta on siirretty yhteisön tasolle perustamissopimuksen artiklan 111 mukaisesti. Perustamissopimuksen artiklassa 111 vastuu valuuttakurssipolitiikasta on uskottu EU:n neuvostolle, joka toimii läheisessä yhteistyössä EKP:n kanssa.

2.6.5 KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

Euron käyttöönoton kannalta kansallisen lainsäädännön tulee olla sopusoinnussa perussäännön artiklan 6.1 kanssa, jonka mukaan silloin, kun kansainväliseen yhteistyöhön liittyy eurojärjestelmälle uskottuja tehtäviä, EKP päättää,

miten EKPJ on edustettuna. Lisäksi kansallisessa lainsäädännössä tulee antaa kansallisille keskuspankeille mahdollisuus osallistua kansainvälisten rahalaitosten toimintaan EKP:n suostumuksella (perussäännön artikla 6.2).

2.6.6 MUUT MÄÄRÄYKSET

Edellä mainittujen lisäksi tiettyjen jäsenvaltioiden osalta saattaa olla myös muita alueita, joilla kansallisia määräyksiä on mukautettava (kuten selvitys- ja maksujärjestelmät sekä tietojen vaihto).

20 Perussäännön artikla 26.

21 Perussäännön artikla 27.

22 Perussäännön artikla 28.

23 Perussäännön artikla 30.

24 Perussäännön artikla 32.

3 MAITTAISET YHTEENVEDOT

3.1 TŠEKKI

Tšekin 12 kuukauden YKHI-inflaatiiovauhti oli tarkastelujakson aikana keskimäärin 2,2 % eli perustamissopimuksen mukaista 2,8 prosentin viitearvoa hitaampi. Tuoreimpien tietojen perusteella Tšekin YKHI-inflaatiiovauhdin 12 kuukauden keskiarvon odotetaan pysyvän lähikuukausina jokseenkin vakaana.

Pitemmällä aikavälillä tarkasteltuna Tšekin kulltajahintainflaatio on hidastunut vuoden 1998 jälkeen yleisesti, vaikkakaan ei jatkuvasti. Keskipitkän aikavälin inflaatiokehitykseen vaikuttivat useat tärkeät poliittiset ratkaisut ja etenkin se, että rahapolitiikassa tähdättiin hintavakauteen. Vuotta 2005 edeltäneinä kymmenenä vuonna työntekijää kohden lasketut työvoimakustannukset kasvoivat lähes koko ajan työn tuottavuutta nopeammin. Vuodesta 2003 yksikkötyökustannusten kasvu on kuitenkin hidastunut selvästi tuottavuuden kasvaessa voimakkaasti ja nimellispalkkojen kasvun muuttuessa maltillisemmaksi, mikä auttoi vaimentamaan trendikehitystä vuonna 2005. Tuontihinnat laskevat vuosina 2001–2005 lähes koko ajan. Kehitys johtui suurelta osin efektiivisen valuuttakurssin noususta ja siitä, että tuonti kehittyvistä talouksista lisääntyi. Inflaatiiovauhti on viimeisten kymmenen vuoden kuluessa vaihdellut melko paljon elintarvikkeiden hintojen sekä välillisten verojen ja hallinnollisesti säänneltyjen hintojen muutosten vuoksi. Viimeaikaisesta kehityksestä voidaan todeta, että YKHI-inflaatio nopeutui yleisesti suurimman osan vuotta 2006 mutta hidastui lokakuussa 0,8 prosenttiin. Syynä ovat pääasiassa hallinnollisesti säänneltyjen hintojen huomattava nousu ja energian hintojen heilahtelu.

Keskeiset kansainväliset laitokset arvioivat tuoreimmissa ennusteissaan, että inflaatiiovauhti on noin 2,7–3,7 % vuonna 2007 ja 2,9–3,0 % vuonna 2008. Useiden tekijöiden ennakoitaan aiheuttavan kulltajahintojen nousupaineita Tšekissä. Tšekin keskuspankin mukaan säänneltyjen hintojen nousu ja välillisten verojen muutokset (esimerkiksi tupakkatuotteiden valmisteveron yhdenmukaistaminen) nopeutta-

vat inflaatiota noin 1,9 prosenttiyksikköä sekä vuoden 2006 että vuoden 2007 lopussa. Myös elintarvikkeiden ja öljyn hintojen aiempaa nopeampi nousu kiihdyttäne inflaatiota. Tuotanto kasvaa vahvasti ja työmarkkinoille syntyy pullokauloja, mihin saattaa liittyä riski, että yksikkötyökustannukset kasvavat entisestään ja kotimaiset hinnat nousevat yleisemminkin. Odotettavissa olevien energian hinnan sekä välillisten verojen ja hallinnollisesti säänneltyjen hintojen korotusten ennakoitaan itsessään aiheuttavan ainoastaan kertaluonteisia hintasokkeja. Kasvun ollessa erittäin vahvaa ja työmarkkinatilanteen kiristyessä tällaisiin hintasokkeihin liittyy kuitenkin kerrannaisvaikutusten riski ja sitä kautta vaara, että inflaatio kiihtyisi aiempaa merkittävämmiin ja pitkäaikaisiin. Lisäksi lähentymisprosessi vaikuttaa todennäköisesti lähivuosien inflaatiiovauhtiin tai nimelliseen valuuttakurssiin. Vaikutuksen suuruutta on kuitenkin vaikea arvioida täsmällisesti.

Tšekillä on tällä hetkellä liiallinen alijäämä. Tarkasteluvuonna 2005 BKT:hen suhteutettu julkisen talouden alijäämä oli Tšekissä 3,6 % eli yli viitearvon. Euroopan komissio ennustaa BKT:hen suhteutetun alijäämän pienenevän 3,5 prosenttiin vuonna 2006. Vuonna 2005 julkisen talouden velkasuhde pieneni ja oli 30,4 % BKT:stä. Vuonna 2006 sen ennakoitaan kasvavan 30,9 prosenttiin ja pysyvän siten selvästi alle 60 prosentin viitearvon. Vuotta 2006 koskevan ennakoarvion perusteella vakauttamista on jatkettava, jotta Tšekki voi supistaa BKT:hen suhteutetun alijäämänsä uudelleen alle 3 prosentin viitearvon ja saavuttaa vakaus- ja kasvusopimuksessa asetetun keskipitkän aikavälin tavoitteensa. Marraskuussa 2005 päivättyssä lähentymisohjelmassa täksi tavoitteeksi on asetettu noin 1 prosentin suhdannekorjattu julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen ilman väliaikaisten toimenpiteiden vaikutuksia. Muista julkista taloutta koskevista tekijöistä voidaan todeta, että vuosina 2004 ja 2005 alijäämäsuhte ei ylittänyt julkisten investointimenojen suhdetta BKT:hen.

EU:n talouspoliittisen komitean ja Euroopan komission tuoreimman arvioinnin mukaan väestön ikääntymiseen liittyvien julkisten menojen odotetaan vuoteen 2050 mennessä kasvavan Tšekissä huomattavasti eli 7,1 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen. Tästä rasituksesta selviytymistä voidaan helpottaa luomalla julkiseen talouteen riittävästi liikkumavaraa ennen väestötilanteen ennakoitua heikkenemistä.

Marraskuun 2004 ja lokakuun 2006 välisenä aikana Tšekin koruna ei osallistunut ERM II:een. Koruna vahvistui vähitellen euroon nähden alkuvuoteen 2006 asti, minkä jälkeen sen eurokurssi pysyi jokseenkin vakaana. Tšekin valuutan eurokurssi oli kaiken kaikkiaan lähes jatkuvasti paljon vahvempi kuin marraskuussa 2004. Suurimman osan tarkastelujaksosta korunan valuuttakurssi suhteessa euroon heilahteli varsin paljon. Tšekin lyhyiden korkojen ja kolmen kuukauden euriborin välinen ero oli pieni tarkastelujakson alussa, ja lokakuussa 2006 päättyneenä kolmen kuukauden jaksona lyhyet korot olivat Tšekissä hieman eli 0,9 prosenttiyksikköä euriboria matalammat. Tšekin korunan reaalin valuuttakurssi – sekä kahdenvälinen kurssi suhteessa euroon että efektiiviset kurssit – oli selvästi tammikuusta 1996 laskettuja pitkän aikavälin keskiarvoja vahvempi ja jonkin verran korkeampi kuin keskiarvo sen jälkeen, kun euro vuonna 1999 otettiin käyttöön. Muusta ulkoisesta kehityksestä voidaan todeta, että Tšekillä on ollut maksutaseessa jatkuva, ajoittain suurikin yhteenlasketun vaihto- ja pääomataseen alijäämä. Vuonna 2004 tämä alijäämä oli 6,5 % suhteessa BKT:hen, mutta se kutistui 1,9 prosenttiin vuonna 2005. Tšekki on onnistunut houkuttelemaan ulkomaisia suoria sijoituksia viimeisten kymmenen vuoden aikana. Tämä pääoman nettotuonti on kattanut täysin yhteenlasketun vaihto- ja pääomataseen alijäämän ja vähentänyt siten velkoihin liittyvää rahoitustarvetta.

Pitkät korot olivat marraskuun 2005 ja lokakuun 2006 välisenä aikana keskimäärin 3,8 % eli selvästi alle korkokriteerinä olevan 6,2 prosentin viitearvon. Tšekin valtion joukkolainojen tuotot ovat kylläkin nousseet lähes koko

tarkastelujakson ajan, mutta ne ovat kehittyneet samalla tavoin kuin euroalueen vastaavat korot.

Kestävän lähentymisen korkean tason saavuttamiseksi Tšekin on tärkeää vakauttaa julkista talouttaan kestäväillä ja uskottavilla toimenpiteillä sekä parantaa tuntuvasti julkisen talouden rahoitusasemaa. Myös työmarkkinoiden toimintaan tarvitaan parannuksia työmarkkinoiden joustavuuden lisäämiseksi. On tärkeää varmistaa, että palkankorotuksissa otetaan huomioon paitsi työn tuottavuuden kasvu ja työmarkkina-tilanne myös kehitys kilpailijamaissa. On myös olennaisen tärkeää tehostaa kilpailua hyödyke-markkinoilla ja jatkaa säänneltyjen toimialojen vapauttamista. Tällaisten toimien ja tarkoitusten mukaisen rahapolitiikan avulla voidaan saavuttaa hintavakauden kannalta otolliset olosuhteet sekä edistää kilpailukykyä ja työllisyyden kasvua.

Tšekin lainsäädäntö, erityisesti maan keskuspankista annettu laki, ei ole kaikkien niiden vaatimusten mukainen, joiden on täyttyttävä, ennen kuin keskuspankki on riippumaton ja voi integroitua oikeudellisesti eurojärjestelmään. Tšekki on jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, ja sen on tästä syystä noudatettava kaikkia perustamissopimuksen artiklan 109 mukauttamisvaatimuksia.

3.2 VIRO

Viron 12 kuukauden YKHI-inflaatiovauhti oli tarkastelujakson aikana keskimäärin 4,3 % eli selvästi perustamissopimuksen mukaista 2,8 prosentin viitearvoa nopeampi. Tuoreimpien tietojen perusteella Viron YKHI-inflaatiovauhdin 12 kuukauden keskiarvon odotetaan pysyvän lähikuukausina jokseenkin vakaana.

Pitemmällä aikavälillä tarkasteltuna Viron kuluttajahintainflaatio hidastui yleisesti vuoteen 2003 saakka, mutta viime aikoina se on alkanut nopeutua uudestaan. Inflaation hidastumiseen vaikuttivat useat tärkeät poliittiset ratkaisut ja etenkin se, että rahapolitiikassa täh-

dättiin hintavakauteen, joka on kirjattu keskuspankkilakiin rahapolitiikan ensisijaiseksi tavoitteeksi. Inflaation hidastumista tuki myös muu politiikka, varsinkin Viron yleisesti ottaen terve finanssipolitiikka markkinatalouteen siirtymisen jälkeen sekä hyödyke- ja rahoitusmarkkinoiden vapauttaminen.

Inflaatio hidastui sekä ajanjaksoina, joina BKT:n määrän kasvu oli voimakasta, että ajanjaksoina, joina BKT:n määrän kasvu hidastui huomattavasti. Viimeaikaisesta kehityksestä voidaan todeta, että vuotuinen YKHI-inflaatio nopeutui alkuvuonna 2006 ja pysyi loppuvuoden enimmäkseen yli 4 prosentissa. Syys-lokakuussa 2006 se hidastui 3,8 prosenttiin. Palvelujen ja energian hinnat ovat vaikuttaneet inflaatioon eniten vuonna 2006. Nykyistä inflaatiota tarkasteltaessa tulisi ottaa huomioon, että talous kasvaa poikkeuksellisen voimakkaasti. Vuoden 2006 toisella neljänneksellä BKT:n määrä kasvoi vuositasolla 11,7%. Viime aikoina on jatkuvan voimakkaan talouskasvun seurauksena havaittu orastavia kapasiteettirajoituksia ja merkkejä työmarkkinoiden kiristymisestä joillakin sektoreilla, mikä on aiheuttanut palkankorotuspaineita. Kun nimellispalkat ovat kasvaneet työn tuottavuutta nopeammin, seurauksena on ollut yksikkötyökustannusten tasainen nousu.

Useimmat keskeiset kansainväliset laitokset arvioivat tuoreimmissa ennusteissaan, että inflaatiovauhti on noin 3,5–4,2% vuonna 2007 ja 3,9–4,6% vuonna 2008. Eräs tekijä, jonka voidaan odottaa aiheuttavan hintojen nousupaineita Virossa, ovat lähivuosille suunnitellut uudet kaasun hinnankorotukset. Lisäksi polttoaineiden, tupakan ja alkoholin valmisteverojen yhdenmukaistaminen EU:n verotason kanssa on vielä kesken. Etenkin tupakkatuotteiden valmisteveron yhdenmukaistaminen, joka on toteutettava 1.1.2010 mennessä, saattaa kumulatiivisesti nopeuttaa lähivuosien inflaatiota merkittävästi. Selvästi arvioitua nopeamman inflaation riskit liittyvät ennakoitua suurempiin palkankorotuksiin työmarkkinoiden kiristyessä sekä odotettua suurempiin energian ja elintarvikkeiden hinnankorotuksiin ja hallinnollisesti

säänneltyjen hintojen korotuksiin. Lisäksi lähentymisprosessi vaikuttaa todennäköisesti lähivuosien inflaatiovauhtiin. Vaikutuksen suuruutta on kuitenkin vaikea arvioida täsmällisesti.

Virolla ei ole liiallista alijäämää. Viro alitti julkisen talouden alijäämäsuhdetta koskevan viitearvon selkeästi tarkasteluvuonna 2005, sillä maan julkinen talous oli ylijäämäinen. BKT:hen suhteutettu julkisen talouden ylijäämä oli 2,3%, ja Euroopan komissio ennustaa sen kasvavan hieman eli 2,5 prosenttiin vuonna 2006. Vuonna 2005 julkisen talouden velkasuhde pieneni ja oli 4,5% BKT:stä. Vuonna 2006 sen ennakoitaan pienenevän edelleen 4,0 prosenttiin ja pysyvän siten huomattavasti alle 60 prosentin viitearvon. Vakaas- ja kasvusopimuksessa määritellyksi keskipitkän aikavälin tavoitteeksi on marraskuussa 2005 päivättyssä lähentymisohjelmassa asetettu tasapainoinen suhdannekorjattu julkisen talouden rahoitusasema ilman väliaikaisten toimenpiteiden vaikutuksia.

EU:n talouspoliittisen komitean ja Euroopan komission tuoreimman arvioinnin mukaan väestön ikääntymiseen liittyvien menojen odotetaan pienenevän Virossa vähän vuoteen 2050 mennessä. Osasyynä ovat aikaisemmin toteutetut eläkeuudistukset. Jatkuva valppaus on kuitenkin tarpeen, sillä todellinen väestöllinen ja taloudellinen kehitys ja rahoitusmarkkinoiden kehitys eivät välttämättä ole yhtä suotuisia kuin arvioissa oletetaan.

Viron kruunu on osallistunut ERM II:een yli kaksi vuotta ennen EKP:n tarkasteluajankohdtaa. Viro osallistuu ERM II:een niin, että sen valuuttakatejärjestelmä toimii yksipuolisena sitoumuksena eikä EKP:lle aiheudu siitä lisävelvoitteita. Sopimus Viron osallistumisesta ERM II:een perustui eri politiikanalojen viranomaisten lujaan sitoutumiseen Virossa. Marraskuun 2004 ja lokakuun 2006 välisenä aikana kruunu pysyi vakaasti keskuskurssissaan. Valuuttakatejärjestelmä tarkoittaa, että Viron keskuspankin on oltava aktiivinen toimija valuuttamarkkinoilla, mutta sen valuuttakaupat

olivat tarkastelujaksona nettomääräisesti volyymiltaan pieniä. Viron lyhyiden korkojen ja kolmen kuukauden euriborin välinen ero oli merkityksettömän pieni. Viron kruunun reaalin valuuttakurssi – sekä kahdenvälinen kurssi suhteessa euroon että efektiiviset kurssit – oli lähellä pitkän aikavälin keskiarvoaan tammi-kuun 1999 eli euron käyttöönoton jälkeen ja jonkin verran korkeampi kuin keskiarvo tammi-kuun 1996 jälkeen. Muusta ulkoisesta kehityksestä voidaan todeta, että Virolla on ollut maksutaseessa jatkuva, useimmiten suurikin yhteenlasketun vaihto- ja pääomataseen alijäämä (9,5 % suhteessa BKT:hen vuonna 2005). Alijäämää on rahoitettu suurelta osin suoriin sijoituksiin liittyvällä pääoman nettotuonnilla, jonka määrä tosin on vaihdellut viimeisten kymmenen vuoden kuluessa.

Viron pitkistä koroista ei ole yhdenmukaistettuja tietoja, sillä Viron kruunun määräisten joukkolainojen markkinat eivät ole riittävän kehittyneet ja maan julkinen velka on vähäinen. Ennen euron käyttöönottoa saavutetun lähentymisen arviointia hankaloittaa se, että euro on jo nyt yleisesti käytössä Viron rahoitusjärjestelmässä. Julkisen velan vähäisyyden ja rahoitusmarkkinoiden laajan analyysin perusteella mikään ei kuitenkaan tällä hetkellä viittaa siihen, että viitearvo ylittyisi.

Kestävän lähentymisen korkean tason saavuttamiseksi Viron on tärkeää kiristää finanssipoliittikaansa riittävästi, mikä hillitsisi kysynnästä johtuvia inflaatiopaineita. Lisäksi on seurattava tarkasti luotonannon nykyistä voimakasta kasvua, joka lisää kotitalouksien kulutusta, ja suurta vaihtotaseen alijäämää, sillä ne saattavat olla merkinä ylikuumenemisen riskistä. Myös luotonannon voimakkaaseen kasvuun saattaa liittyä riskejä rahoitusmarkkinoiden vakaudelle. Työmarkkinoiden säilyttämisen riittävän joustavina ja työvoiman ammattitaidon parantamisen tulisi olla tärkeitä poliittisia tavoitteita. Erityisesti koulutukseen on panostettava enemmän, sillä näin tuetaan Viron tuotantorakenteen kehitystä niin, että tuotettavien tavaroiden ja palvelujen arvonlisäys kasvaa. Näissä asioissa edistyminen voisi osaltaan edistää työn tuotta-

vuuden lähentymistä ja parantaa Viron kasvupotentiaalia. Palkankorotuksissa olisi otettava huomioon paitsi työn tuottavuuden kasvu myös työttömyys sekä kehitys kilpailijamaissa. Tällaisten toimien ja tarkoituksenmukaisen rahapolitiikan avulla voidaan saavuttaa hintavakauden kannalta otolliset olosuhteet sekä edistää kilpailukykyä ja työllisyyden kasvua.

Viron lainsäädäntö, erityisesti rahalaki ja Viron kruunun turvallisuudesta annettu laki, ei ole kaikkien niiden vaatimusten mukainen, joiden on täytyttävä, ennen kuin keskuspankki voi integroitua oikeudellisesti eurojärjestelmään. Viro on jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, ja sen on tästä syystä noudatettava kaikkia perustamissopimuksen artiklan 109 mukauttamisvaatimuksia.

3.3 KYPROS

Kyproksen 12 kuukauden YKHI-inflaatiövauhti oli tarkastelujakson aikana keskimäärin 2,3 % eli perustamissopimuksen mukaista 2,8 prosentin viitearvoa hitaampi. Tuoreimpien tietojen perusteella Kyproksen YKHI-inflaatiövauhdin 12 kuukauden keskiarvon odotetaan pysyvän lähikuukausina jokseenkin vakaana.

Pitemmällä aikavälillä tarkasteltuna YKHI-inflaatio on ollut Kyproksessa hallinnassa ajoittaisia suhteellisen nopean inflaation jaksoja lukuun ottamatta. Vuosina 1997–2005 se oli enimmäkseen 2–3 % mutta kiihtyi ajoittain – 4,9 prosenttiin vuonna 2000 ja 4,0 prosenttiin vuonna 2003 – mikä johtui pitkälti energian ja elintarvikkeiden voimakkaasta hinnannoususta, EU:hun liittyvästä energian valmisteveron yhdenmukaistamisesta sekä arvonlisäveron asteittaisesta korottamisesta kymmenestä viiteentoista prosenttiin vuosina 2002–2003. Inflaatiokehitykseen vaikuttivat useat tärkeät poliittiset ratkaisut, etenkin vuodesta 1960 perinteisesti käytössä olleet kiinnitettyjen valuuttakurssien järjestelmät. Kyproksen punta kiinnitettiin vuonna 1992 ecuun ja sittemmin euroon, ja Kypros on osallistunut ERM II:een 2.5.2005 alkaen ± 15 prosentin vakiovaihteluväliä nou-

dattaen. Hyödykemarkkinoiden ja jakeluverkokeskeisten toimialojen vapauttaminen on tukenut inflaation pysymistä suhteellisen hallittuna. Finanssipolitiikka sen sijaan ei ole täysin tukenut hintavakautta vuoden 1996 jälkeen. Vuosien 1998–2001 suhteellisen hallittua inflaatiokehitystä tarkasteltaessa tulisi ottaa huomioon, että talouskasvu oli vankkaa, useimmiten noin 5 %. BKT:n määrän kasvu hidastui noin 2 prosenttiin vuosina 2002 ja 2003 mutta nopeutui taas lähes 4 prosenttiin vuosina 2004 ja 2005. Työttömyysaste on pysynyt suhteellisen alhaisena vuodesta 2000, ja Kyproksen työmarkkinat ovat suhteellisen joustavat. Vuosina 2002 ja 2003 palkat nousivat hyvin nopeasti varsinkin julkisella sektorilla, mutta seuraavina kahtena vuotena palkankorotuspaineet vähenivät merkittävästi ja yksikkötyökustannusten nousu oli vähäistä. Tuontihinnat ovat heilahdelleet ajoittain, ja vuodesta 2003 lähtien ne ovat nousseet jonkin verran öljyn hinnan kallistuessa. Viimeaikaisesta kehityksestä voidaan todeta, että YKHI-inflaatio nopeutui asteittain vuonna 2006 ja oli elokuussa 2,7 % mutta hidastui lokakuussa 1,7 prosenttiin. Inflaatiopaineita aiheutti pääasiassa palvelujen ja jalostettujen elintarvikkeiden hintojen nousu, sillä energian hinnannousu, joka elokuuhun asti vaikutti inflaatioon eniten, hidastui syys-lokakuussa merkittävästi.

Keskeiset kansainväliset laitokset arvioivat tuoreimmissa ennusteissaan, että inflaatiovauhti on noin 2,0–2,5 % vuonna 2007 ja 2,2–2,4 % vuonna 2008. Muutamien tekijöiden voidaan odottaa hidastavan inflaatiota Kyproksessa. Esimerkiksi televiestintäalan ja energiasektorin vapauttamisen vaikutukset jatkunevat ja julkisen sektorin palkat nousevat maltillisesti. Lisäksi työvoiman tuonnin odotetaan hidastavan palkkojen nousua edelleen. Tiettyjen tavaroiden ja palvelujen alhaiseen arvonlisäveroon suunniteltujen yhdenmukaistamiskorotusten odotetaan kuitenkin kiihdyttävän inflaatiota viimeistään vuonna 2008. Inflaatioarvioihin liittyvät riskit ovat jokseenkin tasapainossa. Inflaation kiihtymisen riskit liittyvät pääasiassa viimeaikaisten öljyn hintasokkien kerrannaisvaikutuksiin sekä öljyn hinnan ja

palkkojen tulevaan kehitykseen tuotannon ja luotonannon kasvaessa nopeasti. Myös korkojen mahdolliseen laskuun yhä lähemmäs euroalueen korkotasoa liittyy inflaation kiihtymisen riski. Tällaista kehitystä tulisi kompensoida finanssipolitiikalla, jotta reaalikorkojen laskun elvyttävää vaikutusta kotimaiseen kysyntään voitaisiin pienentää. Inflaation hidastumisen riskit liittyvät lähinnä kansainvälisen kysynnän mahdolliseen heikentymiseen, joka vaikuttaisi matkailuvientiin.

Kyproksella ei ole liiallista alijäämää. Tarkasteluvuonna 2005 BKT:hen suhteutettu julkisen talouden alijäämä oli Kyproksessa 2,3 % eli alle viitearvon. Euroopan komissio ennustaa BKT:hen suhteutetun alijäämän pienenevän 1,9 prosenttiin vuonna 2006. Vuonna 2005 julkisen talouden velkasuhde pieneni ja oli 69,2 % BKT:stä. Vuonna 2006 sen ennakoitaan pienenevän edelleen 64,8 prosenttiin ja olevan siten yhä yli 60 prosentin viitearvon. Vakauttamista on jatkettava, jotta Kypros voi saavuttaa vakaus- ja kasvusopimuksessa määritellyn keskipitkän aikavälin tavoitteensa. Joulukuussa 2005 päivättyssä lähentymisohjelmassa täksi tavoitteeksi on asetettu 0,5 prosentin suhdannekorjattu alijäämä suhteessa BKT:hen ilman väli-aikaisten toimenpiteiden vaikutuksia. Muista julkista taloutta koskevista tekijöistä voidaan todeta, että vuosina 2004 ja 2005 alijäämäsuhte ei ylittänyt julkisten investointimenojen suhdetta BKT:hen.

EU:n talouspoliittisen komitean ja Euroopan komission tuoreimman arvioinnin mukaan väestön ikääntymiseen liittyvien julkisten menojen odotetaan vuoteen 2050 mennessä kasvavan Kyproksessa huomattavasti eli 11,8 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen. Tästä rasituksesta selviytymistä voidaan helpottaa luomalla julkiseen talouteen riittävästi liikkumavaraa ennen väestötilanteen ennakoitua heikkeneemistä.

Kyproksen punta on osallistunut ERM II:een 2.5.2005 lähtien eli alle kaksi vuotta ennen EKP:n tarkasteluajankohtaa. Kyproksen valuutan eurokeskuskurssiksi määriteltiin 0,585274

– sama kurssi, jolla punta kiinnitettiin yksipuolisesti euroon vuoden 1999 alussa – ja vaihteluväli on normaali ± 15 %. Sopimus Kyproksen osallistumisesta ERM II:een perustui eri politiikanalojen viranomaisten lujaan sitoutumiseen Kyproksessa. Marraskuusta 2004 lokakuuhun 2006 Kyproksen valuuttakurssipolitiikan tavoitteena oli pitää eurokurssi vakaana. Ennen liittymistään ERM II:een Kyproksen punta oli ollut lähellä myöhempää eurokeskuskurssiaan. Valuuttakurssimekanismissa punta on pysynyt lähellä keskuskurssiaan vakiovaihteluvälin yläpäässä ja sen arvo on vaihdellut hyvin vähän. Kyproksen lyhyiden korkojen ja kolmen kuukauden euriborin välinen ero poistui tarkastelujakson loppua kohden. Kyproksen punnan reaalin valuuttakurssi – sekä kahdenvälinen kurssi suhteessa euroon että efektiiviset kurssit – on ollut lähellä pitkän aikavälin keskiarvoja tammikuun 1996 ja tammikuun 1999 eli euron käyttöönoton jälkeen. Muusta ulkoisesta kehityksestä voidaan todeta, että Kyproksella on ollut maksutaseessa lähes jatkuva, ajoittain suurikin yhteenlasketun vaihto- ja pääomataseen alijäämä, joka on viime vuosina kasvanut. Vuonna 2003 se oli 2,0 % suhteessa BKT:hen ja vuonna 2005 jo 5,1 %. Tätä alijäämää on rahoitettu paljolti suoriin sijoituksiin liittyvällä pääoman nettotuonnilla ja muihin sijoituksiin liittyvällä pääomantuonnilla. Tällaisia muita sijoituksia ovat olleet lähinnä Kyproksen ulkopuolella asuvien talletukset Kyproksen pankeissa sekä vähäisemmässä määrin lainat.

Pitkät korot olivat tarkastelujaksona keskimäärin 4,1 % eli selvästi alle korkokriteerinä olevan 6,2 prosentin viitearvon. Yleisesti ottaen Kyproksen pitkät korot ovat viime vuosina laskeneet ja tuottoero euroalueen valtion joukkolainoihin nähden on pienentynyt.

Kestävän lähentymisen korkean tason saavuttamiseksi Kyproksen on tärkeää jatkaa rakenteellisiin uudistuksiin perustuvaa kestävä ja uskottavaa julkisen talouden vakauttamista sekä parantaa julkisen talouden rahoitusasemaa pienentämällä tuntuvasti velkasuhdettaan, joka on hyvin korkea. Velkasuhteen pieneminen auttaisi myös vähentämään riskiä vaihtotaseeseen

kohdistuvien paineiden kasautumisesta. Lisäksi on tärkeää pitää palkkakehitys maltillisena, eritoten julkisella sektorilla. Palkankorotuksissa on tärkeää ottaa huomioon työn tuottavuuden kasvu, työmarkkinatilanne ja kehitys kilpailijamaissa. On myös ehdottoman tärkeää jatkaa rakenteellisia uudistuksia työ- ja hyödykemarkkinoilla. Esimerkiksi palkkojen ja tiettyjen (elinkustannusindeksiin sidottujen) tulonsiirtojen indeksisidonnaisuutta olisi tarkistettava inflaation hidastumiseen liittyvien riskin vähentämiseksi. Tällaiset rakenteelliset uudistukset paitsi parantavat talouden kykyä selviytyä häiriöistä myös luovat yhdessä tarkoituksenmukaisen rahapolitiikan kanssa parhaat mahdolliset olosuhteet talouden ja työllisyyden kestäväälle kasvulle.

Kyproksen lainsäädäntö, erityisesti maan keskuspankista annettu laki, ei ole kaikkien niiden vaatimusten mukainen, joiden on täytyttävä, ennen kuin keskuspankki on riippumaton. Kypros on jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, ja sen on tästä syystä noudatettava kaikkia perustamissopimuksen artiklan 109 mukauttamisvaatimuksia.

3.4 LATVIA

Latvian 12 kuukauden YKHI-inflaatiovauhti oli tarkastelujakson aikana keskimäärin 6,7 % eli tuntuvasti perustamissopimuksen mukaista 2,8 prosentin viitearvoa nopeampi. Tuoreimpien tietojen perusteella Latvian YKHI-inflaatiovauhdin 12 kuukauden keskiarvon odotetaan kuitenkin pienenevän lähikuukausina jonkin verran.

Ajanjaksolla 1996–2006 kuluttajahintainflaatio hidastui Latviassa yleisesti vuoteen 2002 asti. Vuonna 2003 kehityssuunta muuttui, mihin vaikuttivat aluksi pääasiassa tuontihintojen nousu latin eurokurssin heiketessä, hallinnollisesti säänneltyjen hintojen muutokset sekä useat kertaluontoiset tekijät liittyttäessä EU:hun. Inflaation aiempaan hidastumiseen vaikuttivat useat tärkeät poliittiset ratkaisut ja etenkin se, että rahapolitiikassa tähdättiin hintavakauden

ensisijaiseen tavoitteeseen: Latvia otti käyttöön täysin kiinteän valuuttakurssijärjestelmän vuonna 1994. Inflaatio saatiin hidastumaan BKT:n määrän kasvaessa voimakkaasti, mikä yhdessä EU:hun liittymistä seuranneen työvoiman maastamuuton kanssa sai työttömyysasteen laskemaan asteittain. Yksikkötyökustannusten kasvu alkoi hidastua nopeasti vuonna 1996. Hidastuminen pysähtyi vuonna 2003 työntekijää kohden laskettujen työvoimakustannusten noustessa huomattavasti. Kustannusten nousu oli merkittävästi nopeampaa kuin tuottavuuden kasvu, mikä selittyy pääasiassa palvelualan kehityksellä. Viimeaikaisesta kehityksestä voidaan todeta, että keskimääräinen vuotuinen YKHI-inflaatio oli nopea ja vaihteleva koko vuoden 2006. Lokakuussa se oli 5,6 %.

Useimmat keskeiset kansainväliset laitokset arvioivat ennusteissaan, että inflaatiiovauhti on noin 4,4–6,3 % vuonna 2007 ja 5,4–5,8 % vuonna 2008. Inflaatioarvioihin liittyy Latviassa lähivuosina useita inflaation kiihtymisen riskejä. Ensinnäkin suunnitteilla olevat kaasun hinnankorotukset aiheuttavat todennäköisesti hintojen nousupaineita lähivuosina. Toiseksi polttoaineiden, tupakan ja alkoholin valmisteverojen yhdenmukaistaminen EU:n verotason kanssa on vielä kesken. Etenkin tupakkatuotteiden valmisteveron yhdenmukaistaminen, joka on toteutettava 1.1.2010 mennessä, saattaa kumulatiivisesti nopeuttaa lähivuosien inflaatiota merkittävästi. Kolmanneksi tuotanto kasvaa erittäin vahvasti luotonannon voimakkaan kasvun vaikutuksesta ja työmarkkinoille syntyy pullonkauloja, mihin liittyy riski, että yksikkötyökustannukset nousevat entisestään ja että niiden nousu mahdollisesti siirtyy kotimaisiin hintoihin. Ennakoitavissa olevien energian hinnan sekä välillisten verojen ja hallinnollisesti säänneltyjen hintojen korotusten odotetaan aiheuttavan ainoastaan kertaluonteisia hintasokkeja, mutta kasvun ollessa erittäin vahvaa ja työmarkkinatilanteen kiristyessä on olemassa kerrannaisvaikutusten riski, ja kerrannaisvaikutusten seurauksena inflaatio voisi kiihtyä aiempaa merkittävämmiin ja pitkäaikaisiin. Lisäksi lähentymisprosessi vaikuttaa todennäköi-

sesti lähivuosien inflaatiiovauhtiin. Vaikutuksen suuruutta on kuitenkin vaikea arvioida täsmällisesti.

Latviassa ei ole liiallista alijäämää. Latvia alitti julkisen talouden alijäämäsuhdetta koskevan viitearvon selkeästi tarkasteluvuonna 2005, sillä maan julkinen talous oli ylijäämäinen. BKT:hen suhteutettu julkisen talouden ylijäämä oli 0,1 %. Vuodelle 2006 Euroopan komissio ennustaa 1,0 prosentin alijäämää suhteessa BKT:hen. Vuonna 2005 julkisen talouden velkasuhde pieneni ja oli 12,1 % BKT:stä. Vuonna 2006 sen ennakoitaan pienenevän edelleen 11,1 prosenttiin ja pysyvän siten huomattavasti alle 60 prosentin viitearvon. Vakaus- ja kasvusopimuksessa määritellyksi keskipitkän aikavälin tavoitteeksi on marraskuussa 2005 päivättyssä lähentymisohjelmassa asetettu noin 1 prosentin suhdannekorjattu julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen ilman väliaikaisten toimenpiteiden vaikutuksia. Muista julkista taloutta koskevista tekijöistä voidaan todeta, että vuosina 2004 ja 2005 alijäämäsuhte ei ylittänyt julkisten investointimenojen suhdetta BKT:hen.

EU:n talouspoliittisen komitean ja Euroopan komission tuoreimman arvioinnin mukaan väestön ikääntymiseen liittyvien menojen odotetaan pienenevän Latviassa vähän vuoteen 2050 mennessä. Osasyynä ovat aikaisemmin toteutetut eläkeuudistukset. Jatkuva valppaus on kuitenkin tarpeen, sillä todellinen väestöllinen ja taloudellinen kehitys ja rahoitusmarkkinoiden kehitys eivät välttämättä ole yhtä suotuisia kuin arvioissa oletetaan.

Latvia on osallistunut ERM II:een 2.5.2005 lähtien eli alle kaksi vuotta ennen EKP:n tarkasteluajankohtaa. Latvian valuutan eurokeskuskurssiksi määriteltiin 0,702804 – sama kurssi, jolla Latvian viranomaiset kiinnittivät latin euroon vuoden 2005 alussa purkaessaan kiinnityksen erityisnosto-oikeuteen (SDR) – ja vaihteluväli on normaali ± 15 %. Latvian viranomaiset ovat ilmoittaneet pitävänsä latin arvon ± 1 prosentin vaihteluvälillä eurokeskuskurssiin nähden yksipuolisena sitoumuksena niin, ettei

EKP:lle aiheudu siitä lisävelvoitteita. Sopimus Latvian osallistumisesta ERM II:een perustui eri politiikanalojen viranomaisten lujaan sitoutumiseen Latviassa. Ennen Latvian liittymistä ERM II:een latin eurokurssi seuraili vuoden 2004 loppuun asti pääasiassa euron kehitystä suhteessa erityisnosto-oikeuksien määrittelyssä käytettävän valuuttakorin tärkeimpiin valuuttoihin. Sen jälkeen, kun valuuttakurssi-järjestelmä tammikuussa 2005 vaihtui, latin eurokurssi on pysynyt jatkuvasti lähellä yksipuolisesti käyttöön otetun ± 1 prosentin vaihteluvälinsä yläpäättä. Latvian latin kehitys on ollut samankaltaista ERM II:een liittymisestä asti, eli se on myös pysynyt lähellä eurokeskuskurssiaan. Valuuttakurssin heilahtelu suhteessa euroon on vähentynyt huomattavasti ja ollut hyvin vähäistä vuoden 2005 alun jälkeen. Latvian lyhyiden korkojen ja kolmen kuukauden euriborin välinen ero pieneni vuonna 2005 mutta kasvoi vuonna 2006 Latvian keskuspankin pyrkiessä hillitsemään inflaatiota. Lokakuussa 2006 päättyneenä kolmen kuukauden jaksona ero oli 1,6 prosenttiyksikköä. Latvian latin reaalin valuuttakurssi – sekä kahdenvälinen kurssi suhteessa euroon että efektiiviset kurssit – oli lähellä pitkän aikavälin keskiarvoja tammikuun 1996 ja tammikuun 1999 eli euron käyttöönoton jälkeen. Muusta ulkoisesta kehityksestä voidaan todeta, että Latvialla on ollut maksutaseessa jatkuvasti suuri yhteenlasketun vaihto- ja pääomataseen alijäämä. Vuonna 2005 se oli 11,4 % suhteessa BKT:hen eli suurempi kuin yhdessäkään muussa tarkasteltavassa maassa. Viimeisten kymmenen vuoden aikana suoriin sijoituksiin liittyvä pääoman nettotuonti on ollut suuruudeltaan hieman yli puolet yhteenlasketun vaihto- ja pääomataseen alijäämästä. Muihin sijoituksiin liittyvän pääoman nettotuonnin eli ensisijaisesti pankkilainojen kasvun seurauksena Latvian ulkomainen velkaantuminen on syventynyt.

Pitkät korot olivat tarkastelujaksona keskimäärin 3,9 % eli selvästi alle korkokriteerinä olevan 6,2 prosentin viitearvon. Pitkien korkojen tuottoero euroalueen valtion joukkolainoihin nähden on Latviassa pieni.

Kestävän lähentymisen korkean tason saavuttamiseksi Latvian on tärkeää kiristää finanssi-politiikkaansa riittävästi, mikä paitsi tukisi julkisen talouden vakauttamista myös hillitsisi kysynnästä johtuvia inflaatiopaineita. Lisäksi on seurattava tarkasti luotonannon nykyistä voimakasta kasvua ja suurta vaihtotaseen alijäämää, sillä ne saattavat olla merkinä ylikuumentamisen riskistä. Myös luotonannon voimakkaaseen kasvuun saattaa liittyä riskejä rahoitusmarkkinoiden vakaudelle. On myös tärkeää tehostaa entisestään kilpailua hyödyke-markkinoilla, jatkaa säänneltyjen toimialojen vapauttamista, harjoittaa asianmukaista palkkapolitiikkaa, jossa otetaan huomioon tuottavuuden kasvu, työmarkkinatilanne ja kehitys kilpailijamaissa, sekä parantaa entisestään työmarkkinoiden toimintaa. Tällaisten toimien ja tarkoituksenmukaisen rahapolitiikan avulla voidaan saavuttaa hintavakauden kannalta otolliset olosuhteet sekä tukea kilpailukykyä ja työllisyyden kasvua.

Latvian lainsäädäntö, erityisesti maan keskuspankista annettu laki, ei ole kaikkien niiden vaatimusten mukainen, joiden on täyttyttävä, ennen kuin keskuspankki on riippumaton ja voi integroitua oikeudellisesti eurojärjestelmään. Latvia on jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, ja sen on tästä syystä noudatettava kaikkia perustamissopimuksen artiklan 109 mukauttamisvaatimuksia.

3.5 UNKARI

Unkarin 12 kuukauden YKHI-inflaatiovauhti oli tarkastelujakson aikana keskimäärin 3,5 % eli selvästi perustamissopimuksen mukaista 2,8 prosentin viitearvoa nopeampi. Tuoreimpien tietojen perusteella Unkarin YKHI-inflaatiovauhdin 12 kuukauden keskiarvon odotetaan kasvavan lähikuukausina.

Pitemmällä aikavälillä tarkasteltuna Unkarin kuluttajahintainflaatio hidastui yleisesti vuodesta 1996 lähtien, mihin vaikuttivat useat tärkeät poliittiset ratkaisut ja etenkin se, että rahapolitiikassa tähdättiin hintavakauteen, joka on

kirjattu tavoitteeksi keskuspankkilakiin. Vuonna 2001 rahapolitiikkaa muutettiin siten, että vaihteluväli levennettiin $\pm 2,5$ prosentista ± 15 prosenttiin, pääomanliikkeet vapautettiin täysin ja valuutan liukuvasta kiinnityksestä luovuttiin. Lisäksi strategiaan otettiin inflaatio-tavoite. Julkisen talouden vakauttaminen tuki yleisesti ottaen inflaation hidastumista vuoteen 2000 asti, mutta vuodesta 2001 alkaen finanssi-politiikka muuttui elvyttäväksi. Alkuvaiheessa myös palkkapolitiikka tuki inflaation hidastumista. Vuoteen 2005 asti inflaatio hidastui talouden kasvaessa voimakkaasti. Viimeaikaisesta kehityksestä voidaan todeta, että keskimääräinen vuotuinen YKHI-inflaatio oli hitaimmillaan 2,5 % tammikuussa 2006, mutta sen jälkeen se nopeutui ja oli lokakuussa 6,3 %. Vuonna 2006 inflaatioon vaikuttivat pääasiassa palvelujen ja elintarvikkeiden mutta myös energian hinnat. Tammikuussa 2006 inflaatio hidastui väliaikaisesti arvonlisäveron laskiessa, mutta myöhemmin samana vuonna välillisten ja välittömien verojen (sekä hallinnollisesti säänneltyjen hintojen) korotukset saivat inflaation kiihtymään voimakkaasti. Nykyistä inflaatiota tarkasteltaessa tulisi ottaa huomioon, että talous kasvaa voimakkaasti vaikka kasvu onkin asteittain rauhoittumassa.

Keskeiset kansainväliset laitokset arvioivat tuoreimmista ennusteissaan, että inflaatiovauhti on noin 2,9–6,8 % vuonna 2007 ja 3,9–4,4 % vuonna 2008. YKHI-inflaation odotetaan nopeutuvan merkittävästi vuonna 2007. Syynä ovat välillisiin veroihin ja hallinnollisesti säänneltyihin hintoihin suunnitellut uudet korotukset, jo toteutetut korotukset sekä forintin eurokurssin heikkenemisestä aiemmin vuonna 2006 aiheutuvat viivästyneet vaikutukset. Lisäksi lähentymisprosessi vaikuttaa todennäköisesti lähivuosien inflaatiovauhtiin tai nimelliseen valuuttakurssiin. Vaikutuksen suuruutta on kuitenkin vaikea arvioida täsmällisesti.

Unkarilla on liiallinen alijäämä. Tarkasteluvuonna 2005 BKT:hen suhteutettu julkisen talouden alijäämä oli Unkarissa 7,8 % eli selvästi yli viitearvon. Euroopan komissio ennustaa BKT:hen suhteutetun alijäämän kasvavan

10,1 prosenttiin vuonna 2006. Vuonna 2005 julkisen talouden velkasuhde oli 61,7 % BKT:stä. Vuonna 2006 sen ennakoitaan kasvavan 67,6 prosenttiin ja olevan siten yhä yli 60 prosentin viitearvon. Vakauttamista on jatkettava, jotta Unkari voi supistaa BKT:hen suhteutetun alijäämänsä alle 3 prosentin viitearvon ja saavuttaa vakaus- ja kasvusopimuksessa määritellyn keskipitkän aikavälin tavoitteensa. Syyskuussa 2006 päivätyssä lähentymisohjelmassa täksi tavoitteeksi on asetettu 0,5–1 prosentin suhdannekorjattu alijäämä suhteessa BKT:hen ilman väliaikaisten toimenpiteiden vaikutuksia. Muista julkista taloutta koskevista tekijöistä voidaan todeta, että alijäämäsuhte ylitti julkisten investointimenojen suhteen BKT:hen vuosina 2004 ja 2005.

EU:n talouspoliittisen komitean ja Euroopan komission tuoreimman arvioinnin mukaan väestön ikääntymiseen liittyvien julkisten menojen odotetaan vuoteen 2050 mennessä kasvavan Unkarissa huomattavasti eli 7,0 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen huolimatta aikaisemmin toteutetuista eläkeuudistuksista. Tästä rasituksesta selviytymistä voidaan helpottaa luomalla julkiseen talouteen riittävästi liikkumavaraa ennen väestötilanteen ennakoitua heikkenemistä.

Marraskuun 2004 ja lokakuun 2006 välisenä aikana Unkarin forintti ei osallistunut ERM II:een, mutta sen kurssi pysyi yksipuolisesti käyttöön otetulla ± 15 prosentin vaihteluvälillä euroon nähden. Forintin arvo oli aluksi melko vakaa, kunnes siihen alkoi kohdistua toistuvia heikkenemispaineita. Näiden paineiden vaikutuksesta Unkarin forintin eurokurssi oli vuoden 2006 alun jälkeen lähes jatkuvasti heikompi kuin marraskuussa 2004. Suurimman osan tarkastelujaksosta forintin valuuttakurssi suhteessa euroon heilahteli varsin paljon, ja heilahtelu lisääntyi entisestään vuoden 2006 ensimmäisen neljänneksen jälkeen mutta väheni taas hieman lokakuussa 2006 päättyneenä kolmen kuukauden jaksena. Unkarin lyhyiden korkojen ja kolmen kuukauden euriborin välinen ero oli suuri tarkastelujakson aikana, mutta se pieneni lähes jatkuvasti. Vuoden 2006 toisen

neljänneksen kuluessa ero alkoi kuitenkin kasvaa nopeammin, ja lokakuussa 2006 päättyneenä kolmen kuukauden jaksona ero oli 4,4 prosenttiyksikköä. Unkarin forintin reaalin valuuttakurssi – sekä kahdenvälinen kurssi suhteessa euroon että efektiiviset kurssit – oli lokakuussa 2006 jonkin verran tammikuusta 1996 laskettuja pitkän aikavälin keskiarvoja vahvempi, ja kahdenvälinen kurssi suhteessa euroon oli lähellä keskiarvoaan sen jälkeen, kun euro vuonna 1999 otettiin käyttöön. Muusta ulkoisesta kehityksestä voidaan todeta, että Unkarilla on ollut maksutaseessa vuodesta 1998 jatkuvasti suuri yhteenlasketun vaihto- ja pääomataseen alijäämä. Suurimmillaan eli vuonna 2004 se oli 8,1 % suhteessa BKT:hen, mutta se pieneni 5,9 prosenttiin vuonna 2005. Vaihtotaseen alijäämän kasvu vuodesta 2001 on liittynyt ainakin osittain siihen, että finanssipolitiikan löystyttyä julkisen talouden alijäämä on ollut hyvin suuri. Suoriin sijoituksiin liittyvää pääomantuontia on ollut enemmän kuin vientiä, ja nettotuonnilla on (paitsi vuonna 2003) pystytty rahoittamaan huomattava osa yhteenlasketun vaihto- ja pääomataseen alijäämästä.

Pitkät korot olivat tarkastelujaksona keskimäärin 7,1 % eli yli korkokriteerinä olevan 6,2 prosentin viitearvon. Yleisesti ottaen Unkarin pitkät korot nousivat ja tuottoero euroalueen joukkolainoihin nähden kasvoi, mikä kertoo siitä, että finanssipolitiikkaan ja inflaatioon katsottiin edelleen liittyvän riskejä.

Kestävän lähentymisen korkean tason saavuttamiseksi Unkarin on tärkeää vakauttaa julkista talouttaan kunnianhimoisilla ja uskottavilla toimenpiteillä ja varsinkin supistaa menoja kestävästi sekä parantaa tuntuvasti julkisen talouden rahoitusasemaa. Näin voitaisiin myös hillitä kysynnästä johtuvia inflaatiopaineita. On myös tärkeää viedä loppuun jakeluverkkokeskeisten toimialojen vapauttaminen sekä ryhtyä toimenpiteisiin Unkarin suhteellisen alhaisen työllisyysasteen nostamiseksi esimerkiksi keventämällä työn raskasta verotusta, lisäämällä työvoiman liikkuvuutta ja suuntaamalla koulutus paremmin markkinoiden tarpeiden mukaan. Näin voitaisiin parantaa kasvupotentiaalia ja

hillitä palkankorotuspaineita. Palkankorotuksessa olisi otettava huomioon paitsi työn tuottavuuden kasvu myös työttömyysaste sekä kehitys kilpailijamaissa. Tällaisten toimien ja tarkoituksenmukaisen rahapolitiikan avulla voidaan saavuttaa hintavakauden kannalta otolliset olosuhteet sekä edistää kilpailukykyä ja työllisyyden kasvua.

Unkarin lainsäädäntö, erityisesti maan keskuspankista annettu laki LVIII vuodelta 2001, ei ole kaikkien niiden vaatimusten mukainen, joiden on täytyttävä, ennen kuin keskuspankki on riippumaton ja voi integroitua oikeudellisesti eurojärjestelmään. Unkari on jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, ja sen on tästä syystä noudatettava kaikkia perustamissopimuksen artiklan 109 mukauttamisvaatimuksia.

3.6 MALTA

Maltan 12 kuukauden YKHI-inflaatiouauhti oli tarkastelujakson aikana keskimäärin 3,1 % eli perustamissopimuksen mukaista 2,8 prosentin viitearvoa nopeampi. Tuoreimpien tietojen perusteella Maltan YKHI-inflaatiouauhdin 12 kuukauden keskiarvon odotetaan hidastuvan hieman lähikuukausina.

Pitemmällä aikavälillä tarkasteltuna YKHI-inflaatio on ollut Maltassa suhteellisen vakaa. Vuosina 1999–2005 se vaihteli enimmäkseen 2 ja 3 prosentin välillä. Inflaation pysymiseen suhteellisen vakaana näin kauan vaikuttivat useat tärkeät poliittiset ratkaisut ja etenkin se, että Maltan itsenäistyttyä vuonna 1964 käytössä oli valuuttakurssijärjestelmä ja liiran kurssi oli enimmäkseen kiinnitetty valuuttakoriin. Maltan liira on osallistunut ERM II:een toukokuusta 2005 lähtien. Viimeaikaisesta kehityksestä voidaan todeta, että vuotuinen YKHI-inflaatio nopeutui vuoden 2006 alkupuoliskolla mutta hidastui sitten loppuvuoden kuluessa. Huhtikuussa YKHI-inflaatio kiihtyi 3,5 prosenttiin ja pysyi suunnilleen samoissa lukemissa, kunnes hidastui elokuussa 3,0 prosenttiin. Lokakuussa vuotuinen YKHI-inflaatiouauhti hidastui entisestään 1,7 prosenttiin. Eniten heilahtelua

aiheutti energian hintakehitys. Talous kasvoi voimakkaasti 1990-luvulla, mutta vuodesta 2001 lähtien tuotannon kasvu oli keskimäärin verokaista ja kolmena vuonna tuotanto supistui. Talouskehityksen vaikeus johtui toisaalta ulkoisen ympäristön heikkoudesta, joka liittyi kilpailun lisääntymiseen Maltaan vientimarkkinoilla, ja toisaalta kotimaisista tekijöistä kuten tehdasteollisuudessa tehtyjen uudelleenjärjestelyjen väliaikaisista vaikutuksista.

Keskeiset kansainväliset laitokset arvioivat tuoreimmissa ennusteissaan, että inflaatiovauhti on noin 2,6–2,8 % vuonna 2007 ja 2,4–2,6 % vuonna 2008. Arvioitua nopeamman inflaation riskit liittyvät pääasiassa viimeaikaisen öljyn hintasokin mahdollisiin epäsuoriin vaikutuksiin ja kerrannaisvaikutuksiin. Lisäksi luotonannon nopea kasvu jatkuu, mikä näkyy erityisesti rakennusosalalle myönnettyissä lainoissa. Vaikka kasvu ei olekaan yhtä voimakasta kuin maissa, joiden rahoitusmarkkinat eivät ole yhtä kehittyneet, sitä on seurattava tarkasti, sillä se voi aiheuttaa kotimaisia hintapaineita. Arvioitua hitaamman inflaation riskit liittyvät hyödykemarkkinoiden vapauttamiseen ja jatkuviin pyrkimyksiin keventää julkisen sektorin sääntely- ja hallintomenettelyjä. Jatkossa myös lähentymisprosessi vaikuttaa todennäköisesti inflaatiovauhtiin. Vaikutuksen suuruutta on kuitenkin vaikea arvioida täsmällesiten.

Maltalla on tällä hetkellä liiallinen alijäämä. BKT:hen suhteutettu julkisen talouden alijäämä oli Maltassa 3,2 % tarkasteluvuonna 2005 eli yli viitearvon. Euroopan komissio ennustaa BKT:hen suhteutetun ylijäämän pienenevän 2,9 prosenttiin vuonna 2006. Vuonna 2005 julkisen talouden velkasuhde pieni ja oli 74,2 % BKT:stä. Vuonna 2006 sen ennakoitua olevan 69,6 % ja siten yhä yli 60 prosentin viitearvon. Vakauttamista on jatkettava, jotta Malta voi saavuttaa vakausta ja kasvusopimuksessa määritellyn keskipitkän aikavälin tavoitteensa. Joulukuussa 2005 päivätyssä lähentymisohjelmassa täksi tavoitteeksi on asetettu tasapainoinen suhdannekorjattu julkisen talouden rahoitusasema ilman väliaikaisten toimenpiteiden vaikutuksia.

Muista julkista taloutta koskevista tekijöistä voidaan todeta, että vuonna 2004 alijäämäsuhte ylitti julkisten investointimenojen suhteen BKT:hen mutta vuonna 2005 ei.

EU:n talouspoliittisen komitean ja Euroopan komission tuoreimman arvioinnin mukaan väestön ikääntymiseen liittyvien julkisten menojen odotetaan vuoteen 2020 mennessä kasvavan Maltassa 2,2 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen. Vuoteen 2050 mennessä menojen odotetaan kuitenkin kasvavan nykyisestä vain 0,3 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen, mikä johtuu osittain kansallisten eläkejärjestelmien luonteesta. Jatkuva valppaus on kuitenkin tarpeen, sillä todellinen väestöllinen ja taloudellinen kehitys ja rahoitusmarkkinoiden kehitys eivät välttämättä ole yhtä suotuisia kuin arvioissa oletetaan.

Maltan liira on osallistunut ERM II:een 2.5.2005 lähtien eli alle kaksi vuotta ennen EKP:n tarkasteluajankohtaa. Maltan liiran eurokeskuskurssiksi määriteltiin 0,429300 – eli liiran senhetkinen markkinakurssi – ja vaihteluväli on normaali ± 15 %. ERM II:een liittymisen yhteydessä Maltan liira kiinnitettiin euroon ja aiempi kiinnitys euron, Englannin punnan ja Yhdysvaltain dollarin muodostamaan valuuttakoriin purettiin. Lisäksi Maltan viranomaiset ovat ilmoittaneet pitävänsä liiran eurokeskuskurssissaan. Yksipuolisesta sitoumuksesta ei aiheudu EKP:lle lisävelvoitteita. Sopimus Maltan osallistumisesta ERM II:een perustui eri politiikanalojen viranomaisten lujaan sitoutumiseen Maltassa. Tarkastelujakson aikana ennen liiran liittymistä ERM II:een Maltan valuutta pysyi jokseenkin vakaasti eurokeskuskurssissaan. Maltan liira ei ole poikennut eurokeskuskurssistaan ERM II:een liittymisen jälkeen. Maltan lyhyiden korkojen ja kolmen kuukauden euriaborin välinen ero pieni vuonna 2006. Lokakuussa 2006 päättyneenä kolmen kuukauden jaksona se oli 0,3 prosenttiyksikköä. Maltan liiran reaalin valuuttakurssi – sekä kahdenvälinen kurssi suhteessa euroon että efektiiviset kurssit – oli lokakuussa 2006 lähellä pitkän aikavälin keskiarvoja tammikuun 1996 ja tammikuun 1999 eli euron käyttöönoton jälkeen.

Muusta ulkoisesta kehityksestä voidaan todeta, että Maltalla on ollut maksutaseessa vuodesta 1996 ajoittain suurikin yhteenlasketun vaihtoja pääomataseen alijäämä (7,1 % suhteessa BKT:hen vuonna 2005). Vuodesta 2003 lähtien arvopaperisijoituksiin liittyvä pääomanvienti on ollut voimakasta, ja suurin osa pääomantuonnista on liittynyt muihin sijoituksiin.

Pitkät korot olivat tarkastelujaksona keskimäärin 4,3 % eli alle korkokriteerinä olevan 6,2 prosentin viitearvon. Maltan pitkät korot ovat viime vuosina yleisesti ottaen laskeneet ja tuottoero euroalueen valtion joukkolainoihin nähden on pienentynyt.

Kestävän lähentymisen korkean tason saavuttamiseksi Maltan on tärkeää jatkaa kestäväää ja uskottavaa julkisen talouden vakauttamista sekä parantaa julkisen talouden rahoitusasemaa muun muassa pienentämällä tuntuvasti velkasuhdettaan, joka on hyvin korkea. Palkankorotuksissa olisi otettava huomioon paitsi työn tuottavuuden kasvu myös työmarkkinatilanne sekä kehitys kilpailijamaissa. Samalla tulisi keskittyä selviytymään talouskasvun ja uusien työpaikkojen luomisen tiellä olevista rakenteellisista esteistä. Avainasemassa ovat kilpailun lisääminen hyödykemarkkinoilla ja työmarkkinoiden toiminnan parantaminen. Tällaisten toimien avulla voidaan myös parantaa näiden markkinoiden joustavuutta ja helpottaa siten sopeutumista mahdollisiin maa- tai alakohtaisiin häiriöihin. Tällaisten toimien ja tarkoituksenmukaisen rahapolitiikan avulla voidaan saavuttaa hintavakauden kannalta otolliset olosuhteet sekä edistää kilpailukykyä ja työllisyyden kasvua.

Maltan lainsäädäntö, erityisesti maan keskuspankista annettu laki, ei ole kaikkien niiden vaatimusten mukainen, joiden on täytyttävä, ennen kuin keskuspankki on riippumaton ja voi integroitua oikeudellisesti eurojärjestelmään. Malta on jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, ja sen on tästä syystä noudatettava kaikkia perustamissopimuksen artiklan 109 mukauttamisvaatimuksia.

3.7 PUOLA

Puolan 12 kuukauden YKHI-inflaatiouauhti oli tarkastelujakson aikana keskimäärin 1,2 % eli selvästi perustamissopimuksen mukaista 2,8 prosentin viitearvoa hitaampi. Tuoreimpien tietojen perusteella Puolan YKHI-inflaatiouauhdin 12 kuukauden keskiarvon odotetaan kuitenkin kasvavan lähikuukausina asteittain.

Pitemmällä aikavälillä tarkasteltuna Puolan kulluttajahintainflaatio on hidastunut vuoden 1997 jälkeen yleisesti, vaikkakaan ei jatkuvasti. YKHI-inflaatio on ollut ajoittain hyvin hidas. Inflaation hidastumiseen vaikutti etenkin se, että rahapolitiikassa tähdättiin hintavakauteen ja strategiaan otettiin inflaatiotavoite. Inflaatio saatiin hidastumaan huolimatta siitä, että BKT:n määrä kasvoi 1990-luvun lopulla suhteellisen voimakkaasti. Talouskasvu hidastui huomattavasti vuoden 2000 lopussa mutta alkoi elpyä asteittain vuoden 2002 lopussa, ja vuonna 2004 talous kasvoi erittäin vahvasti ja inflaatio nopeutui. Aiempina vuosina yksikkötyökustannukset ovat pienentyneet. Vuonna 2005 työn tuottavuuden kasvu kuitenkin hidastui huomattavasti työllisyyden voimakkaan kasvun ja talouskasvun hidastumisen seurauksena. Viimeaikaisesta kehityksestä voidaan todeta, että vuotuinen YKHI-inflaatio alkoi nopeutua alkuvuodesta 2006 mutta hidastui taas lokakuussa 1,1 prosenttiin.

Useimmat keskeiset kansainväliset laitokset arvioivat tuoreimmista ennusteissaan, että inflaatiouauhti on noin 1,7–2,5 % vuonna 2007 ja 2,3–2,8 % vuonna 2008. Ennusteet perustuvat oletukseen, että talouden elpyminen jatkuu, työvoimapula kasvaa ja energian hintojen nousu välittyy viiveellä YKHI-inflaatioon. Arvioitua nopeamman inflaation riskit liittyvät pääasiassa yksikkötyökustannusten odotettua voimakkaampaan kehitykseen ja Puolan zlotyn mahdolliseen heikkenemiseen. Lisäksi lähentymisprosessi vaikuttaa todennäköisesti lähivuosien inflaatiouauhtiin tai nimelliseen valuuttakurssiin. Vaikutuksen suuruutta on kuitenkin vaikea arvioida täsmällisesti.

Puolalla on tällä hetkellä liiallinen alijäämä. Tarkasteluvuonna 2005 BKT:hen suhteutettu julkisen talouden alijäämä oli Puolassa 2,5 % eli alle viitearvon. Euroopan komissio ennustaa BKT:hen suhteutetun alijäämän pienenevän 2,2 prosenttiin vuonna 2006. Vuonna 2005 julkisen talouden velkasuhde oli 42,0 % BKT:stä. Vuonna 2006 sen ennakoitaan kasvavan 42,4 prosenttiin ja pysyvän siten alle 60 prosentin viitearvon. Vakauttamista on jatkettava, jotta Puola voi supistaa BKT:hen suhteutetun alijäämänsä alle 3 prosentin viitearvon (ilman pakollisen rahastoivan eläkejärjestelmän vaikutusta) ja saavuttaa vakaus- ja kasvusopimuksessa määritellyn keskipitkän aikavälin tavoitteensa. Tammikuussa 2006 päivätyssä lähentymisohjelmassa täksi tavoitteeksi on asetettu 1 prosentin suhdannekorjattu alijäämä suhteessa BKT:hen ilman väliaikaisten toimenpiteiden vaikutuksia. Muista julkista taloutta koskevista tekijöistä voidaan todeta, että alijäämäsuhte ylitti julkisten investointimenojen suhteen BKT:hen vuonna 2004 mutta vuonna 2005 ei. Puolan alijäämään ja velkaan luetaan julkisyhteisöjen pakollinen rahastoiva eläkejärjestelmä. Eläkejärjestelmät jätetään pois laskuista huhtikuussa 2007, jolloin liiallisen alijäämän menettelyssä tarvittavat tiedot on ilmoitettava seuraavan kerran. On arvioitu, että ilman järjestelmää alijäämäsuhte olisi ollut 1,8 prosenttiyksikköä korkeampi vuonna 2004, 1,9 prosenttiyksikköä korkeampi vuonna 2005 ja 2,0 % korkeampi vuonna 2006. Velkasuhde olisi ollut 4,0 % korkeampi vuonna 2004, 5,3 prosenttiyksikköä korkeampi vuonna 2005 ja 6,9 % korkeampi vuonna 2006.

EU:n talouspoliittisen komitean ja Euroopan komission tuoreimman arvioinnin mukaan väestön ikääntymiseen liittyvien julkisten menojen odotetaan vuoteen 2050 mennessä kasvavan Puolassa 6,7 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen. Osasyynä ovat aikaisemmin toteutetut eläkeuudistukset. Jatkuva valppaus on kuitenkin tarpeen, sillä todellinen väestöllinen ja taloudellinen kehitys ja rahoitusmarkkinoiden kehitys eivät välttämättä ole yhtä suotuisia kuin arvioissa oletetaan.

Marraskuun 2004 ja lokakuun 2006 välisenä aikana Puolan zloty ei osallistunut ERM II:een, vaan maalla oli joustava valuuttakurssijärjestelmä. Puolan zlotyn eurokurssi oli lähes jatkuvasti paljon vahvempi kuin marraskuussa 2004, ja se heilahteli runsaasti suurimman osan tarkastelujaksosta. Puolan lyhyiden korkojen ja kolmen kuukauden euriborin välinen ero oli suhteellisen suuri tarkastelujakson aikana, mutta se pieneni asteittain ja oli lokakuussa 2006 päättyneenä kolmen kuukauden jaksossa 0,8 prosenttiyksikköä. Puolan zlotyn reaalin valuuttakurssi – sekä kahdenvälinen kurssi suhteessa euroon että efektiiviset kurssit – oli lokakuussa 2006 lähellä pitkän aikavälin keskiarvoaan tammikuun 1999 eli euron käyttöönoton jälkeen, mutta efektiiviset kurssit olivat jonkin verran tammikuusta 1996 laskettuja pitkän aikavälin keskiarvoja vahvempia. Muusta ulkoisesta kehityksestä voidaan todeta, että Puolalla on viimeiset kymmenen vuotta ollut maksutaseessa jatkuva, ajoittain suurikin yhteenlasketun vaihto- ja pääomataseen alijäämä. Vuodesta 2000 tämä alijäämä on supistunut nopeasti, ja vuonna 2005 se oli 1,4 % suhteessa BKT:hen. Suoriin sijoituksiin liittyvällä pääomantuonnilla on pystytty rahoittamaan huomattava osa yhteenlasketun vaihto- ja pääomataseen alijäämästä viimeisten kymmenen vuoden aikana.

Pitkät korot olivat tarkastelujakson aikana keskimäärin 5,2 % eli alle korkokriteerinä olevan 6,2 prosentin viitearvon. Puolan pitkät korot ovat viime vuosina yleisesti ottaen laskeneet ja tuottoero euroalueen valtion joukkolainoihin nähden on pienentynyt.

Kestävän lähentymisen korkean tason saavuttamiseksi Puolan on tärkeää vakauttaa julkista talouttaan kestävästi ja uskottavasti. Näin voitaisiin myös hillitä valuuttakurssin suurta heilahtelua. Yhtä tärkeää on myös jatkaa talouden rakenteen uudistamista, nopeuttaa yksityistämisen prosessia (erityisesti hiiliteollisuudessa ja energiasektorilla) ja tehostaa kilpailua hyödykemarkkinoilla entisestään. Lisäksi toimenpiteet työmarkkinoiden toiminnan ja alhaisen työvoimaosuuden parantamiseksi ovat vakaan kasvun ja hintavakauden kannalta avainase-

massa. Erityisen tärkeitä olisivat työmarkkina-uudistukset, joilla parannettaisiin palkkahajontaa, kavennettaisiin verokiilaa, vähennettäisiin ammattitaitoisen työvoiman saatavuuteen liittyviä ongelmia ja suunnattaisiin sosiaalietuudet paremmin. Palkankorotuksissa tulisi ottaa huomioon työn tuottavuuden kasvu, työmarkkinatilanne ja kehitys kilpailijamaissa. Tällaisten toimien ja tarkoituksenmukaisen rahapolitiikan avulla voidaan saavuttaa hintavakauden kannalta otolliset olosuhteet sekä edistää kilpailukykyä ja työllisyyden kasvua.

Puolan lainsäädäntö, erityisesti maan keskuspankista annettu laki, ei ole kaikkien niiden vaatimusten mukainen, joiden on täytyttävä, ennen kuin keskuspankki on riippumaton ja voi integroitua oikeudellisesti eurojärjestelmään. Puola on jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, ja sen on tästä syystä noudatettava kaikkia perustamissopimuksen artiklan 109 mukauttamisvaatimuksia.

3.8 SLOVAKIA

Slovakian 12 kuukauden YKHI-inflaatiovauhti oli tarkastelujakson aikana keskimäärin 4,3 % eli selvästi perustamissopimuksen mukaista 2,8 prosentin viitearvoa nopeampi. Tuoreimpien tietojen perusteella Slovakian YKHI-inflaatiovauhdin 12 kuukauden keskiarvon odotetaan hidastuvan hieman lähikuukausina.

Vuoden 1996 jälkeen Slovakian kuluttajahintainflaatio on ollut keskimäärin 7 %. Selvää trendiä ei kuitenkaan ole ollut havaittavissa. Slovakia purki valuuttansa kiinnityksen valuuttakoriin vuonna 1998, minkä jälkeen inflaatiokehitykseen on vaikuttanut se, että rahapolitiikassa tähdättiin inflaatiotavoitteeseen ja otettiin samalla huomioon valuuttakurssin kehitys etenkin euroon nähden. Inflaatiokehitykseen ovat vaikuttanut suuresti hallinnollisesti säänneltyjen hintojen korottaminen kustannusvastaavuuden saavuttamiseksi sekä muutokset välillisissä veroissa. Suurimman osan tarkastelujaksosta BKT:n määrän kasvu oli voimakasta, mikä tulisi ottaa huomioon inflaatiokehitystä

tarkasteltaessa. Kysynnän voimakkuus ja aikaisemmin toteutetut rakenteelliset uudistukset ovat alkaneet vaikuttaa työmarkkinoilla. Työllisyys on kasvanut ripeästi ja työttömyys vähentynyt asteittain vuodesta 2004. Työntekijää kohden laskettujen työvoimakustannusten nousu on vaihdellut huomattavasti aikojen kuluessa, mutta se on ollut jatkuvasti työn tuottavuuden kasvua nopeampaa, joten yksikkötyökustannukset ovat keskimäärin kasvaneet suhteellisen nopeasti. Vuosina 2004 ja 2005 yksikkötyökustannusten kasvu kuitenkin hidastui. Viimeaikaisesta kehityksestä voidaan todeta, että vuotuinen YKHI-inflaatio alkoi nopeutua lokakuussa 2005, kiihtyi asteittain noin 5,0 prosenttiin vuoden 2006 puolivälissä ja hidastui sitten 3,1 prosenttiin lokakuussa 2006.

Keskeiset kansainväliset laitokset arvioivat tuoreimmissa ennusteissaan, että inflaatiovauhti on noin 2,2–3,6 % vuonna 2007 ja 2,4–2,5 % vuonna 2008. Arvioitua nopeamman inflaation riskit liittyvät pääasiassa öljyn hinnan tulevaan kehitykseen ja siihen, miten se mahdollisesti vaikuttaa kotimaisiin hintoihin. Mahdollisen energian hinnannousun odotetaan itsessään aiheuttavan ainoastaan kertaluonteisen hintasokin, mutta kysynnän kasvaessa erittäin vahvasti ja talouden toimiessa lähes täydellä teholla on olemassa epäsuorien ja kerrannaisvaikutusten riski, ja näiden vaikutusten seurauksena inflaatio voisi kiihtyä aiempaa merkittävämmiin ja pitkäaikaisiin. Tästä syystä tulevaa palkkakehitystä on seurattava erityisen tarkasti. Lisäksi lähentymisprosessi vaikuttaa todennäköisesti lähivuosien inflaatiovauhtiin tai nimelliseen valuuttakurssiin. Vaikutuksen suuruutta on kuitenkin vaikea arvioida täsmällisesti.

Slovakiassa on tällä hetkellä liiallinen alijäämä. Tarkasteluvuonna 2005 BKT:hen suhteutettu julkisen talouden alijäämä oli Slovakiassa 3,1 % eli hieman yli viitearvon. Euroopan komissio ennustaa BKT:hen suhteutetun alijäämän kasvavan hieman eli 3,4 prosenttiin vuonna 2006. Vuonna 2005 julkisen talouden velkasuhde pieneni ja oli 34,5 % BKT:stä. Vuonna 2006 sen ennakoitaan pienenevän 33,0 pro-

senttiin ja pysyvän siten huomattavasti alle 60 prosentin viitearvon. Vakauttamista on jatkettava, jotta Slovakia voi saavuttaa vakaas- ja kasvusopimuksessa määritellyn keskipitkän aikavälin tavoitteensa. Joulukuussa 2005 päivätyssä lähentymisohjelmassa täksi tavoitteeksi on asetettu 0,9 prosentin suhdannekorjattu julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen ilman väliaikaisten toimenpiteiden vaikutuksia. Muista julkista taloutta koskevista tekijöistä voidaan todeta, että alijäämäsuhte ylitti julkisten investointimenojen suhteen BKT:hen vuosina 2004 ja 2005.

EU:n talouspoliittisen komitean ja Euroopan komission tuoreimman arvioinnin mukaan väestön ikääntymiseen liittyvien menojen odotetaan vuoteen 2050 mennessä kasvavan Slovaakiassa vain vähän eli 2,9 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen. Osasyynä ovat aikaisemmin toteutetut eläkeuudistukset. Valppaus on kuitenkin tarpeen, sillä todellinen väestöllinen ja taloudellinen kehitys ja rahoitusmarkkinoiden kehitys eivät välttämättä ole yhtä suotuisia kuin arvioissa oletetaan.

Slovakian korona on osallistunut ERM II:een 28.11.2005 lähtien eli alle kaksi vuotta ennen EKP:n tarkasteluajankohtaa. Slovakian korunan eurokeskuskurssiksi määriteltiin 38,4550 – eli korunan senhetkinen markkinakurssi – ja vaihteluväli on normaali ± 15 %. Sopimus Slovakian osallistumisesta ERM II:een perustui eri politiikanalojen viranomaisten lujaan sitoutumiseen Slovaakiassa. Ennen korunan liittymistä ERM II:een sen kurssikehitys oli aluksi nouseva. Vuoden 2005 ensimmäisellä neljänneksellä korunan arvo laski hieman ja alkoi sen jälkeen heilahdella, eikä selvää trendiä ollut havaittavissa. ERM II:een liittymisen jälkeen korunan kurssi vahvistui aluksi 1,8 % suhteessa euroon ja oli myöhemminkin yleensä vaihteluvälinsä yläpäässä ja merkittävästi keskuskurssia vahvempi. Vuoden 2006 toisella neljänneksellä korunaan kuitenkin kohdistui melko voimakkaita tilapäisiä heikkenemispaineita, jotka liittyivät pääasiassa markkinoiden huoleen vastavalitun hallituksen tulevasta finanssipolitiikan virityksestä ja siihen, että kansainväliset

sijoittajat pyrkivät yhä enemmän karttamaan kehittyviin markkinoihin liittyviä riskejä. Tuokeakseen korunaa ja hillitäkseen valuuttakursin heilahtelua Slovakian keskuspankki intervenoi valuuttamarkkinoilla voimakkaasti. Kun inflaatioarvioita sitten korjattiin ylöspäin, se myös nosti ohjauskorkojaan. Koruna vahvistui ja oli 31.10. merkittävästi keskuskurssiaan vahvempi. Tarkastelujakson aikana korunan eurokurssi vaihteli suhteellisen paljon ja jatkuvasti. Slovakian lyhyiden korkojen ja kolmen kuukauden euriborin välinen ero pieneni ja oli varsin vaatimaton huhtikuussa 2005 mutta kasvoi sitten jälleen. Lokakuussa 2006 päättyneenä kolmen kuukauden jaksona ero oli 1,6 prosenttiyksikköä. Slovakian korunan reaalin valuuttakurssi – sekä kahdenvälinen kurssi suhteessa euroon että efektiiviset kurssit – oli selvästi tammikuun 1996 ja tammikuun 1999 eli euron käyttöönoton jälkeen laskettuja pitkän ajan keskiarvoja vahvempi. Muusta ulkoisesta kehityksestä voidaan todeta, että Slovakialla on ollut maksutaseessa jatkuva, useimmiten suurikin yhteenlasketun vaihto- ja pääomataseen alijäämä. Vuonna 2003 tämä alijäämä pieneni niin, että yhteenlaskettu tase oli lähes tasapainoinen, mutta sen jälkeen alijäämä kasvoi tasaisesti ja oli 8,6 % suhteessa BKT:hen vuonna 2005. Suoriin sijoituksiin liittyvällä pääoman nettotuonnilla on pystytty rahoittamaan merkittävä osa yhteenlasketun vaihto- ja pääomataaseen alijäämästä.

Pitkät korot olivat tarkastelujaksona keskimäärin 4,3 % eli alle korkokriteerinä olevan 6,2 prosentin viitearvon. Vuonna 2006 Slovakian pitkien korkojen laskutrendi päättyi, ja nyt pitkät korot ovat jo jonkin verran euroalueen korkotasoa korkeammat.

Kestävän lähentymisen korkean tason saavuttamiseksi Slovakian on tärkeää noudattaa riittävän tiukkaa finanssipolitiikkaa ja auttaa siten pienentämään riskiä, että kysynnästä aiheutuvat inflaatiopaineet ja vaihtotaseeseen liittyvät paineet kasvaisivat. Lisäksi on tehtävä lisää rakenteellisia uudistuksia. On erityisen tärkeää parantaa työmarkkinoiden toimintaa, sillä maassa on ammattitaitoisen työvoiman saata-

vuuteen liittyviä ongelmia ja työvoiman liikkuvuus on riittämätöntä. Palkankorotuksissa olisi otettava huomioon paitsi työn tuottavuuden kasvu myös työmarkkinatilanne sekä kehitys kilpailijamaissa. Yhtä tärkeää on myös jatkaa talouden vapauttamista ja tehostaa entisestään kilpailua hyödykemarkkinoilla. Tällaisten toimien ja tarkoituksenmukaisen rahapolitiikan avulla voidaan saavuttaa hintavakauden kannalta otolliset olosuhteet sekä edistää kilpailukykyä ja työllisyyden kasvua.

Slovakian lainsäädäntö, erityisesti maan keskuspankista annettu laki, ei ole kaikkien niiden vaatimusten mukainen, joiden on täyttyvä, ennen kuin keskuspankki on riippumaton ja voi integroitua oikeudellisesti eurojärjestelmään. Slovenia on jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, ja sen on tästä syystä noudatettava kaikkia perustamissopimuksen artiklan 109 mukauttamisvaatimuksia.

3.9 RUOTSI

Ruotsin 12 kuukauden YKHI-inflaatiovauhti oli tarkastelujakson aikana keskimäärin 1,5 % eli selvästi perustamissopimuksen mukaista 2,8 prosentin viitearvoa hitaampi. Tuoreimpien tietojen perusteella Ruotsin YKHI-inflaatiovauhdin 12 kuukauden keskiarvon odotetaan kuitenkin kasvavan lähikuukausina asteittain.

Pitemmällä aikavälillä tarkasteltuna YKHI-inflaatio on ollut Ruotsissa yleisesti ottaen hidas, vaikka tilapäiset tekijät ovat ajoittain vaikuttaneet siihen. Keskipitkän aikavälin inflaatiokehitykseen vaikuttivat useat tärkeät poliittiset ratkaisut ja etenkin se, että rahapolitiikassa tähdättiin hintavakauteen. Rahapolitiikan strategiassa on vuodesta 1993 ollut eksplisiittinen inflaatiotavoite. Vuodesta 1995 lähtien tavoitteena on ollut kuluttajahintaindeksiin 2 prosentin nousu, josta sallitaan ± 1 prosenttiyksikön poikkeama. Finanssipolitiikka on yleisesti ottaen tukenut hintavakautta vuodesta 1998, ja 1990-luvun lopulta lähtien myös lisääntynyt kilpailu hyödykemarkkinoilla on vaikuttanut samansuuntaisesti. Vuosina 1996–2000 Ruotsin

kuluttajahintainflaatio ja YKHI-inflaatio olivat usein alle 1 prosentin, mikä johtui pääasiassa välillisten verojen alentamisesta ja tukien pienentämisestä, markkinoiden vapauttamisen vaikutuksista sekä (kuluttajainflaation tapauksessa) asuntolainojen korkojen laskusta. Vuosina 2001–2003 inflaatio oli useimmiten yli 2 %, mutta vuoden 2004 jälkeen se on pitkälti asettunut alle 2 prosentin, kun palkankorotukset ovat olleet maltillisia, työn tuottavuus on kasvanut nopeasti ja tuontihintojen kehitys on ollut hidasta. BKT:n määrän kasvu oli keskimäärin erittäin vahvaa, mikä tulisi ottaa huomioon inflaatiokehitystä tarkasteltaessa. Työmarkkinatilanne on kuitenkin pysynyt suhteellisen heikkona, mikä on pitänyt palkankorotukset maltillisina. Työn tuottavuus on lisäksi kasvanut voimakkaasti, joten yksikkötyökustannusten nousu on pysynyt heikkona vuodesta 2002. Viimeaikaisesta kehityksestä voidaan todeta, että vuotuinen YKHI-inflaatio nopeutui vuoden 2006 keväällä, kun useimpien sen erien muutosvauhti nopeutui. Sitten se pysyi jokseenkin vakaana, kunnes se syyslokakuussa hidastui 1,2 prosenttiin energian hintakehityksen rauhoittuessa.

Keskeiset kansainväliset laitokset arvioivat tuoreimmissa ennusteissaan, että inflaatiovauhti on noin 1,6–2,1 % vuonna 2007 ja 1,8–2,0 % vuonna 2008. Odotukset asteittaisesta vakaantumisesta kohti 2 prosenttia perustuvat pääasiassa kapasiteettirajoitusten lisääntymiseen ja työllisyyden kasvun ennakoituun elpymiseen, joka hillitsisi työn tuottavuuden kasvua. Myös palkankorotuspaineita voi kehittyä. Tuontihintojen odotetaan pysyvän alhaisina kansainvälisten kilpailupaineiden jatkuessa, ja energian hintapaineiden odotetaan vähenevän vuonna 2007. Inflaationäkymiin liittyvät riskit ovat jokseenkin tasapainossa. Inflaation kiihtymisen riskit liittyvät pääasiassa uusiin öljyn hinnankorotuksiin, tulevaan hinta- ja palkkakehitykseen tuotannon kasvaessa nopeasti sekä luotonannon vahvaan kasvuun ja asuntojen hintojen vahvaan nousuun. Arvioitua hitaamman inflaation riskit liittyvät kansainvälisen kysynnän mahdolliseen vähenemiseen, työn tuottavuuden jatkuvaan nopeaan kasvuun

ja heikkoon työvoiman kysyntään. Koska hintataso on Ruotsissa edelleen suhteellisen korkea, kaupan integraation syveneminen ja kilpailun lisääntyminen saattaa madaltaa hintoja.

Ruotsilla ei ole liiallista alijäämää. Ruotsi alitti julkisen talouden alijäämäsuhdetta koskevan viitearvon selkeästi tarkasteluvuonna 2005, sillä maan julkinen talous oli ylijäämäinen. BKT:hen suhteutettu julkisen talouden ylijäämä oli 3,0 %. Euroopan komissio ennustaa BKT:hen suhteutetun ylijäämän pienenevän 2,8 prosenttiin vuonna 2006. Vuonna 2005 julkisen talouden velkasuhde pieni ja oli 50,4 % BKT:stä. Vuonna 2006 sen ennakoitaan pienenevän edelleen 46,7 prosenttiin ja olevan siten yhä alle 60 prosentin viitearvon. Vakaus- ja kasvusopimuksessa määritellyksi keskipitkän aikavälin tavoitteeksi on marraskuussa 2005 päivätyssä lähentymisohjelmassa asetettu 2 prosentin suhdannekorjattu ylijäämä suhteessa BKT:hen ilman väliaikaisten toimenpiteiden vaikutuksia. Ruotsin rahoitusasema- ja velkaluvuissa on mukana julkisyhteisöjen pakollinen rahastoiva eläkejärjestelmä. Eläkejärjestelmät jätetään pois laskuista huhtikuussa 2007, jolloin liiallisen alijäämän menettelyssä tarvittavat tiedot on ilmoitettava seuraavan kerran. On arvioitu, että ilman järjestelmää BKT:hen suhteutettu ylijäämä olisi ollut 1,0 prosenttiyksikköä pienempi vuosina 2004–2005 ja 1,1 prosenttiyksikköä pienempi vuonna 2006. Velkasuhde olisi ollut 0,6 prosenttiyksikköä korkeampi vuosina 2004–2005 ja 0,7 prosenttiyksikköä korkeampi vuonna 2006.

EU:n talouspoliittisen komitean ja Euroopan komission tuoreimman arvioinnin mukaan väestön ikääntymiseen liittyvien julkisten menojen odotetaan vuoteen 2050 mennessä kasvavan Ruotsissa vain vähän eli 2,2 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen. Osasyynä ovat aikaisemmin toteutetut eläkeuudistukset. Valppaus on kuitenkin tarpeen, sillä todellinen väestöllinen ja taloudellinen kehitys ja rahoitusmarkkinoiden kehitys eivät välttämättä ole yhtä suotuisia kuin arvioissa oletetaan.

Marraskuun 2004 ja lokakuun 2006 välisenä aikana Ruotsin kruunu ei osallistunut ERM II:een, vaan maalla oli joustava valuuttakurssijärjestelmä. Tarkastelujakson aikana kruunuun kohdistui heikkenemispaineita vuoden 2005 marraskuun puoliväliin asti, minkä jälkeen se enimmäkseen vahvistui. Yleensä Ruotsin valuutan eurokurssi oli lähes jatkuvasti heikompi kuin marraskuussa 2004. Suurimman osan tarkastelujaksosta kruunun valuuttakurssi suhteessa euroon heilahteli varsin paljon. Ruotsin lyhyiden korkojen ja kolmen kuukauden euriborin välinen ero oli merkityksettömän pieni tarkastelujakson alussa, ja toukokuun 2005 jälkeen lyhyet korot laskivat Ruotsissa hieman alle euroalueen korkotason. Ruotsin kruunun reaalin valuuttakurssi – sekä kahdenvälinen kurssi suhteessa euroon että efektiiviset kurssit – oli lähellä pitkän aikavälin keskiarvoja tammikuun 1996 ja tammikuun 1999 eli euron käyttöönoton jälkeen. Muusta ulkoisesta kehityksestä voidaan todeta, että Ruotsilla on ollut maksutaseessa jatkuvasti suurehko yhteenlasketun vaihto- ja pääomataseen ylijäämä. Suurimmillaan tämä ylijäämä oli 7,3 % vuonna 2003, minkä jälkeen se on pysynyt suurena.

Pitkät korot olivat tarkastelujaksona keskimäärin 3,7 % eli selvästi alle korkokriteerinä olevan 6,2 prosentin viitearvon. Ruotsin pitkien korkojen tuottoero euroalueen valtion joukkolainoihin nähden on ollut vakaasti noin –0,1 %, eli Ruotsissa pitkät korot ovat olleet hieman alemmat kuin euroalueella lähes koko tarkastelujakson ajan.

Ruotsi on saavuttanut kestävän lähentymisen korkean tason, mutta sen on tärkeää noudattaa tiukasti finanssipolitiikan strategiaansa, jossa suhdannekierron aikana pyritään siihen, että julkisen talouden rahoitusasema olisi 2 % ylijäämäinen suhteessa BKT:hen. Ruotsilla on raha ja finanssipolitiikan hoitoa varten hyvin toimiva institutionaalinen rakenne. Talouden joustavuuden lisäämiseksi tarvitaan kuitenkin myös kansallista politiikkaa, jolla parannetaan työ- ja hyödykemarkkinoiden toimintaa. Rakenteelliset uudistustoimet etenkin työmarkkinoilla parantavat talouden kykyä selviytyä häi-

riöistä. Lisäksi niiden ja tarkoituksenmukaisen rahapolitiikan avulla voidaan ylläpitää hintavauden kannalta otollisia olosuhteita sekä tukea kilpailukykyä ja työllisyyden kasvua. Työmarkkinaosapuolten osuudeksi jää varmistaa, että palkankorotuksissa otetaan huomioon työn tuottavuuden kasvu, työmarkkinatilanne ja kehitys kilpailijamaissa.

Ruotsin lainsäädäntö, erityisesti maan keskuspankista annettu laki, ei ole kaikkien niiden vaatimusten mukainen, joiden on täytyttävä, ennen kuin keskuspankki on riippumaton ja voi integroitua oikeudellisesti eurojärjestelmään. Ruotsi on jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, ja sen on tästä syystä noudatettava kaikkia perustamissopimuksen artiklan 109 mukauttamisvaatimuksia. EKP toteaa, että perustamissopimuksen mukaan Ruotsin olisi pitänyt 1.1.1998 lähtien laatia kansallista lainsäädäntöä, joka mahdollistaisi integroitumisen eurojärjestelmään. Kuluneina vuosina Ruotsin viranomaiset eivät kuitenkaan ole ryhtyneet minkäänlaisiin lainsäädäntötoimiin korjataksaan tässä ja aiemmissa raporteissa havaittuja epäkohtia.

ISSN 1725936-3

9 771725 936004